

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd
Spaklerweg 4, 1096 BA Amsterdam
Website: www.deltalloydpensioenfonds.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41198865

Jaarverslag 2022

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Karakteristieken van het Pensioenfonds	
1. Kerncijfers	7
2. Profiel	9
2.1 Missie, visie en strategie	9
2.2 Doelstellingen en realisatie	10
2.3 Organisatie Pensioenfonds	11
2.4 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie	17
Verslag van het Bestuur	
1. Belangrijkste ontwikkelingen	19
1.1 Inleiding	19
1.2 Toeslagverlening	19
1.3 Actuariële grondslagen	20
1.4 ALM-studie	21
1.5 Pensioenadministratie	21
1.6 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	22
1.7 Nieuw pensioenstelsel (WTP)	23
1.8 Toekomstvisie Pensioenfonds	24
2. Governance	25
2.1 Bestuur	25
2.2 Naleving Code pensioenfonds	25
2.3 Fondsdocumenten	28
2.4 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie	29
2.5 Diversiteit	30
2.6 Risicomanagement	30
2.7 Compliance	31
2.8 Interne audit	33
2.9 Klachten en geschillen	33
2.10 Verantwoordingsorgaan	34
2.11 Intern toezicht	35
2.12 Extern toezicht	35
3. Pensioenbeleid	37
3.1 Pensioenreglement	37
3.2 Overeenkomst met de werkgever	37
3.3 Toeslagen	37
3.4 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden	38

4. Financiële en actuariële positie	40
4.1 Dekkingsgraad	40
4.2 Uitvoeringskosten	44
4.3 Actuariële analyses	48
4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding	53
5. Beleggingsbeleid	54
5.1 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan	54
5.2 Het beleggingsmandaat	55
5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen	57
5.4 Terugblik economie en financiële markten in 2022 en vooruitzichten 2023	60
5.5 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille	63
5.6 Stress scenario's	64
5.7 Performance van de beleggingsportefeuille	65
6. Communicatiebeleid	68
6.1 Communicatievisie	68
6.2 Communicatiedoelstellingen	69
6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen	71
7. Risicobeheersing	73
7.1 Risicobeleid	73
7.2 Risico's	75
7.2.1 Financiële risico's	75
7.2.2 Actuariële risico's	82
7.2.3 Niet-financiële risico's	83
8. Verwachtingen voor 2023	88
Verslag Raad van Toezicht	89
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	93
Personalia	99
Jaarrekening	
Balans per 31 december	104
Staat van baten en lasten	106
Kasstroomoverzicht	108
Waarderingsgrondslagen	109
Toelichting op de balans per 31 december	116
Gebeurtenissen na balansdatum	121
Toelichting op de staat van baten en lasten	122
Risicoparaagraaf	127
Overige gegevens	
Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming	139
Actuariële verklaring	139
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	141
Bijlagen	153

Voorwoord

In dit jaarverslag geven wij u een beeld van de ontwikkelingen gedurende 2022 en de financiële positie eind 2022 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (het Pensioenfonds).

In 2022 konden de coronamaatregelen grotendeels afgeschaald worden en kon het gewone leven over het algemeen weer normaal doorgang vinden. Zo kon het bestuur weer fysiek vergaderen en konden medewerkers weer naar kantoor. Hoewel Corona nog steeds aanwezig is, hebben wij in de bedrijfsvoering hier geen last meer van gehad en ook geen hinder van ondervonden bij onze uitbestedingspartners. Wel was de inval in Oekraïne begin 2022 een gebeurtenis die veel impact heeft gehad. Zo is de inflatie sterk gestegen doordat aan de ene kant de productiemiddelen schaarser en daardoor duurder werden. Daarnaast werd de energie een stuk duurder omdat Europa voor een groot deel afhankelijk was van gas uit Rusland. Deze hoge inflatie heeft er voor gezorgd dat het Pensioenfonds per 1 januari 2023 voor het eerst sinds 2013 geen volledige toeslag kon verlenen. Per 1 januari 2023 hebben we een toeslag verleend van 9,95%, terwijl de inflatie 16,93% (prijsontwikkeling (afgeleid) volgens het CBS) bedroeg. Deze inflatie was overigens ook extreem hoog in vergelijking tot het verleden met name door de hoge energieprijzen. Er bestond discussie over hoe die in de inflatie is meegenomen. De inflatie is inmiddels aan het dalen, maar is nog steeds behoorlijk hoger dan de streefinflatie van de ECB.

Begin 2022 is de conversie van het administratiesysteem Lifetime naar Compas succesvol afgerond. Het Pensioenfonds heeft ook veel aandacht besteed aan de gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel voor het Pensioenfonds, dat overigens is uitgesteld tot 1 juli 2023. Ook heeft het Pensioenfonds de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)-regelgeving (fase 2) geïmplementeerd. SFDR-regelgeving is er op gericht om greenwashing te voorkomen. SFDR beoogt de informatieverstrekking aan eindbeleggers, zoals het Pensioenfonds, over de effecten op duurzaamheid door het beleggingsbeleid en de beleggingsbeslissingen te verbeteren. Daarnaast heeft het Pensioenfonds inspanning geleverd om zoveel mogelijk digitaal te kunnen communiceren.

Door de hoge toeslag is de dekkingsgraad van het Pensioenfonds gedaald ten opzichte van 2021. De actuele DNB-dekkingsgraad daalde in 2022 van 131,7% naar 124,6%. Deze daling is volledig toe te schrijven aan de toeslagverlening.

De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2022 134,1% en is ten opzichte van eind 2021 met 3,3% toegenomen.

Onze beleidsdekkingsgraad is hiermee eind 2022 hoger dan de gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse pensioenfonds (120,2%) en die van ondernemingspensioenfonds (133,1%).

Het totaal rendement op de beleggingen was in 2022 -26,1% (2021: -0,8%). Deze daling is veroorzaakt doordat de rente flink is gestegen waardoor de waarde van de vastrentende waarden is gedaald. Ook de aandelen zijn in waarde gedaald, door de economische onzekerheid als gevolg van de oorlog in Oekraïne.

Door de rentestijging zijn ook de verplichtingen fors gedaald waardoor, ondanks een negatief totaal rendement op de beleggingen, de dekkingsgraad, vóór verwerking van de toeslagverlening, is gestegen.

Begin 2023 heeft het Pensioenfonds een enquête uitgevoerd bij de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het bestuur was verheugd over de grote response en dat de dienstverlening en communicatie van het Pensioenfonds met een hoog cijfer werd gewaardeerd. De uitkomsten van de enquête zijn gedeeld met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Wij bedanken de leden van het verantwoordingsorgaan, raad van toezicht, de adviseurs en de medewerkers van het Pensioenfonds voor de bijdrage die zij in 2022 hebben geleverd aan het goed functioneren van ons Pensioenfonds.

Amsterdam, 24 mei 2023

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd,

N. Yacoubi, voorzitter

H.H. Raué, plv. voorzitter

Karakteristieken van het Pensioenfonds

1. Kerncijfers

	2022	2021	2020	2019	2018
Aantallen					
Actieve deelnemers ¹⁾	1.688	1.878	2.029	2.366	2.766
Gewezen deelnemers ('slapers')	6.460	6.821	7.103	7.020	6.806
Pensioengerechtigden	4.223	4.070	3.713	3.670	3.614
Totaal	12.371	12.769	12.845	13.056	13.186
Toeslagverlening (voorwaardelijk)					
(Gewezen) deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo jaar)	9,95%	3,28%	1,12%	1,73%	1,68%
Achterstand toeslagverlening					
Deelnemers (ultimo jaar)	6,98%	0,00%	0,32%	0,32%	0,32%
(Gewezen) deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo jaar)	6,98%	0,00%	0,99%	0,99%	0,99%
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Kostendeckende premie	0	0	0	34.145	39.474
Gedempte premie	0	0	0	33.932	39.632
Feitelijke premie	912	1.019	1.142	33.322	39.787
Pensioenuitvoeringskosten	2.432	2.454	2.514	2.359	2.111
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer en pensioengerechtigde (in €)	411	413	438	391	331
Pensioenuitvoeringskosten per (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde (in €)	197	192	196	181	160
Pensioenuitkeringen	76.023	71.776	68.976	66.161	64.454

1) Actieve deelnemers betreffen gewezen deelnemers die nog in dienst zijn bij de werkgever en arbeidsongeschikten die premievrije opbouw kennen.

	2022	2021	2020	2019	2018
Vermogen en solvabiliteit (x € 1.000)					
Aanwezig eigen vermogen	569.130	962.699	863.542	822.816	601.805
Minimaal vereist eigen vermogen	93.054	122.021	130.658	122.784	112.319
Vereist eigen vermogen	281.998	406.611	364.920	390.136	355.586
Pensioenverplichtingen op basis van RTS van DNB					
Actuele DNB-dekkingsgraad	2.317.284	3.037.973	3.243.788	2.955.174	2.562.606
Beleidsdekkingsgraad (BDG) ¹⁾	124,6%	131,7%	126,6%	127,8%	123,5%
	134,1%	130,8%	123,1%	126,8%	129,2%
Beleggingen (x € 1.000)					
Actuele waarde	2.864.622	3.971.863	4.079.283	3.756.894	3.271.610
Beleggingsopbrengsten	-1.031.777	-32.226	398.926	635.098	1.811
Vastgoedbeleggingen					
Aandelen	172.144	124.755	53.566	98.471	83.379
Vastrentende waarden incl. liquide middelen	488.603	919.393	784.826	951.227	784.878
Derivaten	2.227.078	2.941.666	3.250.378	2.713.603	2.302.563
Overige beleggingen	-63.429	378.837	596.104	347.254	114.411
	0	0	0	0	890
Kosten vermogensbeheer in % gem. belegd vermogen					
Transactiekosten in % gem. belegd vermogen	0,23%	0,19%	0,20%	0,23%	0,21%
Totale kosten vermogensbeh. in % gem. belegd vermogen	0,05%	0,02%	0,10%	0,08%	0,03%
Totale kosten vermogensbeheer (excl. transactiekosten) en pensioenuitvoeringskosten	0,28%	0,21%	0,30%	0,31%	0,24%
	0,30%	0,25%	0,27%	0,29%	0,27%
Beleggingsrendement					
Totale portefeuille	-26,1%	-0,8%	10,6%	19,8%	0,0%
Benchmark	-24,6%	-2,8%	11,0%	19,2%	0,6%
Matchingportefeuille					
Benchmark	-32,1%	-8,0%	14,0%	17,4%	3,1%
	-31,3%	-9,9%	15,0%	17,1%	3,6%
Rendementsportefeuille					
Benchmark	-11,6%	21,0%	2,2%	26,1%	-7,8%
	-8,2%	17,9%	-0,2%	25,5%	-5,3%

1) De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

2. Profiel

2.1 Missie, visie en strategie

Missie

Het Pensioenfonds is een betrouwbare en professionele pensioenuitvoerder die invulling geeft aan de pensioenovereenkomsten die de werkgever tot 1 januari 2020 heeft afgesloten met de werknemersorganisaties.

Hierbij verleent het Pensioenfonds pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en hun nabestaanden, een en ander volgens de regels zoals nader in het pensioenreglement is omschreven en die in overeenstemming is met de bestaande wet- en regelgeving.

De ambitie van het Pensioenfonds is om, binnen zijn financieringsmogelijkheden, te streven naar een goede pensioenvoorziening door de koopkracht van de rechten van (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.

Visie en doelstellingen

Het Pensioenfonds blijft zich inspannen om de pensioenen en pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op een optimale manier uit te voeren. Economische- en maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsmaatregelen hebben echter onzekerheid tot gevolg. Het is aan het Pensioenfonds om op deze ontwikkelingen en maatregelen waar mogelijk in te spelen en tenminste de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te wijzen op deze ontwikkelingen en acties die naar aanleiding daarvan nodig kunnen zijn.

Het Pensioenfonds streeft naar een effectieve en efficiënte uitvoering, om de kosten van de uitvoering te beperken, met inachtneming van:

- een voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden beheerst risico;
- de realisatie van de ambitie van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds stelt een evenwichtige belangenafweging tussen de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden centraal. Het Pensioenfonds besteedt veel aandacht aan communicatie met belanghebbenden en speelt hierbij in op de externe en interne ontwikkelingen waar het Pensioenfonds mee wordt geconfronteerd. Het Pensioenfonds is transparant, toegankelijk en wil betrouwbaar en deskundig zijn. Ook wil het Pensioenfonds reële verwachtingen bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wekken. Daarbij wil het Pensioenfonds aan (gewezen) deelnemers inzicht en keuzemogelijkheden geven met betrekking tot het opgebouwde pensioen. Om dit te bereiken maakt het Pensioenfonds onder meer gebruik van een website en pensioenportaal waarin een pensioenplanner is opgenomen.

Het Pensioenfonds belegt het pensioenvermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed, voor een groot deel via beleggingsfondsen. Bij de beleggingsfondsen worden aspecten zoals klimaat, gezondheid, veiligheid en governance (ESG) meegenomen in de beoordeling en besluitvorming voor investering.

Ontwikkelingen als bijvoorbeeld veranderende financiële markten, veranderingen in het pensioenstelsel en de steeds verder gaande regelgeving zal invloed hebben op het Pensioenfonds. Deze ontwikkelingen worden nauwlettend door het Pensioenfonds gevolgd. Het Pensioenfonds bespreekt daarom regelmatig deze ontwikkelingen en scenario's die het Pensioenfonds kan opvolgen.

Strategie

Het Pensioenfonds kiest voor een bestuurlijke inrichting die de missie en visie ondersteunt.

Het Pensioenfonds richt zich financieel op het beheersen van risico's en het creëren van extra rendement waarmee het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen nastreeft. Indien de mogelijkheid zich hiertoe voordoet, zal het Pensioenfonds de koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen proberen te verzekeren.

Het Pensioenfonds wil zijn missie en visie realiseren met een eigen beperkte organisatie waarbij:

- de (pensioen)administratie, wettelijke rapportages, wettelijke communicatie en vermogensbeheer, inclusief de beleggingsadministratie worden uitbesteed;
- de overige, fonds eigen, communicatie en de beleidsvoorbereiding door de eigen organisatie worden verzorgd, eventueel in samenwerking met andere aan de werkgever gelieerde pensioenfondsen.

De uitbestede werkzaamheden worden door het Pensioenfonds nauwlettend gemonitord.

Daarnaast zorgt een prudent beleggingsbeleid, waarbij het renterisico grotendeels is afgedekt, voor het behouden van een goede financiële positie.

Door communicatie met de stakeholders en het gebruiken van informatie uit onze omgeving worden ontwikkelingen nauwgezet gevolgd. Door het hebben van een professionele organisatie kan het Pensioenfonds relatief snel actie ondernemen als ontwikkelingen zich voordoen.

2.2 Doelstellingen en realisatie

(Realisatie) doelstellingen

In de Code pensioenfondsen (norm 58) is opgenomen dat het bestuur in het jaarverslag beschrijft in hoeverre het Pensioenfonds de gestelde doelstellingen heeft bereikt.

De belangrijkste en meest concrete doelstellingen van het Pensioenfonds zijn:

1. Het Pensioenfonds streeft naar een betrouwbare reputatie als pensioenuitvoerder. In het afgelopen jaar zijn er geen incidenten geweest die de reputatie van het Pensioenfonds hebben geschaad. Jaarlijks voert het Pensioenfonds een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uit. Daarbij kwamen geen knelpunten naar voren (zie onder 2.7 in het bestuursverslag). Daarnaast blijkt uit de deelnemerenquête, die in 2023 is uitgevoerd, dat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden tevreden zijn over de dienstverlening en communicatie van het Pensioenfonds. Pensioengerechtigden waardeerden het Pensioenfonds met een 8,5, actieve deelnemers 8,1 en gewezen deelnemers een 7,9. Dit is hoger dan bij de vorige deelnemerenquêtes.
2. Streven naar een waardevast pensioen. Als gevolg van de zeer sterk gestegen inflatie in 2022 heeft het Pensioenfonds geen volledige toeslag kunnen geven. De toeslag die is gegeven bedroeg 9,95%, terwijl de inflatie 16,93% (de consumentenprijsindex, afgeleid) bedroeg (zie onder 3.3 in het bestuursverslag).
3. Binnen de grenzen en de bandbreedtes van de afgesproken risicohouding blijven. Deze doelstelling is gehaald voor zowel de korte termijn (in termen van VEV) als lange termijn (pensioenresultaat). Op basis van de haalbaarheidstoets is vastgesteld dat het Pensioenfonds binnen de grenzen van de risicohouding is gebleven (zie onder 4.4 in het bestuursverslag).
4. Het fonds streeft naar een beleggingsportefeuille die betere duurzaamheidskenmerken heeft dan de brede marktindex, binnen geldende financiële doelstellingen. Hiervoor heeft het Pensioenfonds vijf categorieën geselecteerd die het Pensioenfonds monitort, te weten CO₂-emissie, afvalproductie, waterverbruik, ESG-risico score bedrijven en controverses met hoge impact.

De uitkomsten zijn nog steeds behoorlijk volatiel, maar gedurende het jaar scoorden de door het Pensioenfonds geselecteerde beleggingsfondsen beter dan de brede benchmark. Om beter te kunnen sturen heeft het Pensioenfonds in 2022 ESG-indicatoren vastgesteld. Deze indicatoren zullen in 2023 gemonitord worden. Via het uitsluitingenbeleid en de ESG-integratie selecteert het Pensioenfonds beleggingsfondsen die beter scoren dan de brede benchmark. Eén van de doelstellingen van het Pensioenfonds is het voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs. De emissie van onze aandelenportefeuille voor ontwikkelde markten voldoet op dit moment aan het pad dat is omschreven in het klimaatakkoord van Parijs (zie onder 5.3 in het bestuursverslag).

5. Het Pensioenfonds wil de (gewezen) deelnemers inzicht geven in hun opgebouwde pensioen en hen in staat stellen weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot hun pensioen. Daarnaast wil het Pensioenfonds pensioengerechtigden inzicht geven in hun ingegane pensioen. In paragraaf 6.2. zijn de communicatiedoelstellingen verder uitgewerkt en is de realisatie daarvan opgenomen.
6. Het Pensioenfonds streeft naar een beheerste bedrijfsvoering, waarbij de operationele risico's zijn gemitigeerd binnen acceptabele tolerantiegrenzen. Alle operationele risico's, ook bij onze uitbestedingspartners, bevonden zich binnen de door het Pensioenfonds vastgestelde tolerantiegrenzen. Er zijn geen incidenten geweest waarbij de beheerste bedrijfsuitvoering in het geding was (zie onder 7.2 in het bestuursverslag).

2.3 Organisatie Pensioenfonds

Het Pensioenfonds is een stichting, opgericht in 1970 en statutair gevestigd in Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198865.

Het Pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Vanaf 1 januari 2020 kent het Pensioenfonds geen nieuwe opbouw meer (slapend fonds).

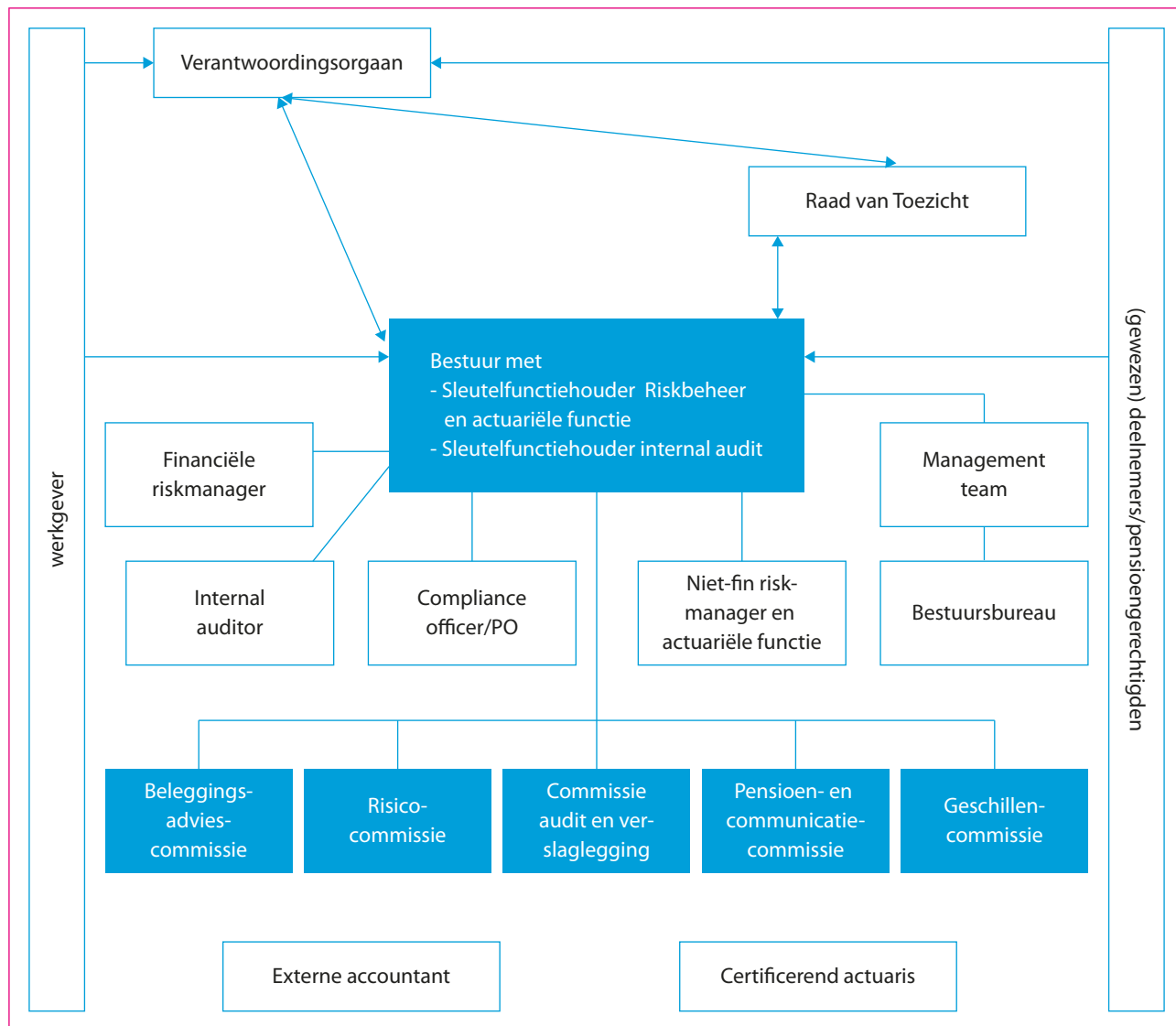
Het Pensioenfonds voert het pensioenreglement uit die volgt uit de pensioenovereenkomsten van de voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. Daarnaast voert het Pensioenfonds de pensioenovereenkomst uit van de voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. die per 1 oktober 2019 in dienst zijn getreden bij NN Personeels B.V. (werkgever) en die gold tot 1 januari 2020. De werkgever vergoedt de uitvoeringskosten conform de voortzettingsovereenkomst, draagt werkgeversleden in het bestuur en in het verantwoordingsorgaan voor en faciliteert het bestuursbureau van het Pensioenfonds. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst bij de werkgever, gedetacheerd aan het Pensioenfonds via detacheringsovereenkomsten en maken gebruik van de kantoorautomatisering van de werkgever.

Conform het pensioenreglement van het Pensioenfonds worden voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. die nog in dienst zijn bij NN Groep en de arbeidsongeschikte (oud)medewerkers met premievrije pensioenopbouw door het Pensioenfonds aangemerkt als deelnemer.

De governance is in overeenstemming met de Pensioenwet, en de regels uit de Code pensioenfonds zijn, voor zover van toepassing, in de relevante fondsdocumenten verwerkt en worden door het Pensioenfonds nageleefd. Indien niet voldaan wordt aan de regels uit de Code pensioenfonds wordt dat toegelicht.

Organisatieschema

Het organisatieschema van het Pensioenfonds ziet er als volgt uit:

Het Pensioenfonds heeft geen personeelsleden in dienst. Medewerkers van het Pensioenfonds worden via de werkgever (NN Personeels B.V.) bij het Pensioenfonds gedetacheerd, op basis van detachings-overeenkomsten.

Organen en bestuurscommissies

Het Pensioenfonds kent de volgende organen en bestuurscommissies:

- bestuur
- verantwoordingsorgaan
- Raad van Toezicht
- beleggingsadviescommissie
- pensioen- en communicatiecommissie

- commissie audit en verslaglegging
- risicocommissie
- geschillencommissie

De organen en commissies worden ondersteund door het bestuursbureau en het managementteam dat onderdeel is van het bestuursbureau.

Daarnaast zijn een aantal (externe) deskundigen betrokken bij het Pensioenfonds: de controlerend accountant, de waarmedend actuaaris, een financiële risicomanager, een functionaris die zich bezighoudt met niet financiële en actuariële risico's, een beleggingsadviseur, een interne auditor, een compliance officer en een privacy officer.

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit vijf leden: twee werknemersleden, één gewezen werknemerslid, één pensioengerechtigd lid en één werkgeverslid. De werknemersleden zijn voorgedragen door de centrale ondernemingsraad (COR) van de werkgever. Het gewezen werknemerslid en het pensioengerechtigd lid zijn voorgedragen door de Vereniging van Oud-medewerkers Delta Lloyd Groep (VO-DLG). Het werkgeverslid is voorgedragen door de directie van de werkgever.

Het bestuur kan ook één of meerdere aspirant bestuursleden aanstellen, die bij de bestuursvergaderingen aanwezig zijn. Het bestuur heeft daartoe destijds besloten omdat de eisen voor bestuurders steeds strenger worden. Als aspirant bestuurslid kan de betrokkene ervaring en kennis opdoen voor een eventuele bestuursfunctie. In 2022 had het bestuur geen aspirant bestuursleden.

Voor (aspirant) bestuursleden zijn functieprofielen vastgesteld die, naast algemene kennis en vaardigheden, specifiek zijn gericht op het aandachtsgebied (commissie) waarvoor het (aspirant) bestuurslid (mede) verantwoordelijk is. De functieprofielen zijn gebaseerd op de meest recente handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Aspirant bestuursleden hebben geen stemrecht, maar kunnen wel adviseren en kunnen ook lid zijn van een bestuurscommissie. Indien (aspirant) bestuursleden niet in dienst zijn van de werkgever ontvangen zij een beloning voor hun werk voor het Pensioenfonds, conform het beloningsbeleid van het Pensioenfonds.

De zittingsduur van de bestuursleden is maximaal 4 jaar en zij kunnen twee keer herbenoemd worden.

Het Pensioenfonds kent een ontslag- en schorsingsprocedure voor bestuurders. Bij disfunctioneren kan een bestuurslid worden geschorst of ontslagen.

Indachtig de Code pensioenfonds streeft het Pensioenfonds naar een divers bestuur, maar wel binnen de beperkingen van een klein team en de eisen die aan bestuurders worden gesteld. Bij nieuwe benoemingen zal het bestuur zoveel mogelijk rekening houden met de diversiteitscriteria die zijn opgenomen in het diversiteitsbeleid van het Pensioenfonds. Naast het functieprofiel krijgen de voordragende gremia de diversiteitscriteria mee van het bestuur. Het diversiteitsbeleid bevat de criteria die zijn opgenomen in de Code pensioenfonds. In het diversiteitsbeleid is opgenomen dat het bestuur streeft naar een bestuur waarin:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid een vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar of ouder heeft.

Omdat er binnen het Pensioenfonds geen nieuwe deelnemers meer instromen zal het steeds moeilijker worden om te voldoen aan het leeftijds criterium. Op dit moment is het aandeel deelnemers jonger dan 40 jaar minder dan 6,5%. Het belang in de pensioenvoorziening van deelnemers die jonger zijn dan 40 jaar is nog geen 3%.

In het diversiteitsbeleid is een stappenplan opgenomen om te zorgen dat de diversiteitsdoelstellingen (op termijn) worden gerealiseerd. Het bestuur zal in 2023 ook beoordelen of op een alternatieve wijze invulling kan worden gegeven aan de diversiteit.

Het bestuur bestond in 2022 uit vier mannen en één vrouw. Alle bestuursleden zijn ouder dan 40 jaar. Hiermee is de diversiteitsdoelstelling, minimaal één bestuurslid jonger dan 40 jaar, per 31 december 2022 niet gerealiseerd. Eén bestuurslid was wel jonger dan 40 jaar toen deze is benoemd.

De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten en in het besturingsreglement.

Het bestuur komt zo veel als noodzakelijk in vergadering bijeen, maar in ieder geval één keer per maand, met uitzondering van de zomervakantie. Daarnaast komt het bestuur minimaal elk kwartaal bij elkaar met het verantwoordingsorgaan en minimaal twee keer per jaar met de raad van toezicht.

In 2022 hebben alle vergaderingen vanaf maart weer fysiek plaatsgevonden.

De beleidsbesluiten worden voorbereid door het managementteam en de verschillende bestuurscommissies.

Sleutelfuncties

Conform de Pensioenwet heeft het bestuur sleutelfunctiehouders benoemd, namelijk sleutelfunctiehouders voor de risicobeheerfunctie, actuariële functie en interne audit functie. De sleutelfunctiehouders zijn bestuurders van het Pensioenfonds. Als gevolg van de competenties die de bestuurders als sleutelfunctiehouder moeten hebben en doordat het Pensioenfonds een klein bestuur heeft, worden de rollen van de sleutelfunctiehouders risicobeheerfunctie en actuariële functie uitgevoerd door één bestuurslid, de voorzitter van de risicocommissie. De sleutelfunctiehouder interne audit wordt uitgevoerd door de voorzitter van de commissie audit en verslaglegging.

De sleutelfunctiehouder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie.

Aan deze functies zijn geschiktheidseisen verbonden waarop DNB toetst. Daarnaast heeft het bestuur de vervullers van de sleutelfuncties benoemd.

Ten behoeve van de actuariële functie en de interne auditfunctie is een charter vastgesteld. Ten behoeve van de risicobeheerfunctie is een risicomangementhandboek vastgesteld.

Het Pensioenfonds heeft de sleutelfuncties als volgt ingevuld:

Sleutelfunctie	Houder	Vervuller
Risicobeheer	Bestuurslid en voorzitter risicocommissie	Externe risicomanager
Actuarieel	Bestuurslid	Interne actuariële risicomanager van het bestuursbureau
Interne audit	Bestuurslid en voorzitter commissie audit en verslaglegging	Externe interne auditor (PWC), zijnde niet de controlerend accountant

Verantwoordingsorgaan

In 2022 is de samenstelling van het verantwoordingsorgaan gewijzigd door gewezen deelnemers op te nemen in het verantwoordingsorgaan. De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is in 2022 geleidelijk gemigreerd naar de eindsituatie: twee werknemersleden, twee gewezen deelnemersleden, twee pensioengerechtigde leden en één werkgeverslid.

De leden van het verantwoordingsorgaan worden door het bestuur benoemd, nadat een voorgenomen benoeming is goedgekeurd door de raad van toezicht.

De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Een lid van het verantwoordingsorgaan kan maximaal twee keer worden herbenoemd.

Het verantwoordingsorgaan heeft onder meer de bevoegdheid een oordeel op hoofdlijnen te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede de keuzes voor de toekomst aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan onder meer recht om advies uit te brengen over:

- het beleid inzake beloningen;
- de vorm en inrichting van het interne toezicht;
- de profielschets voor leden van de raad van toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het Pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het Pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het Pensioenfonds;
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- het omzetten van het Pensioenfonds naar een andere rechtsvorm;
- samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten (is bij het Pensioenfonds niet meer van toepassing).

Bij de samenstelling van het verantwoordingsorgaan wordt ernaar gestreefd dat:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid 40 jaar of ouder is.

Eind 2022 bestond het verantwoordingsorgaan uit 7 mannen die allemaal ouder zijn dan 40 jaar. Het laatste vrouwelijk lid is in 2022 uitgetreden. Omdat er zich, ondanks extra inspanningen van het Pensioenfonds en voordragende partijen, geen vrouwelijke en jongere kandidaten hebben gemeld, kon het Pensioenfonds de diversiteitsdoelstelling in 2022 helaas niet realiseren. Ook voor het verantwoordingsorgaan geldt dat het aantal deelnemers onder 40 jaar als gevolg van het sluiten van het Pensioenfonds fors is gedaald, waardoor het leeftijds criterium moeilijk is in te vullen. Het bestuur zal in 2023 ook beoordelen of op een alternatieve wijze invulling kan worden gegeven aan de diversiteit.

Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke personen die worden benoemd door het bestuur van het Pensioenfonds, na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. De leden van de raad van toezicht worden in principe voor 4 jaar benoemd, met de mogelijkheid tot eenmalige herbenoeming. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Pensioenfonds, is belast met het toezicht op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt schriftelijke verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag over de uitvoering van de taken en de uitvoering van de bevoegdheden. De raad van toezicht heeft de volgende goedkeuringrechten:

- vaststelling van het jaarverslag, inclusief de jaarrekening;
- vaststelling van de profielschets voor het bestuur;
- vaststelling van het beloningsbeleid, met uitzondering van de beloning van de raad van toezicht;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het Pensioenfonds of overname van verplichtingen door het Pensioenfonds;
- omzetting van het Pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- liquidatie, fusie en samenvoeging of splitsing van het Pensioenfonds.

De raad van toezicht betreft de naleving van de Code pensioenfonds bij haar taak.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie bestaat uit twee bestuursleden. De beleggingsadviescommissie wordt onder meer ondersteund door een externe beleggingsadviseur, het bestuursbureau en vertegenwoordigers van de vermogensbeheerder. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een externe risicomanager aangesteld die de vergaderingen van de beleggingsadviescommissie bijwoont en die de voorstellen van de beleggingsadviescommissie toetst. De verantwoordelijkheid van de beleggingsadviescommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin.

De verantwoordelijkheden van de beleggingsadviescommissie zijn beschreven in het besturingsreglement.

De pensioen- en communicatiecommissie

De pensioen- en communicatiecommissie bestaat uit één bestuurslid. De commissie wordt ondersteund door het bestuursbureau. De niet-financiële- en actuariële risicomanager is aanwezig bij de vergaderingen van de pensioen- en communicatiecommissie en beoordeelt de voorstellen van de commissie.

De verantwoordelijkheden van de pensioen- en communicatiecommissie zijn beschreven in het besturingsreglement.

Commissie audit en verslaglegging

De commissie audit en verslaglegging bestaat uit één bestuurslid. Dit bestuurslid is tevens sleutelfunctiehouder van de interne auditfunctie. Deze commissie wordt ondersteund door het managementteam. De taken van de commissie audit en verslaglegging zijn beschreven in het besturingsreglement.

Risicocommissie

De risico-commissie bestaat uit één bestuurslid. De voorzitter van deze commissie is tevens de sleutelfunctiehouder risicofunctie. De commissie wordt ondersteund door het management team en de financiële risicomanager.

De verantwoordelijkheden van de risicocommissie zijn beschreven in het besturingsreglement

Geschillencommissie

De geschillencommissie bestaat uit een externe voorzitter (compliance officer) en twee bestuursleden die worden aangewezen als er een geschil is. Een deelnemer, gewezen deelnemer, pensioengerechtigde of andere belanghebbende kan een klacht indienen indien hij/zij vindt dat hij/zij in zijn/haar rechten wordt geschaad.

De klacht wordt in eerste instantie behandeld door de administrateur. Een bezwaar tegen de afhandeling van de klacht kan worden ingediend bij de manager van het Pensioenfonds. Als de klager het niet eens is met de uitkomst van het bezwaarschrift kan de klager in beroep gaan bij de geschillencommissie. Een klacht en/of geschil kan ook gemeld worden bij de Ombudsman Pensioenen.

De verantwoordelijkheden van de geschillencommissie en de procedure voor de klachten- en geschillen afhandeling zijn opgenomen in de klachten en geschillenprocedure.

Managementteam en bestuursbureau

Het managementteam bestaat uit de manager, de administrateur en de niet-financiële en actuariële risicomanager en handelt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur conform de voor het team geldende instructie.

De taken van het managementteam zijn beschreven in het besturingsreglement.

De niet-financiële - en actuariële risicomanager ondersteunt de vervuller van de risicobeheer functie met betrekking tot de niet-financiële risico's en rapporteert zelfstandig aan de sleutelfunctiehouder actuariële functie met betrekking tot de actuariële beoordeling van de actuariële werkzaamheden.

Het managementteam vergadert circa één keer per maand.

Het managementteam maakt onderdeel uit van het bestuursbureau. Het bestuursbureau bestaat verder uit de communicatieadviseur en een medewerker van de helpdesk.

Overige functionarissen

Manager

De manager is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en coördineert het contact tussen het bestuur, de overige organen, de werkgever, toezichthouders, uitbestedingspartijen, de certificerend accountant en de certificerend actuaaris.

Administrateur

De administrateur coördineert de werkzaamheden binnen het team, draagt zorg voor afhandeling van de vragen van alle deelnemers, beoordeelt de mutaties die de werkgever opgeeft, houdt toezicht op de administratieve verwerking van de pensioenregeling, afspraken en kwaliteit hiervan en ondersteunt de manager bij zijn overige taken.

Compliance officer/privacy officer

De externe compliance officer houdt onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode, de wet- en regelgeving en andere maatschappelijke normen. De compliance officer toetst de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het Pensioenfonds. Daarnaast adviseert de compliance officer het bestuur indien er mogelijk sprake is van een persoonlijk tegenstrijdig belang.

Daarnaast heeft het bestuur een privacy officer aangewezen, die onder de verantwoordelijkheid van de compliance officer opereert.

Vervullers van de sleutelfuncties

De vervuller van de risicofunctie is een externe risicomanager van Probability. De vervuller van de internal auditfunctie is een accountant van PwC. De vervuller van de actuariële functie is een medewerker van het bestuursbureau.

2.4 Uitbesteding en uitvoeringsorganisatie

De (pensioen)administratie is uitbesteed aan AZL. Ook de wettelijke communicatie en de website zijn uitbesteed aan AZL. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management (GSAM), voorheen NN Investment Partners (NNIP). In april 2022 is NNIP overgenomen door GSAM. Tot nu toe heeft deze overname geen invloed gehad op de uitbesteding van het vermogensbeheer. Het bestuur volgt de ontwikkelingen met betrekking tot deze overname en integratie nauwgezet. Het Pensioenfonds heeft regelmatig overleg met de verantwoordelijken van GSAM voor de dienstverlening waarbij geconstateerd is dat de dienstverlening op het afgesproken niveau blijft. Bij mutaties in het team dat de dienstverlening verzorgt, wordt er adequaat gecommuniceerd en blijft de kwaliteit van de opvolging op niveau. Het Pensioenfonds zal tevens profiteren van uitgebreidere product- en dienstassortiment die GSAM kan bieden.

CACEIS is door het Pensioenfonds aangesteld als Custodian. Tevens verzorgt CACEIS de beleggingsadministratie en beleggingsrapportages.

De rol van vervuller van de risicobeheer functie is uitbesteed aan Probability en de rol van vervuller van de interne auditfunctie is uitbesteed aan PwC. De rol van compliance officer en privacy officer zijn uitbesteed aan 'Partner in Compliance BV'. De rol van externe beleggingsadviseur is uitbesteed aan Sprenkels.

Het niveau van de dienstverlening door de uitbestedingspartijen en de kosten die daarmee gemoeid zijn, zijn in een aantal Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd.

De uitbesteding zijn in lijn met het uitbestedingsbeleid dat het bestuur heeft vastgesteld en de regels die DNB voorschrijft.

Verslag van het Bestuur

1. Belangrijkste ontwikkelingen

1.1 Inleiding

In het verslag van het bestuur wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in 2022 van het Pensioenfonds. Aan de orde komen de governance, het pensioenbeleid, de financiële en actuariële positie, het beleggingsbeleid, communicatie, risicobeheersing en de toekomstverwachting.

Nadat we begin 2022 de conversie van de pensioenadministratie in Lifetime naar Compas succesvol hebben afgerond, heeft het Pensioenfonds in 2022 met name aandacht gegeven aan de financiële positie (sterk gestegen inflatie en gestegen rente) van het Pensioenfonds. Verder is een ALM-studie uitgevoerd, is veel aandacht besteed aan het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB-beleid), waaronder de Environmental, Social & Governance (ESG)-risico's en de implementatie van SFDR, en zijn de ontwikkelingen met betrekking toe het nieuwe pensioenstelsel gevolgd en naar aanleiding daarvan een aantal acties uitgevoerd.

Daarnaast is in 2022 aandacht besteed aan risicomanagement, beleggingsbeleid, het monitoren van de uitbestedingsrelaties en het uitvoeren van interne audits.

De verspreiding en gevolgen van het corona-virus zijn in 2022 sterk afgenomen, waardoor de invloed op de samenleving en de organisatie laag was. De bijeenkomsten en vergaderingen konden vanaf maart weer fysiek plaatsvinden.

Bij het opstellen van het jaarverslag heeft het Pensioenfonds de voorschriften uit de Pensioenwet, de Code pensioenfondsen en de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving die van toepassing zijn over 2022, nageleefd.

1.2 Toeslagverlening

Als gevolg van de sterk toegenomen inflatie heeft het bestuur in verschillende bestuursvergaderingen stil gestaan bij de toeslagverlening in relatie tot de sterk toegenomen inflatie. Diverse scenario's zijn de revue gepasseerd.

De maatstaf voor de toeslagverlening is de CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid (oktober 2021 – oktober 2022) en deze bedroeg 16,93%.

Het bestuur heeft diverse alternatieve varianten besproken, waaronder de wettelijke verruimingen. Zo konden pensioenfondsen gebruik maken van de verruiming in de toeslagverlening zoals is vastgelegd in een AMVB (Algemene Maatregel van Bestuur). Deze verruiming betekende dat pensioenfondsen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105% toeslag konden toekennen. Hierbij golden wel waarborgen voor evenwichtig invaren en de belangen van toekomstige generaties. Als eis gold onder meer dat er een voornemen was tot invaren. Omdat de werkgever geen voornemen heeft voor een verzoek tot invaren van de pensioenrechten van het Pensioenfonds, kon het Pensioenfonds geen gebruik maken van deze mogelijkheid. Ook in het kader van evenwichtigheid vond het Pensioenfonds dit geen goed idee. Daarnaast bestond er een wettelijke mogelijkheid om een alternatief ingroeipad voor de toe te passen inflatie te hanteren bij het berekenen van de dekkingsgraad voor toekomstbestendig indexeren (TBI). Met dit alternatieve ingroeipad zou een hogere toeslag gegeven kunnen worden. Het bestuur heeft besloten om hier geen gebruik van te maken. Het bestuur had hiervoor de volgende argumenten:

- Het standaard ingroeipad is consistent met de handelswijze uit het verleden. Consistentie is voor het Pensioenfonds een belangrijk uitgangspunt.
- Het alternatieve ingroeipad geeft een hogere toeslagverlening, bij een toch al hoge toeslag. Daarbij wordt de huidige hoge inflatie vooral veroorzaakt door extreem hoge energieprijzen als gevolg van de inval in Oekraïne door Rusland. Om deze hoge energieprijzen te compenseren zijn maatregelen getroffen door de regering.
- Het alternatieve ingroeipad gaat uit van een inflatie over 1 jaar van 2,9%, terwijl in de markt op dat moment een hogere inflatie was ingeprijsd.

Op basis van het standaard ingroeipad bedroeg de TBI per 31 oktober 2022 (peildatum voor toeslagverlening) 151,3% (in 2021 bedroeg die 124,1%). De TBI is de grens voor de beleidsdekkingsgraad waarboven een Pensioenfonds een volledige toeslag mag verlenen. De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 oktober 2022 134,3%. Dat betekende dat het Pensioenfonds geen volledige toeslag kon verlenen. Op basis van het basisprincipe heeft het Pensioenfonds per 1 januari 2023 een toeslag toegekend van 9,95%. Dit is 58,8% van de ambitie van het Pensioenfonds. Hiermee is een achterstand in de toeslagverlening ontstaan van 6,98%. Het basisprincipe is de grondslag voor toeslagverlening zoals die in de Pensioenwet is opgenomen. In de Pensioenwet zijn voldoende waarborgen opgenomen om te zorgen voor een evenwichtige belangen afweging tussen groepen bij het toeslagbesluit.

1.3 Actuariële grondslagen

In september 2022 heeft het Actuariel Genootschap (AG) de nieuwe AG-prognosetafel 2022 gepubliceerd. Conform het beleid heeft het bestuur besloten om per 31 december 2022 over te gaan op deze nieuwe prognosetafel. De levensverwachting is in de nieuwe prognosetafel, ondanks corona, iets toegenomen ten opzichte van de prognosetafel 2020. Hiermee is de pensioenvoorziening met 0,6% verhoogd.

De AG-prognosetafel gaat uit van de verwachte overlevingskansen voor de gehele Nederlandse bevolking. Het is bekend dat werkenden, en dus deelnemers van pensioenfondsen, een hogere overlevingskans hebben. Het Pensioenfonds toetst daarom periodiek de ervaringssterfte en heeft dat in 2022 opnieuw gedaan.

De ervaringssterfte wordt om de drie jaar beoordeeld. De ervaringssterfte is getoetst op basis van het model van Willis Towers Watson (WTW), die voldoet aan de 'good practice gebruik fondsspecifieke ervaringsterfte' van DNB. De laatste beoordeling heeft in 2019 plaatsgevonden.

Op basis van de beoordeling van de ervaringssterfte is de pensioenvoorziening met 0,6% verhoogd. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een onderzoek uitgevoerd naar het leeftijdsverschil tussen man en vrouw en de opslag van het latente wezenpensioen.

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is gewijzigd van 3 naar 2 ½ jaar voor mannelijke deelnemers en 1 ½ jaar voor vrouwelijke deelnemers en de opslag van het latente wezenpensioen is verlaagd van 2% naar 1,5% van de voorziening wezenpensioen. Met deze twee aanpassingen is de pensioenvoorziening met 0,3% verlaagd.

Per saldo is de pensioenvoorziening met 0,9% toegenomen en is de dekkingsgraad met 1,1% afgenomen:

Grondslag	Effect	Effect
	pensioenvoorziening	dekkingsgraad
AG2022 prognosetafel	+0,6%	+0,8%
ervaringssterfte 2022	+0,6%	+0,8%
vast leeftijdsverschil	-0,3%	-0,5%
verlaging opslag wezenpensioen	0,0%	0,0%
Totaal cumulatief effect	0,9%	1,1%

1.4 ALM-studie

In 2022 heeft het Pensioenfonds een ALM-studie uitgevoerd. In de ALM-studie is het volgende onderzocht:

- of de huidige rente-afdekking nog steeds de juiste rentestrategie is, of dat aanpassingen zouden moeten worden doorgevoerd;
- of de grens van de dekkingsgraad waarbij het Pensioenfonds beleggingsrisico verminderd nog steeds passend is of dat een andere grens gehanteerd zou moeten worden;
- of het beleid met betrekking tot het afdekken van de valutarisico's nog passend is;
- welk beleggingsbeleid zou moeten worden gevoerd om een buy-out (één van de toekomstscenario's) te realiseren, waarbij de volledige Europese inflatie kan worden ingekocht;
- in hoeverre het beleggingsbeleid bestand is om de ESG-risico's te mitigeren.

Deze onderzoeksvragen zijn doorgerekend op basis van twee stochastische scenario'sets, vier deterministische scenario's en de DNB klimaatscenario's.

De conclusies uit de ALM-studie zijn:

- Het bestaande strategisch beleggingsbeleid is robuust gebleken en heeft er in het verleden ook voor gezorgd dat de koopkracht goed op peil is gebleven. Het huidige strategische beleid voldoet hiermee.
- Op basis van de ALM-studie blijkt dat bij het huidige beleid de koopkracht, behoudens de achterstand in de toeslagverlening die op 1 januari 2023 is ontstaan (6,98%), naar verwachting verder op peil blijft en het risico op korting laag blijft. Deze achterstand is ontstaan in een zeer uitzonderlijke situatie, waarbij de inflatie maar liefst 16,93% bedroeg en waarbij het CBS heeft aangegeven dat het model waarmee de inflatie wordt berekend zal worden aangepast om een reëler beeld te geven. In de beleidsvorming zal dan ook geen rekening gehouden worden met de achterstand in de toeslagverlening.
- Het verhogen van het beleggingsrisico zal slechts beperkt helpen om die achterstand naar verwachting in te lopen, waarbij het risico voor de deelnemers groter wordt. Dit verhoogde risico is niet in het belang van de deelnemers.
- Valuta afdekking heeft in de rendementsportefeuille op dit moment geen toegevoegde waarde. Het beleid waarin is opgenomen dat de rendementsportefeuille niet wordt afgedekt tegen valuta risico's wordt daarom gecontinueerd.
- Omdat op basis van de ALM-studie de dekkingsgraad naar verwachting niet boven de huidige grens voor het verlagen van het risico komt, wordt deze grens niet aangepast.

Daarom heeft het bestuur besloten om geen aanpassing aan te brengen in het strategisch beleid.

1.5 Pensioenadministratie

Begin 2022 is de conversie van de pensioenadministratie in Lifetime naar Compas afgerond. Deze conversie is stapsgewijs uitgevoerd en door de externe accountant gecontroleerd. De verschillen die tijdens deze controle naar voren kwamen zijn verklaard en/of verwerkt. In het afgelopen jaar zijn er geen incidenten of issues geweest met betrekking tot de pensioenadministratie.

1.6 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Met betrekking tot het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) heeft het Pensioenfonds in 2022 veel aandacht gegeven aan de implementatie van Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)-regelgeving en de ESG-risico's. Daarnaast heeft het bestuur gesproken over het IMVB-convenant en heeft het Pensioenfonds een beoordeling gedaan naar de toepassing van het uitsluitingsbeleid binnen de beleggingsportefeuille.

SFDR

In 2022 is de fase 2 van de SFDR-regelgeving aangenomen en deze is per 1 januari 2023 van toepassing. In het kader van de SFDR-regelgeving heeft het Pensioenfonds besloten de pensioenregeling te classificeren als een artikel 8-product. Dit betekent dat het Pensioenfonds ecologische of sociale kenmerken promoot, maar geen duurzame beleggingsdoelstellingen nastreeft. Het Pensioenfonds heeft alle wettelijk benodigde informatie op de website van het Pensioenfonds gepubliceerd. Dit zijn: de verklaring van de ongunstige effecten op duurzaamheid, wettelijk voorgeschreven model met informatie over de economische en/of sociale kenmerken en een beschrijving van de duurzaamheidsinformatie.

Daarnaast zijn in dit jaarverslag de SFDR-verplichtingen zoals uit de wetgeving volgt opgenomen (paragraaf 5.3 in het bestuursverslag en bijlage bij het jaarverslag). Hiermee heeft het Pensioenfonds aan alle verplichtingen met betrekking tot de SFDR-regelgeving voldaan. Uiterlijk 30 juni 2023 zal het Pensioenfonds de verplichte rapportage van de kwantitatieve realisatie van de ongunstige effecten, waaronder een kwalitatieve beschrijving van die grootheden en de getroffen beheersmaatregelen op de website plaatsen.

ESG-risico's

Om de ESG-risico's te inventariseren en te begrijpen heeft het bestuur hierover een workshop georganiseerd en bijgewoond. Als resultaat van deze workshop is een plan van aanpak gemaakt voor de implementatie van de monitoring van de ESG-risico's. Als eerste stap is een short-list vastgesteld met de ESG-indicatoren die het Pensioenfonds wil monitoren. Deze indicatoren sluiten aan bij de ESG-thema's die zijn opgenomen in het MVB-beleid. De ESG-indicatoren zijn vervolgens gekoppeld aan de ESG-risico's die DNB heeft geïdentificeerd. Daarna is in overleg met de fiduciair vermogensbeheerder een ESG-risicorapportage ontwikkeld. De fiduciair vermogensbeheerder maakt deze rapportages en levert hiervoor de benodigde gegevens op. Nog niet alle informatie is al beschikbaar, maar in 2023 zal de rapportage verder worden verfijnd en ingevuld en de risicobereidheid op de indicatoren nader worden vastgesteld.

Beoordeling toepassing uitsluitingsbeleid in beleggingsportefeuille

Om te beoordelen of het MVB-beleid nagevolgd wordt heeft het Pensioenfonds beoordeeld of het uitsluitingsbeleid goed wordt toegepast in de beleggingsportefeuille. Deze beoordeling is in twee stappen uitgevoerd. Eerst is beoordeeld of het uitsluitingsbeleid binnen de diverse beleggingsfondsen waarin het Pensioenfonds belegt, door de beleggingsmanagers wordt opgevolgd. Dit bleek voor alle beleggingsfondsen het geval te zijn. Vervolgens is op basis van de 'look through data' beoordeeld of het uitsluitingsbeleid daadwerkelijk in de beleggingsfondsen adequaat wordt toegepast. Het Pensioenfonds heeft deze beoordeling gedaan op basis van de uitsluitingslijst van Sustainalytics (ESG-dataprovider van de vermogensbeheerder). Ook uit deze beoordeling bleek dat, binnen de afgesproken tolerantiegrens, de uitsluitingen binnen de beleggingsfondsen adequaat zijn toegepast.

IMVB-convenant

Het Pensioenfonds heeft destijds het IMVB-convenant niet ondertekend, omdat bij het ondertekenen niet duidelijk was wat de verplichtingen voor de pensioenfondsen waren. Het bestuur heeft het standpunt om het IMVB convenant niet te ondertekenen in 2022 herbevestigd. De redenen om alsnog niet te ondertekenen zijn:

- Het IMVB-convenant lijkt achterhaald door de SFDR regelgeving.
- Mede ondertekenen geeft veel extra rapportageverplichtingen. Om te kunnen voldoen aan de SFDR-verplichtingen geeft al veel werk, zodat het Pensioenfonds onvoldoende capaciteit heeft om ook aan de verplichtingen van het IMVB-convenant te kunnen voldoen.
- Het convenant liep tot 31 december 2022.
- Uit publicaties blijkt dat veel pensioenfondsen moeite hebben om aan de IMVB-verplichtingen te voldoen.

Voor een verdere toelichting van het MVB-beleid wordt verwezen naar hoofdstuk 5 van het bestuursverslag.

1.7 Nieuw pensioenstelsel (WTP)

De 'Wet toekomst pensioenen' (WTP) is uitgesteld tot 1 juli 2023. Om de aankomende wetgeving te begrijpen en de gevolgen voor het Pensioenfonds te interpreteren heeft het Pensioenfonds kennissessies belegd voor de fondsorganen van het Pensioenfonds, hebben het bestuur en het bestuursbureau seminars bijgewoond en is het nieuwe pensioenstelsel aan de orde geweest tijdens de bestuursvergaderingen.

Op basis van de consultatie wetgeving was het in eerste instantie onduidelijk of gesloten fondsen over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel. Het Pensioenfonds is een gesloten fonds en dus was het onduidelijk of het Pensioenfonds over kan gaan naar dat nieuwe stelsel. In het aangepaste wetsvoorstel dat nu voorligt bij de Eerste Kamer is opgenomen dat gesloten pensioenfondsen alleen over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel, en dus kunnen invaren, als gesloten fondsen nog een werkgever hebben en alleen als de sociale partners dan overeenkomen en bepalen dat de nieuwe pensioenregeling ook van toepassing is op gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Voor het Pensioenfonds is dit vooralsnog niet overeengekomen tussen de sociale partners en de werkgever heeft dus nog geen verzoek gedaan om in te varen.

Het Pensioenfonds heeft echter zijn eigen verantwoordelijkheid tegenover de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en zal in 2023 verder onderzoeken wat voor betrokkenen de beste optie is, invaren in het nieuwe pensioenstelsel of in het huidige pensioenstelsel blijven.

Hiervoor heeft het Pensioenfonds begin 2023 een deelnemersenquête uitgevoerd met als primaire doelstelling uit te vragen hoe (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden aankijken tegen risico's en welke risico's zij willen en kunnen nemen, het zogenaamde risicopreferentie onderzoek.

Daarna zal het Pensioenfonds onderzoeken wat het nieuwe pensioenstelsel financieel mogelijk kan betekenen voor betrokkenen, ten opzichte van de huidige situatie. De gegevens uit de ALM-studie zullen hiervoor als basis worden gebruikt.

Het bestuur zal ervoor zorgen dat bij besluitvorming alle belangen evenwichtig worden afgewogen. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht zullen bij dit proces en besluitvorming nadrukkelijk betrokken worden.

Als onderdeel van de WTP en de 'Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen' zijn de 'keuzebegeleiding' en 'bedrag ineens' onderwerpen die binnen het Pensioenfonds zijn besproken.

Keuzebegeleiding is een nieuwe wettelijke norm die de pensioenuitvoerder verplicht om deelnemers op adequate wijze te begeleiden bij de keuzes die een deelnemer binnen de pensioenregeling heeft. Het Pensioenfonds doet al veel aan keuzebegeleiding, maar beoordeelt regelmatig op welke wijze keuzebegeleiding kan worden verbeterd.

Het 'bedrag ineens' is een keuzemogelijkheid die deelnemers krijgen als zij met pensioen gaan. Hierbij kan een deel van het ouderdomspensioen worden omgezet in een bedrag ineens. Deze eenmalige uitkering mag niet meer zijn dan 10% van de pensioenaanspraken op de pensioendatum. Omdat deze eenmalige uitkering tot negatieve fiscale gevolgen of gevolgen voor toeslagen voor betrokkene kan leiden, zal het Pensioenfonds veel aandacht geven aan de communicatie en keuzebegeleiding. Omdat de wetgeving met betrekking tot deze faciliteit nog niet is afgerond, is de regelgeving met betrekking tot het 'bedrag ineens' uitgesteld tot 1 januari 2024.

Daarnaast hebben alle pensioenfondsen via de Pensioenfederatie een brief ontvangen van het ministerie van SZW over een verruiming van de mogelijkheden tot toeslagverlening. Deze verruiming geldt alleen voor pensioenfondsen die de intentie hebben om in te varen. Veel pensioenfondsen hebben daar gebruik van gemaakt. Het Pensioenfonds kon daar geen gebruik van maken omdat de werkgever tot nu toe geen verzoek tot invaren in het pensioenstelsel (zie ook onder toeslagverlening) heeft gedaan.

1.8 Toekomstvisie Pensioenfonds

Het Pensioenfonds voert periodiek een strategische verkenning uit met betrekking tot de toekomst van het Pensioenfonds. Bij de verkenning in 2020 is door het Pensioenfonds een buy-out, waarbij alle aanspraken inclusief inflatiecorrectie bij een verzekeraar worden ondergebracht, als één van de toekomstscenario's vastgesteld. In 2021 heeft het Pensioenfonds daarom een uitvraag gedaan voor een buy-out. Begin 2022 is de eerste fase van dit buy-out proces afgerond. Deze fase was bedoeld om inzicht te krijgen welk vermogen het Pensioenfonds nodig heeft om de pensioenaanspraken (inclusief toeslag) veilig te stellen, welke informatie moet worden opgeleverd en wat de tijdslijnen zijn in het vervolg van een buy-out proces.

Het Pensioenfonds heeft, met ondersteuning van een externe deskundige, een uitvraag gedaan bij drie partijen voor het opstellen van een eerste offerte. De offertes zijn ontvangen en met het bestuur besproken.

Uit de offertes bleek dat de doelstellingen van het Pensioenfonds niet gerealiseerd kunnen worden, met name als gevolg van de inmiddels sterk gestegen inflatieverwachting. Het bestuur heeft dan ook besloten om op dit moment niet door te gaan met de tweede fase van het buy-out proces. De drie partijen zijn, via een brief, hierover geïnformeerd. Het Pensioenfonds zal de (markt)ontwikkelingen hierin blijven volgen.

In 2023 zal het Pensioenfonds opnieuw een onderzoek doen naar de toekomst van het Pensioenfonds. Alle relevante scenario's zullen opnieuw beoordeeld worden, waarbij ook het nieuwe pensioenstelsel in aanmerking zal worden genomen.

2. Governance

2.1 Bestuur

Het bestuur heeft in het verslagjaar 12 keer vergaderd. De belangrijkste punten op de bestuursagenda in 2022 waren:

- financiële positie (waaronder dekkingsgraden, rendementen beleggingen en uitvoeringskosten);
- vermogensbeheer, beleggingsbeleid, MVB-beleid, monitoring uitkomsten van het beleggingsbeleid, inflatie en implementatie van SFDR fase 2;
- nieuw pensioenstelsel en andere wettelijke ontwikkelingen;
- (integraal) risicomanagement;
- systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en awareness;
- afronding conversie van Lifetime naar Compas;
- uitbestedingsbeleid (monitoren en evaluatie van de uitbestedingspartijen op basis van SLA-, NFR- en ISAE 3402 rapportages);
- actualisering fondsdocumenten;
- toeslagtoekenning;
- ALM-studie;
- haalbaarheidstoets;
- jaarverslag 2021 en staten DNB;
- naleving Code pensioenfonds en gedragscode;
- opstellen en bewaken van de bestuursagenda en toezichtthema's van DNB;
- interne audits;
- communicatie en voorbereidingen deelnemersenquête;
- zelfevaluatie bestuur;
- ICT-beleid en naleving daarvan;
- benoemingen;
- klachten;
- compliance, waaronder insidersregeling;
- algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- uitvragen van DNB;
- overleg en adviezen verantwoordingsorgaan;
- overleg met de raad van toezicht.

Bestuursleden die in dienst zijn van de werkgever ontvangen geen beloning. Bestuursleden die niet (meer) in dienst zijn van de werkgever ontvangen een beloning conform het beloningsbeleid. Het Pensioenfonds kent geen prestatiebeloning.

2.2 Naleving Code pensioenfonds

Het Pensioenfonds ondersteunt de principes van de Code pensioenfonds (de Code) en past de principes van de Code waar van toepassing naar vermogen toe.

De Code is bedoeld voor alle pensioenfonds met een statutaire zetel in Nederland.

De Code bestaat uit 65 normen die geclusterd zijn in acht thema's. De naleving van de Code is beoordeeld aan de hand van de eind 2018 herziene Code.

Ter naleving van de Code is er een Monitoringscommissie ingesteld. In de Monitoringscommissie zitten onafhankelijke deskundigen. Jaarlijks publiceert deze commissie een rapport over de naleving van de Code en geeft aanbevelingen aan de pensioensector.

De normen van de Code zijn in principe leidend, maar pensioenfondsen kunnen gemotiveerd van de Code afwijken volgens het 'pas toe of leg uit-beginsel'.

De normen en gedragsregels die in de Code zijn genoemd heeft het Pensioenfonds verankerd in procedures en zijn vastgelegd in fondsdocumenten, waaronder de interne gedragscode, statuten en de ABTN.

Het Pensioenfonds neemt kennis van de rapportages van de Monitoringscommissie volgt de aanbevelingen van deze commissie op indien die voor het Pensioenfonds relevant zijn. Het Pensioenfonds beoordeelt op basis van een eigen inventarisatie of het Pensioenfonds de Code heeft nageleefd.

In onderstaande tabel is aangegeven welke thema's van toepassing zijn en hoe het Pensioenfonds de normen van de Code pensioenfondsen toepast:

Normen	Status naleving Pensioenfonds Delta Lloyd
Vertrouwen waarmaken (normen 1-9)	nageleefd
Verantwoordelijkheid nemen (normen 10-14)	nageleefd
Integer handelen (normen 15-22)	nageleefd
Kwaliteit nastreven (normen 23-30)	nageleefd (normen 23-28 en 30); norm 29 is niet van toepassing, omdat wij geen belanghebbendenorgaan hebben.
Zorgvuldig benoemen (normen 31-40)	nageleefd (normen 31-32 en 34-40); norm 33 (diversiteit in organen) is niet nageleefd. Het bestuur heeft namelijk per 31 december 2022 geen bestuurders die jonger zijn dan 40 jaar en het verantwoordingsorgaan kent geen vrouwen meer en geen leden die jonger zijn dan 40 jaar (zie ook toelichting onder aan de tabel)
Gepast belonen (normen 41-45)	nageleefd
Toezicht houden en inspraak waarborgen (normen 46-57)	nageleefd (normen 46-50 en 55-57); de normen 51-54 zijn niet van toepassing omdat het Pensioenfonds geen belanghebbendenorgaan heeft.
Transparantie bevorderen (normen 58-65)	nageleefd

Toelichting niet naleven norm 33: het bestuur heeft per 31 december 2022 vier mannen en één vrouw in het bestuur opgenomen. Eén van de bestuurdersleden was ruim onder 40 jaar toen die benoemd werd. Bestuurders worden ouder en de betreffende bestuurder heeft inmiddels de leeftijd van 40 jaar overstegen.

Het verantwoordingsorgaan kent per 31 december 2022 geen vrouwelijke leden meer en ook geen leden die jonger zijn dan 40 jaar. In de loop van 2022 is het laatste vrouwelijke lid afgetreden.

Omdat we nu een gesloten fonds zijn wordt het steeds moeilijker om leden in de organen te krijgen die jonger zijn dan 40 jaar. Het aantal deelnemers dat jonger is dan 40 jaar is gedaald naar onder de 6,5% van het totale deelnemersbestand. Het aandeel in de voorziening voor pensioenverplichtingen van deelnemers die jonger zijn dan 40 jaar is minder dan 3%. Dit aandeel zal in toekomst verder dalen omdat er geen nieuwe deelnemers meer bijkomen.

Daarnaast bestaat het bestuur uit slechts 5 personen. Continuïteit en geschiktheid zijn voor het bestuur belangrijk. De eisen die aan bestuurders, sleutelfunctiehouders en leden van de beleggingsadviescommissie worden gesteld worden steeds zwaarder. Het is

daarom steeds moeilijker bestuurders te vinden die geschikt zijn om benoemd te worden. Het bestuur kijkt primair naar kennis, ervaring en kunde, waarbij diversiteit een onderdeel van de benoemingsprocedure is. Hierbij spant het bestuur zich in om zoveel mogelijk jongere en/of vrouwelijke kandidaten te betrekken in dit selectieproces. In 2022 zijn geen bestuurders benoemd.

In het verantwoordingsorgaan zijn in 2022 vier nieuwe leden (her)benoemd. Het Pensioenfonds heeft zich extra ingespannen om bij het invullen van de vacatures te voldoen aan de diversiteitseisen. Dit is niet gelukt omdat er weinig animo bij de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden was om zitting te nemen in het verantwoordingsorgaan. Dit is voor een deel te verklaren omdat we nu een gesloten fonds. In het verleden was de animo veel groter.

Diversiteit in de organen en de problematiek bij het invullen van vacatures is ook nadrukkelijk besproken met de raad van toezicht. Het bestuur vindt diversiteit belangrijk omdat de kwaliteit van het besturen daarmee omhoog gaat. Zo is onder meer afgesproken dat er een kennissessie/workshop komt om te kijken hoe de organen diverser kunnen worden. Daarbij wordt diversiteit breder ingestoken dan alleen het wettelijke criterium van geslacht en leeftijd. De kennissessie heeft inmiddels in 2023 plaats gevonden.

In de Code wordt ook een aantal rapportagenormen genoemd. In onderstaande tabel is opgenomen hoe wij voldoen aan deze rapportagenormen:

Rapportagenorm	naleving	te vinden
Norm 5: het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het Pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over het beleid dat in 2022 is gevoerd, de uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur heeft gemaakt. Bij deze keuzes weegt het bestuur de verschillende belangen af van de groepen die bij het Pensioenfonds betrokken zijn. De beleidskeuzes en evenwichtige belangenafweging worden ook besproken met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Via een jaarlijkse haalbaarheidstoets geeft het Pensioenfonds inzicht in de risico's van belanghebbenden op korte en lange termijn die gerelateerd zijn aan het overeengekomen ambitieniveau. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn onder meer opgenomen in het jaarverslag en managementrapportages.
Norm 31: de samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	ja	Het Pensioenfonds heeft een geschiktheidsplan en een geschiktheidsmatrix. Bij benoemingen wordt geschiktheid en complementariteit besproken. Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld waarin wordt gestreefd om de diversiteitsdoelstellingen die in de Code zijn genoemd te stimuleren. Bij benoeming speelt de diversiteit ook een belangrijke rol, maar is niet maatgevend. De geschiktheid, complementariteit en diversiteit worden ook tijdens de zelfevaluatie besproken. Dit is toegelicht in de paragrafen 2.4 en 2.5 van het bestuursverslag.

Rapportagenorm	naleving	te vinden
Norm 33: in zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	nee	Is toegelicht bij paragraaf 2.2. en 2.5. van dit bestuursverslag.
Norm: 47: het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	ja	De raad van toezicht heeft de Code bij de uitvoering van zijn taak betrokken en heeft hierover gerapporteerd in het verslag van de raad van toezicht. De raad van toezicht heeft aan het bestuur een terugkoppeling gegeven over deze inventarisatie.
Norm 58: het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	ja	De missie, visie en strategie zijn opgenomen in het jaarverslag (onder profiel) en zijn, via de ABTN, gepubliceerd op de website van het Pensioenfonds.
Norm 62: het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	ja	De overwegingen omtrent verantwoord beleggen zijn vastgelegd in het beleggingsbeleid. Het MVB beleid is te lezen op de website van het Pensioenfonds en in het jaarverslag is een samenvatting van dit beleid opgenomen (paragraaf 1.4 en 5.3 van het bestuursverslag).
Norm 64: het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	ja	In het jaarverslag neemt het Pensioenfonds op hoe het bestuur omgaat met de interne gedragscode (paragraaf 2.7) en hoe het functioneren van het bestuur wordt geëvalueerd (paragraaf 2.4)
Norm 65: het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	ja	Het Pensioenfonds heeft een adequate klachten- en geschillenprocedure die in 2023 is aangepast en is gepubliceerd op de website van het Pensioenfonds. Klachten en geschillen worden gerapporteerd in een klachtenrapportage en in de kwartaalrapportage van het Pensioenfonds, die ook naar het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht gaat. In paragraaf 2.9 van dit jaarverslag zijn de conclusies van de klachtenrapportage opgenomen.

2.3 Fondsdocumenten

De fondsdocumenten worden periodiek aangepast op basis van ontwikkelingen en aangepaste wet- en regelgeving. Zo wordt jaarlijks de ABTN aangepast op basis van beleidsaanpassingen die zich gedurende het jaar hebben voorgedaan.

Het Pensioenfonds heeft de statuten aangepast omdat de ondernemingsraad de deelnemersleden van het verantwoordingsorgaan voordroeg. Dit is echter in strijd met de Pensioenwet omdat de ondernemingsraad geen vereniging is met volledige rechtsbevoegdheid. Deelnemersleden van het verantwoordingsorgaan worden nu via verkiezingen gekozen.

De statuten zijn aangepast conform de vereisten zoals is opgenomen in de Pensioenwet. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een verkiezingsreglement opgesteld.

In 2022 heeft de Pensioenfederatie de gedragslijn 'goed omgaan met klachten' gepubliceerd. Het Pensioenfonds heeft de klachten- en geschillenregeling getoetst aan deze gedragslijn en de huidige werkwijze binnen het Pensioenfonds. De conclusie

was dat de klachtenprocedure van het Pensioenfonds voldoet maar dat de klachtenprocedure wat aangescherpt kon worden. Zo is in de gedragslijn de definitie voor klachten verruimd. Daarom is in de klachten- en geschillenprocedure de definitie voor klachten aangepast. Daarnaast is opgenomen hoe het Pensioenfonds omgaat met klantsignalen en is de nazorg na afhandeling van een klacht ingebed in de klachtenprocedure.

Verder heeft het Pensioenfonds in 2022 de volgende fondsdocumenten aangepast:

- Het reglement verantwoordingsorgaan naar aanleiding van de aanpassing in de statuten zoals hiervoor genoemd.
- Het compliance charter is in lijn gebracht met het servicedocument 'compliance' van de Pensioenfederatie.
- De teksten in het integriteitsbeleid zijn op een aantal punten aangescherpt.
- De teksten in het actuariael charter zijn aangepast omdat een aantal activiteiten niet meer van toepassing is, omdat het Pensioenfonds nu een gesloten fonds is.
- De teksten uit het uitbestedingsbeleid zijn op sommige punten aangescherpt, maar inhoudelijk niet gewijzigd. Het uitbestedingsbeleid is in lijn met de wet- en regelgeving en in het afgelopen jaar zijn geen wijzingen in wet- en regelgeving doorgevoerd.
- De noodprocedure is aangepast omdat in deze procedure een namenlijst is toegevoegd, waarvan een aantal personen niet meer werkzaam zijn bij het Pensioenfonds. De namenlijst is aangepast.
- Het privacy-beleid en het beleid bewaartermijnen zijn aangepast naar aanleiding van de jaarlijkse toets op de AVG-gedragslijn begin 2022. De privacy-officer had een paar kleine aanbevelingen die in de beleidstukken zijn verwerkt.

2.4 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

Op grond van de Pensioenwet en de Code pensioenfonds dient iedere bestuurder geschikt te zijn. Geschikt zijn betekent dat de bestuurder voldoende kennis heeft om ontwikkelingen te begrijpen, tot zich te nemen en een oordeel te vormen met betrekking tot de deskundigheidsgebieden, in combinatie met de benodigde competenties en professioneel gedrag. Daarnaast wordt verwacht dat bestuurders zich verder verdiepen in de aandachtsgebieden waarvoor zij binnen het bestuur verantwoordelijk zijn. Een bestuurder moet tot een evenwichtige afweging van alle belangen kunnen komen om deel te kunnen nemen aan het besluitvormingsproces binnen het bestuur.

De geschiktheid van nieuwe bestuursleden wordt beoordeeld op basis van het geschiktheidsplan, geschiktheidsmatrix, functieprofielen en de relevante ervaring van de kandidaat bestuurder.

In het geschiktheidsplan zijn de benodigde kennisgebieden, competenties en het professioneel gedrag waaraan een bestuurder moet voldoen, vastgelegd op basis van de beleidsregel geschiktheid 2020.

Het Pensioenfonds heeft een opleidingsplan voor het bestuur als collectief en voor de individuele bestuursleden afzonderlijk. Het Pensioenfonds organiseert daarnaast minimaal twee keer per jaar kennissessies of workshops voor het bestuur. In 2022 zijn vier kennissessies en/of workshops georganiseerd die in het teken stonden van integriteitsbeleid (SIRA), pensioenbeheer (nieuw pensioenstelsel) en vermogensbeheer (ESG-risico's en Asset-Backed Securities). Bij de kennissessies waren aanwezig het bestuur, (delegatie) raad van toezicht, (delegatie) verantwoordingsorgaan en het managementteam. Bij de workshops waren alleen het bestuur en het managementteam aanwezig.

Bestuursleden en leden van het managementteam hebben in het verslagjaar deelgenomen aan diverse seminars en bijeenkomsten over voor het Pensioenfonds relevante onderwerpen.

Jaarlijks voert het bestuur een zelfevaluatie uit. Om het jaar wordt de zelfevaluatie onder begeleiding van een externe partij uitgevoerd en in het andere jaar wordt de zelfevaluatie intern uitgevoerd. Over het jaar 2022 is de zelfevaluatie uitgevoerd met ondersteuning van een externe partij. Dit jaar stond de zelfevaluatie in het teken van diversiteit en persoonlijke effectiviteit. Op basis van een

vragenlijst is een Insight Discovery Profiel opgesteld van alle bestuurders. Op basis van dit profiel zijn de sterke en te verbeteren punten besproken en is beoordeeld in hoeverre er 'blinde vlekken' bestaan binnen het bestuur. Op basis van deze evaluatie zijn ontwikkelpunten geformuleerd.

2.5 Diversiteit

Het Pensioenfonds hecht aan diversiteit voor het invullen van functies binnen het bestuur en het verantwoordingsorgaan zoals ook in de Code pensioenfondsen is opgenomen. Bij het bemensen van de diverse organen wordt het diversiteitsbeleid als belangrijk aandachtspunt meegenomen. Uitgangspunt hierbij is dat het Pensioenfonds streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht, waarbij geschiktheid randvoorwaardelijk is.

In 2022 is de diversiteitsdoelstelling niet gerealiseerd. Het bestuur voldoet per 31 december 2022 niet aan de leeftijdsdoelstelling. Het verantwoordingsorgaan voldoet per 31 december 2022 niet aan de leeftijdsdoelstelling en de geslachtsdoelstelling. Eén lid van het verantwoordingsorgaan die aan beide doelstellingen voldeed is in 2022 afgetreden.

Dit is toegelicht bij paragraaf 2.2 'naleving Code pensioenfondsen'.

Indachtig de Code pensioenfondsen is in het diversiteitsbeleid een plan van aanpak om de diversiteitsdoelstelling te realiseren opgesteld. Omdat we nu een gesloten Pensioenfonds zijn komen er geen nieuwe deelnemers meer bij. Hierdoor neemt het aantal deelnemers onder 40 jaar af (inmiddels is minder dan 6,5% van het totale deelnemersbestand jonger dan 40 jaar met nog geen 3% van de technische voorziening) en wordt het steeds lastiger om aan de leeftijdsdoelstelling conform de Code te voldoen. Jongere bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan zijn dan ook niet per sé representatief voor het deelnemersbestand van ons Pensioenfonds.

In overleg met de raad van toezicht is onder meer afgesproken dat er begin 2023 een kennissessie/workshop wordt georganiseerd om te kijken hoe de organen diverser kunnen worden. Daarbij wordt diversiteit breder ingestoken dan alleen het wettelijke criterium van geslacht en leeftijd. Deze kennissessie is in januari 2023 geweest waarbij met deze informatie het diversiteitsbeleid verder vorm zal worden gegeven.

2.6 Risicomanagement

Het risicomanagement wordt bewaakt door de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Om te waarborgen dat risicomanagement adequaat wordt ingebed en uitgevoerd heeft het bestuur een risicocommissie ingesteld met als doel de uitvoering van het risicomanagement te monitoren en het bestuur te adviseren omtrent de beheersing van zowel de financiële als de niet-financiële risico's die het Pensioenfonds loopt. Het risicomanagementbeleid is vastgelegd in een risicomanagementhandboek.

De monitoring van de risico's vindt plaats met behulp van een risicodashboard dat elk kwartaal wordt opgesteld en wordt besproken binnen het bestuur. Eén keer per jaar wordt de integrale risicoanalyse binnen het bestuur besproken en vastgesteld.

De risicocommissie heeft onder meer geadviseerd over de ESG-risico's, het beleid over datakwaliteit, en diverse beleidsonderwerpen met betrekking tot vermogensbeheer. De risicocommissie heeft kennisgenomen van de interne audits, zowel van het Pensioenfonds als die van de uitbestedingspartijen, heeft de analyses van de ISAE-rapportages en NFR-rapportages beoordeeld en maakt elk kwartaal een rapportage voor het bestuur over de activiteiten van de risicocommissie en de beoordeling van de beheersmaatregelen. Daarnaast maakt de sleutelfunctiehouder een jaarrapport ten behoeve van bestuur en raad van toezicht.

De conclusie met betrekking tot risicomanagement is dat er sprake is geweest van een beheerste bedrijfsvoering, dat alle geplande activiteiten zijn uitgevoerd en dat er geen materiele onvolkomenheden zijn geweest die tot zorg hebben geleid. De risicomanagementcyclus is volledig doorlopen.

In hoofdstuk 7 is beschreven welke beheersmaatregelen het Pensioenfonds heeft getroffen.

2.7 Compliance

Gedragcode

Het Pensioenfonds beschikt over een gedragscode. Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen van belanghebbenden in het Pensioenfonds door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders.

De compliance officer heeft getoetst of de verbonden personen de gedragscode hebben nageleefd en houdt bij welke verbonden personen zijn toegetreden en zijn uitgetreden als verbonden persoon. Alle verbonden personen die betrokken zijn bij het Pensioenfonds hebben verklaard dat zij de gedragscode in 2022 hebben nageleefd.

Alle relatiegeschenken worden geregistreerd. Verbonden personen ontvangen nagenoeg geen relatiegeschenken.

Alle uitnodigingen en nevenfuncties worden gemeld aan de compliance officer. De compliance officer beoordeelt of deze uitnodigingen en nevenfunctie niet in strijd zijn met de gedragscode.

De compliance officer rapporteert op kwartaalbasis de bevindingen aan het bestuur. Uit deze rapportages zijn geen compliance-issues naar voren gekomen.

Naleving wet- en regelgeving

De compliance officer ontvangt alle bestuurstukken en heeft vier bestuursvergaderingen bijgewoond. Op basis daarvan beoordeelt de compliance officer of het Pensioenfonds de wet- en regelgeving en het eigen beleid naleeft.

In overeenstemming met artikel 96 van de Pensioenwet meldt het Pensioenfonds dat:

- aan het Pensioenfonds in het boekjaar 2022 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- aan het Pensioenfonds in het boekjaar 2022 geen aanwijzingen als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet zijn gegeven;
- in het boekjaar 2022 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
- een herstelplan, als bedoeld artikel 138 of artikel 139 van de Pensioenwet, niet van toepassing was.

Awareness/Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

De Pensioenwet verplicht pensioenfonds tot een beheerste en integere bedrijfsvoering. Om te borgen dat het Pensioenfonds een integere en beheerste bedrijfsvoering heeft, heeft het Pensioenfonds een integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd. In de SIRA zijn de belangrijkste integriteitsrisico's benoemd, zijn de beheersmaatregelen beschreven en zijn de netto risico's vastgesteld.

Elk jaar organiseert het Pensioenfonds, samen met de compliance officer, een kennissessie over awareness met betrekking tot integriteit. In 2022 heeft de compliance officer een workshop gegeven over alle integriteitsrisico's die zijn opgenomen in de SIRA, met als doel de integriteitsrisico's diepgaand te bespreken en vast te stellen of de beheersmaatregelen nog adequaat zijn. Naar aanleiding van de workshop is de SIRA op een aantal punten aangescherpt. De conclusie van het bestuur is dat de netto integriteitsrisico's acceptabel en toelaatbaar zijn.

Privacy Officer

In 2022 heeft de privacy officer 1 melding ontvangen. Dit was een datalek die niet hoefde te worden gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Deze melding betrof een deelnemer die in het buitenland woont en een verhuizing niet aan het Pensioenfonds heeft doorgegeven. De correspondentie werd dus naar verkeerd adres gestuurd. Het foutieve adres is inmiddels uit de administratie verwijderd.

Er zijn geen andere incidenten geweest.

Daarnaast heeft de privacy officer de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen beoordeeld.

Gedragslijn verwerking persoonsgegevens

Het Pensioenfonds conformeert zich aan de gedragslijn 'verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen' die is uitgevaardigd door de Pensioenfederatie. Deze gedragslijn is gebaseerd op de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Europese Privacywetgeving. Onderdeel van deze gedragslijn is onder andere dat de aangesloten pensioenfondsen jaarlijks verklaren dat zij zich aan de gedragslijn hebben gehouden. De externe privacy officer heeft onderzocht of het Pensioenfonds heeft voldaan aan deze richtlijn. Hiervoor heeft de privacy officer een rapportage opgesteld en een verklaring afgegeven. In deze rapportage wordt beschreven op welke wijze is onderzocht en vastgesteld of het Pensioenfonds aan de in de gedragslijn genoemde vereisten in 2022 heeft voldaan. De privacy officer heeft de volgende verklaring afgegeven:

Het Pensioenfonds draagt zorg voor de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen. Om dit te waarborgen heeft de externe Privacy Officer van het Fonds een beleidsmatige controle uitgevoerd op deze naleving in 2022.

In 2021 heeft een vereenvoudigde controle plaatsgevonden waarbij door de Privacy Officer enkele aanbevelingen zijn gedaan. Deze aanbevelingen zijn waarbij het Pensioenfonds heeft aangegeven deze aanbevelingen over te zullen nemen voor zover deze vereist zijn in het kader van naleving van de gedragslijn. De Privacy Officer heeft vastgesteld dat het Pensioenfonds de besproken aanpassingen heeft uitgevoerd.

De volgende beleidsdocumenten van het Pensioenfonds zijn betrokken in de controle over 2022:

- Beleid bewaartermijnen
- Klachten- en geschillenregeling
- Verwerkingsregister persoonsgegevens van het Pensioenfonds en die van de uitvoerder
- Procedure datalekken
- Communicatieplan
- Incidentenregister
- Melding potentieel datalek en de opvolging daarvan
- Kwartaalrapportage
- Analyse SLA-rapportage uitvoerder
- Uitbestedingsbeleid
- Samenwerkingsovereenkomst met de uitvoerder
- Privacy rapportages
- IT-beleid

De ter beschikking gestelde documenten van het Pensioenfonds zijn getoetst aan de gedragslijn en gecontroleerd op bestaan, inhoud en werking. Vast is komen te staan dat het Pensioenfonds voldoet aan de bestaansis van de relevante documenten en daarmee voldoet aan de gedragslijn.

Inhoudelijk kan het verwerkingsregister worden aangescherpt. De werking van de beheersmaatregelen wordt hier echter niet door gestoord.

Concluderend kan worden vastgesteld dat de uitkomsten van deze controle voldoende zekerheid geven om vast te stellen dat het Pensioenfonds de gedragslijn in 2022 heeft nageleefd.

2.8 Interne audit

Het doel van de interne auditfunctie is om vanuit een onafhankelijke positie een objectieve toets van de effectieve werking van het risicobeheersysteem te geven en op basis hiervan aanbevelingen ter verbetering van de interne control structuur te doen. Daarbij wordt opzet, bestaan en werking van het risicobeheersings- en controlesysteem getoetst door middel van audits. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor toereikende besturings-, risicomangement- en beheersingsprocessen (de gehele bedrijfsvoering). Het bestuur en de medewerkers van het Pensioenfonds zijn primair verantwoordelijk voor de inrichting en borging van een betrouwbaar en effectief interne beheersingssysteem. Daarbij draagt het bestuur eveneens de onverdeelde verantwoordelijkheid voor de opvolging en invoering van de aanbevelingen naar aanleiding van bevindingen van de interne audit functie.

De interne audit wordt uitgevoerd door een externe auditor, onder eindverantwoordelijkheid van de sleutelfunctiehouder interne audit. De interne auditor komt uit een andere organisatie dan de accountant die het jaarverslag controleert.

De interne auditfunctie stelt een meerjaren auditplan op, dat jaarlijks wordt aangepast aan nieuwe ontwikkelingen en waarbij één jaarlaag wordt doorgerold. In het auditplan is voorzien dat er twee interne audits per jaar worden uitgevoerd.

De interne audits die in 2022 zijn uitgevoerd hadden betrekking op de uitbesteding van pensioenbeheer en IT-beheer en cyber security.

De conclusie van de interne audit op de uitbesteding van pensioenbeheer is als 'goed' aangemerkt, de hoogste kwalificatie die de interne auditor geeft. De interne auditor had hier geen bevindingen maar een paar observaties. Deze observaties zijn met de sleutelfunctiehouder en het bestuur besproken en opgevolgd.

Met betrekking tot de interne audit op IT-beheer en cyber security heeft de interne auditor geen eindoordeel gegeven. De reden dat de auditor geen eindoordeel in het rapport heeft opgenomen is dat op basis van het onderzoek zelf niet goed kon worden vastgesteld wat er precies bij de uitbestedingspartij (externe pensioenuitvoerder) wordt gedaan omtrent cyber security omdat de werking van de beheersmaatregelen bij de uitbestedingspartij niet in de scope zat. Wel is geconstateerd dat de uitbestedingspartij zich conformeert aan het NOREA-kader en via self assessments beoordeeld of deze voldoet aan dit kader. Via NFR-rapportage ontvangt het Pensioenfonds comfort dat de uitbestedingspartij voldoet aan dit kader. Daarnaast heeft de uitbestedingspartij in 2021 een interne audit uitgevoerd op de naleving van dit NOREA-kader, met als oordeel 'sufficient' (voldoende). De bevindingen uit deze interne audit zijn opgevolgd. Ook heeft de uitbestedingspartij in 2021 een interne audit uitgevoerd naar het IT-normen kader van DNB, waar ook een aantal bevindingen uit naar voren kwam. Deze bevindingen zijn inmiddels nagenoeg opgelost. Het bestuur heeft geconcludeerd dat er sprake is van een beheerste bedrijfsvoering met betrekking tot IT-beheer en cyber security en dat de IT-risico's beperkt zijn en niet tot zorgen hebben geleid.

2.9 Klachten en geschillen

In 2022 heeft het Pensioenfonds 28 klachten of uitingen van ongenoegen (in 2021: 22 klachten) ontvangen en afgewikkeld.

Van deze klachten waren eenentwintig gegrond en hebben geleid tot een wijziging of andere actie van het Pensioenfonds. Zeven klachten waren niet gegrond.

De aard van de klachten is als volgt:

– Klachten over de uitkering	16
• geen uitkering ontvangen	9
• te lage uitkering ontvangen	4
• inhoudingen	3
– Klachten over de informatie die verstrekt is	10
– Klachten over telefonische bereikbaarheid van het Pensioenfonds	2

Daarnaast houdt het Pensioenfonds, naar aanleiding van de gedragslijn 'goed omgaan met klachten' die door de Pensioenfederatie is gepubliceerd, vanaf het vierde kwartaal van 2022 klantsignalen bij. In het vierde kwartaal van 2022 zijn 28 klantsignalen geregistreerd. Klantsignalen zijn uitingen van personen die aangeven dat iets niet volgens verwachting verloopt of dat de communicatie onduidelijk is zonder dat er sprake is van een uiting van ontevredenheid.

Deze klachten en klantsignalen zijn binnen het bestuur en met de pensioenuitvoerder, waaraan de pensioenadministratie is uitbesteed, besproken en hebben geleid tot (verzoeken tot) verbetering van processen.

Alle klachten zijn in het verslagjaar afgewikkeld.

In het verslagjaar zijn geen geschillen door de geschillencommissie of door de ombudsman behandeld.

2.10 Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en het verantwoordingsorgaan vijf keer in vergadering bijeen geweest. In mei 2022 heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2021, het oordeel van het verantwoordingsorgaan en het verslag van de raad van toezicht. Ook heeft het verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarrekening 2021 gesproken met de controlerend accountant, certificierend actuaire en de raad van toezicht. Verder zijn in het verslagjaar onder meer de volgende onderwerpen besproken:

- algemene gang van zaken en ontwikkelingen bij het Pensioenfonds;
- transitie van Lifetime naar Compas;
- buy-out proces;
- communicatieplan;
- nieuw pensioenstelsel;
- benoemingen leden verantwoordingsorgaan en verkiezingsreglement;
- risicohouding en uitkomsten haalbaarheidstoets;
- competentiematrix leden verantwoordingsorgaan;
- inflatie en impact op de beleggingsportefeuille en toeslagverlening;
- liquiditeit in beleggingsportefeuille in relatie tot te leveren collateral;
- klachten- en geschillenprocedure;
- diversiteit bij verantwoordingsorgaan en bestuur.

Daarnaast is het verantwoordingsorgaan uitgenodigd voor het bijwonen de kennissessies over het nieuwe pensioenstelsel en asset-backed securities. Een groot deel van het verantwoordingsorgaan heeft de kennissessies bijgewoond.

Het verantwoordingsorgaan heeft (gevraagd en ongevraagd) geadviseerd over:

- het communicatieplan;
- aanpassing van de klachten- en geschillenprocedure;
- het reglement verantwoordingsorgaan;
- het verkiezingsreglement.

Het verantwoordingsorgaan heeft, met suggesties, positief geadviseerd over deze onderwerpen.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan suggesties gegeven over teksten in een aantal fondsdocumenten en het bestuursverslag.

Ook heeft het verantwoordingsorgaan een bindende voordracht gedaan over de herbenoeming van de voorzitter van de raad van toezicht. Het bestuur heeft deze voordracht overgenomen.

2.11 Intern toezicht

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en de raad van toezicht twee keer bij elkaar geweest om de ontwikkelingen bij het Pensioenfonds te bespreken. Daarnaast heeft de raad van toezicht met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2021 en het verslag van de raad van toezicht. Ook heeft de raad van toezicht in het kader van de jaarrekening 2021 gesproken met de controlerend accountant, certificerend actuaaris en het verantwoordingsorgaan. Andere onderwerpen die in verslagjaar onder meer zijn besproken zijn:

- interne audit (auditplan en bevindingen audits);
- nieuw pensioenstelsel;
- risicohouding;
- toekomst pensioenfonds;
- diversiteit in de fondsorganen en benoemingen leden verantwoordingsorgaan;
- follow-up aanbevelingen raad van toezicht;
- ALM-studie;
- toeslagbeleid;
- beloningsbeleid;
- overige ontwikkelingen bij het Pensioenfonds.

Daarnaast is de raad van toezicht uitgenodigd voor het bijwonen van de kennissessies over het nieuwe pensioenstelsel en asset-backed securities. Een deel van de raad van toezicht heeft de kennissessies bijgewoond.

De raad van toezicht heeft ook diverse eigen overleggen gehad, waarbij de manager van het Pensioenfonds en/of de voorzitter van het Pensioenfonds, op uitnodiging van de raad van toezicht, een toelichting heeft gegeven op de ontwikkelingen bij het Pensioenfonds.

De raad van toezicht heeft ingestemd met de (her)benoemingen van vier leden van het verantwoordingsorgaan. Daarnaast heeft de raad van toezicht kennisgenomen van de inventarisatie van de naleving van de Code pensioenfonds en suggestie hierover gegeven.

2.12 Extern toezicht

Naast het intern toezicht hebben pensioenfonds in Nederland te maken met twee externe toezichthouders, te weten De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM). De AFM houdt voornamelijk toezicht op de communicatie met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, terwijl de andere toezichtonderwerpen zijn ondergebracht bij DNB.

DNB

Vanaf 2021 hanteert DNB een aangepaste toezichtaanpak. Met deze nieuwe aanpak wil DNB de beschikbare toezichtcapaciteit daar inzetten waar de grootste prudentiële en integriteitsrisico's worden gesignaleerd. Het gevolg daarvan is dat in 2022 geen relatiegesprekken zijn gevoerd met het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds heeft in het verslagjaar wel drie uitvragen van DNB ontvangen:

- niet-financiële- en integriteitsrisico's;
- rentebenchmarks;
- nieuwe pensioenregeling.

De gevraagde informatie op basis van deze uitvragen is tijdig naar DNB gestuurd.

DNB heeft een opmerking gemaakt bij de statuten van het Pensioenfonds over de voordracht van deelnemersleden van het verantwoordingsorgaan. Deelnemersleden van het verantwoordingsorgaan werden voorgedragen door de ondernemersraad van

de werkgever. Dit was in strijd met de Pensioenwet, waarin is bepaald dat een lid van het verantwoordingsorgaan uitsluitend kan worden benoemd door een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid. Destijds, in 2014, toen de wet versterking bestuur van kracht werd, heeft het Pensioenfonds geoordeeld dat de ondernemersraad hieronder viel. De ondernemersraad heeft echter geen volledige rechtsbevoegdheid, zoals in de Pensioenwet is genoemd. Het Pensioenfonds heeft daarop de statuten aangepast.

Verder heeft DNB goedkeuring gegeven voor de herbenoeming van de voorzitter van de raad van toezicht.

AFM

Het Pensioenfonds heeft in het verslagjaar twee uitvragen van de AFM ontvangen:

- Informatieverzoek SFDR 2022 pensioen-duurzaamheidsinformatie;
- Informatieverzoek toezichtsrapportage tweedepijlerpensioen 2021.

De gevraagde informatie op basis van deze uitvragen is tijdig naar de AFM gestuurd.

3. Pensioenbeleid

3.1 Pensioenreglement

Sinds 1 januari 2020 voert het Pensioenfonds de pensioenregeling van de werkgever niet meer uit en worden geen pensioenaanspraken meer opgebouwd (gesloten fonds). Het Pensioenfonds voert nu alleen nog de pensioentoezeggingen uit van voormalige medewerkers van Delta Lloyd Services B.V. die tot en met 31 december 2019 met hen waren overeengekomen. Alleen de arbeidsongeschikte deelnemers met premievrije opbouw van pensioen bouwen nog binnen het Pensioenfonds pensioen op. De pensioentoezeggingen zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

3.2 Overeenkomst met de werkgever

De overeenkomst met de werkgever is vastgelegd in een voorzettingsovereenkomst. Deze overeenkomst geldt vanaf 1 januari 2020 omdat het Pensioenfonds op dat moment een gesloten fonds is geworden.

In deze voortzettingsovereenkomst zijn de wederzijdse verplichtingen opgenomen en is een kostenvergoeding afgesproken.

De werkgever is aan het Pensioenfonds alle uitvoeringskosten verschuldigd die het Pensioenfonds in het betreffende kalenderjaar moet maken, met uitzondering van de uitvoeringskosten die in het betreffende kalenderjaar direct verband houden met het beleggen van het vermogen van het Pensioenfonds. De door de werkgever verschuldigde bedragen worden verminderd met het in het betreffende kalenderjaar vrijvallende deel van de administratievoorziening als gevolg van gedane pensioenuitkeringen, die voor deze bepaling is gemaximeerd op 2% van de uitgekeerde pensioenbedragen.

De overeenkomst is afgesloten voor onbepaalde duur. De werkgever kan, met inachtneming van een opzegtermijn van 6 maanden en onder voorwaarden, de voortzettingsovereenkomst beëindigen.

3.3 Toeslagen

De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit het eigen vermogen van het Pensioenfonds.

Het bestuur heeft in de vergadering van 30 november 2022 besloten om per 1 januari 2023 een gedeeltelijke toeslag toe te kennen van 9,95% over de opgebouwde pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van de pensioengerechtigden. De consumentenprijs-index, afgeleid (zonder onder meer accijns en BTW) bedroeg tussen oktober 2021 en oktober 2022 16,93%. Hiermee is 58,8% van de toeslagambitie gerealiseerd.

De achterstand in de toeslagverlening die hierdoor is ontstaan bedraagt 6,98%.

Door de verleende toeslag daalde de actuele dekkingsgraad met 12,4%. Met deze toeslag worden de pensioen(aansprak)en met circa € 210 miljoen verhoogd.

Het toeslagbesluit is aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden gecommuniceerd.

Basis voor het toekennen van de toeslag was onder meer de stand van de beleidsdekkingsgraad op 31 oktober 2022. Deze was vastgesteld op 134,3%. De dekkingsgraad waarop het Pensioenfonds een volledige toeslag kon verlenen was 151,3%.

Het beleid voor toeslagverlening is als volgt:

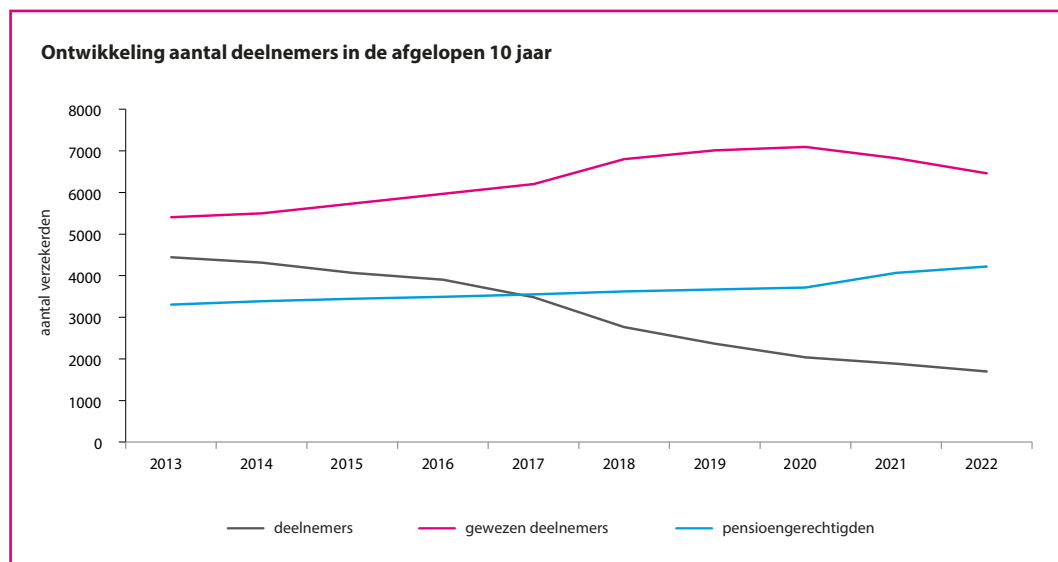
- Bij een beleidsdekkingsgraad onder 110% wordt geen toeslag toegekend.
- Bij een beleidsdekkingsgraad die boven de dekkingsgraad voor toekomstbestendige toeslagverlening ligt kan volledige toeslag worden toegekend.
- Bij een beleidsdekkingsgraad tussen 110% en de dekkingsgraad voor toekomstbestendig indexeren wordt een evenredig deel van de toeslag toegekend.

Daarnaast kent het toeslagbeleid een aantal andere criteria, die worden meegenomen bij de besluitvorming over de toeslagverlening. Deze zijn vermeld op de website van het Pensioenfonds.

3.4 Ontwikkeling aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden

Doordat het Pensioenfonds geen nieuwe pensioenopbouw meer kent is het aantal deelnemers verder gedaald.

De ontwikkeling van het aantal deelnemers kan grafisch als volgt worden weergegeven:

Aantallen deelnemers

Per 31 december 2022 bedroeg het aantal deelnemers 12.371. Dit betekent een afname van 398 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2021. Deze afname wordt als volgt gespecificeerd:

	Actieve ¹⁾ deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2021	1.878	6.821	4.070	12.769
Mutaties 2022	-190	-361	153	-398
Stand per 31 december 2022	1.688 ²⁾	6.460	4.223	12.371

De genoemde aantallen in de hiervoor opgenomen tabellen betreffende de aantallen op 'persoonsniveau', conform de opgave aan DNB.

In aantallen en gesplitst naar man en vrouw is de ontwikkeling als volgt:

	2022		2021		2021	
	mannen	vrouwen	totaal	in %	totaal	in %
Deelnemers ¹⁾	965	723	1.688	14	1.878	15
Gewezen deelnemers	3.351	3.109	6.460	52	6.821	53
Pensioengerechtigden	2.390	1.833	4.223	34	4.070	32
waarvan:						
– ouderdompensioen	2.252	970	3.222		3.092	
– partnerpensioen	97	829	926		908	
– wezenpensioen	41	34	75		70	
Totaal	6.706	5.665	12.371	100	12.769	100

1) De (actieve) deelnemers worden gezien als de gewezen werknemers van DL Services B.V. die nog in dienst zijn bij NN Personeel B.V. en arbeidsongeschikte deelnemers.

2) Inclusief 189 arbeidsongeschikte deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

4. Financiële en actuariële positie

4.1 Dekkingsgraad

Definities

De ontwikkeling van de financiële positie van het Pensioenfonds geven wij weer in de dekkingsgraad. Deze maatstaf geeft de mate weer waarin de verplichtingen zijn gedekt door de aanwezige bezittingen van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds berekent de volgende dekkingsgraden:

- *Actuele DNB-dekkingsgraad:*
Hiervoor waardeert het Pensioenfonds de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert (inclusief de Ultimate Forward Rate (UFR)). Deze dekkingsgraad is de basis voor de beleidsdekkingsgraad.
- *Beleidsdekkingsgraad:*
De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden (voor publicatiedoeleinden) over de afgelopen 12 maanden. DNB hanteert de beleidsdekkingsgraad voor de toetsing van het financiële beleid (toeslagverlening, korten en herstelplannen).
- *Marktrendedekkinggraad:*
De marktrendedekkinggraad wordt berekend door zowel de verplichtingen als de beleggingen te waarderen op basis van de actuele rente. Voor de waardering van de verplichtingen wordt hiervoor de SWAP-rentecurve gebruikt. Met de marktrendedekkinggraad wordt de financiële positie van het Pensioenfonds het beste weergegeven.
- *Reële dekkingsgraad:*
Bij deze dekkingsgraad wordt rekening gehouden met de verwachte toekomstige stijgingen van de prijzen. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Een reële dekkingsgraad van 100% betekent dat het Pensioenfonds de pensioenverplichtingen kan voldoen en ook de pensioenen kan verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.
- *Vereiste dekkingsgraad:*
Dit is de benodigde dekkingsgraad die het Pensioenfonds moet hebben gezien de risico's die het Pensioenfonds loopt. Deze dekkingsgraad is berekend op basis van rekenregels die DNB voorschrijft.
- *Minimale vereiste dekkingsgraad:*
Dit is de dekkingsgraad die de minimaal benodigde buffer van het Pensioenfonds weergeeft.

Berekende dekkingsgraden

De berekende dekkingsgraden zijn als volgt:

Dekkingsgraad	31 december 2022	31 december 2021
Actuele DNB-dekkingsgraad	124,6%	131,7%
Beleidsdekkingsgraad	134,1%	130,8%
Marktrendedekkinggraad	124,3%	128,8%
Reële dekkingsgraad volgens richtlijnen FTK	101,4%	105,2%
Dekkingsgraad op basis van het vereist eigen vermogen	112,2%	113,4%
Dekkingsgraad op basis van het minimaal vereiste eigen vermogen	104,0%	104,0%

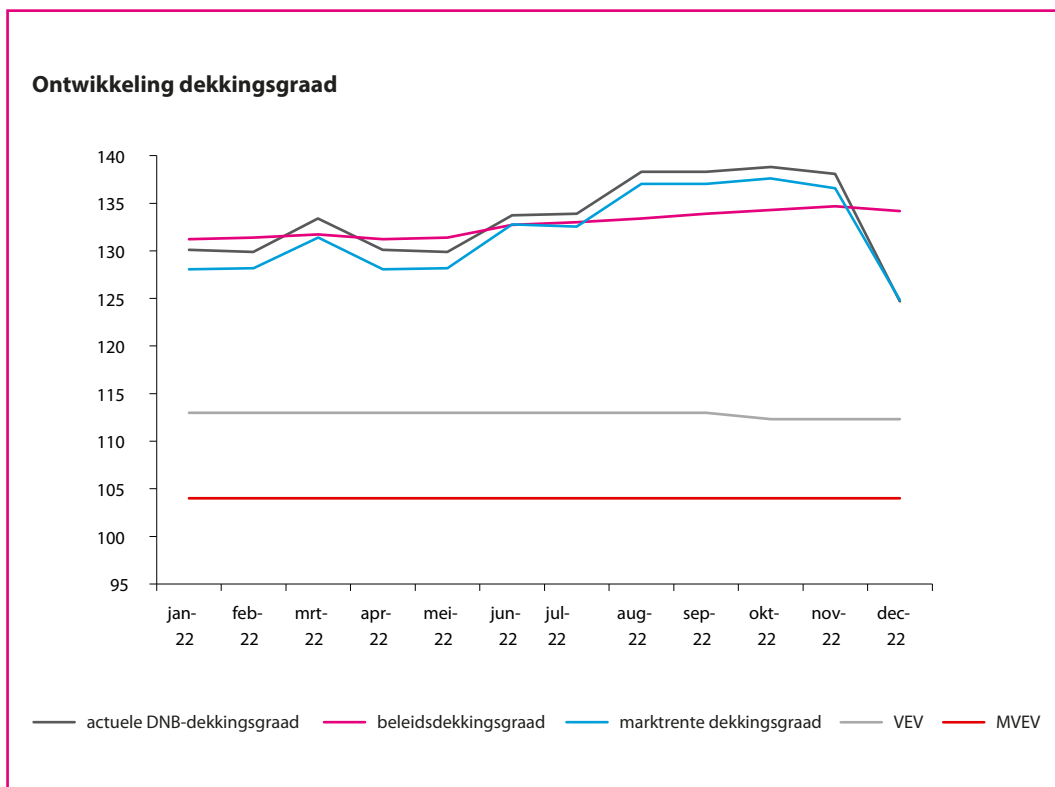
De waarde van de beleggingen (saldo activa en passiva) bedroeg eind 2022 € 2,86 miljard (2021: € 3,97 miljard) en de waarde van de pensioenverplichtingen (op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert) was eind 2022 € 2,32 miljard (2021: € 3,04 miljard).

Ontwikkeling dekkingsgraden

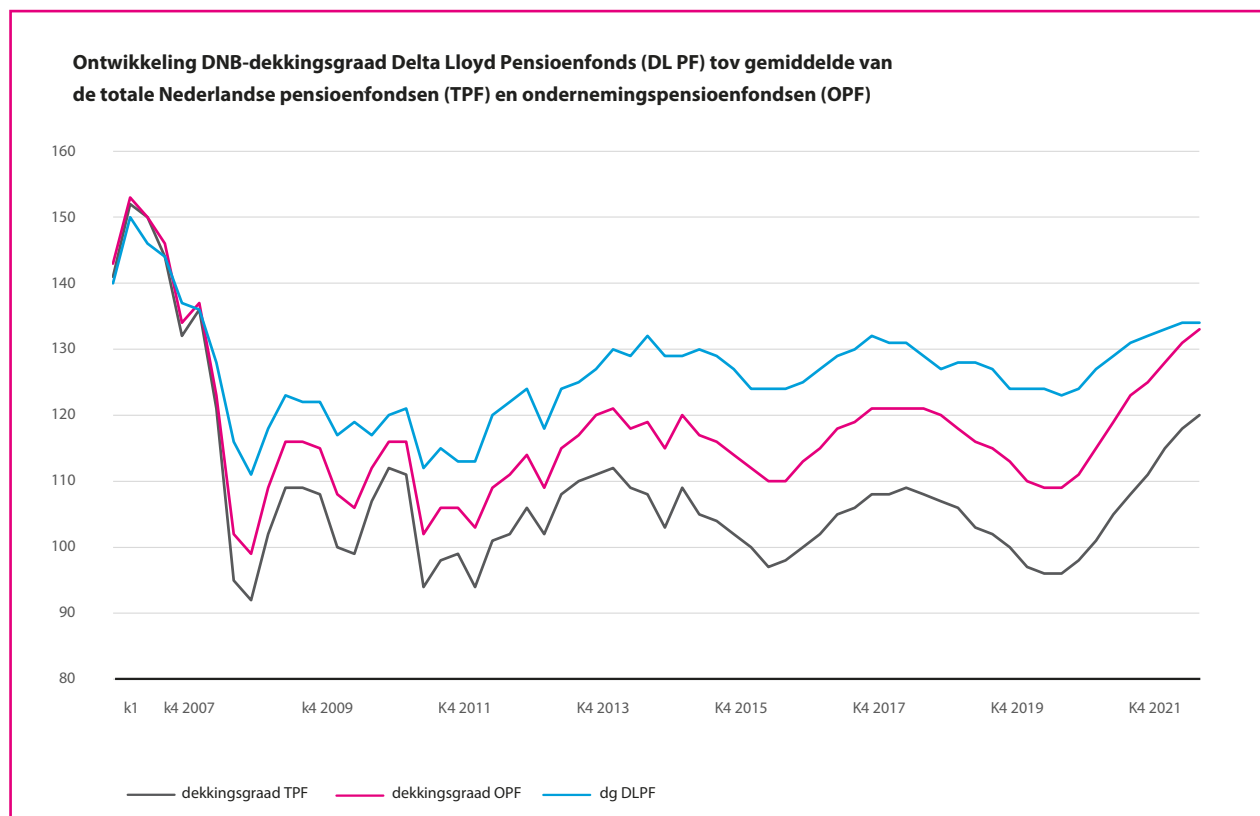
De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad en de marktrentedekking per 31 december 2022 is als volgt:

	<u>Actuele DNB-dg</u>
Dekkingsgraad 1 januari 2022	131,7%
<i>Beleggingen</i>	
Invloed rendement beleggingen	-34,0%
<i>Verplichtingen</i>	
- Invloed van rentewijzigingen (inclusie aanpassing UFR)	36,9%
- Rendement verplichtingen	-1,4%
- wijziging sterftegrondslagen	-1,1%
- Invloed op toeslagverlening	-12,4%
- Invloed overige mutaties kasstromen (uitkeringen en andere mutaties)	4,9%
	<u>26,9%</u>
Dekkingsgraad 31 december 2022	124,6%

De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad, marktrentedekking en beleidsdekkingsgraad in 2022 is als volgt:

De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad (tot 1 januari 2015 de actuele DNB-dekkingsgraad) van ons Pensioenfonds ten opzichte van het gemiddelde van alle Nederlandse pensioenfondsen en alle Nederlandse ondernemingspensioenfondsen is als volgt:

Wijzigingen UFR

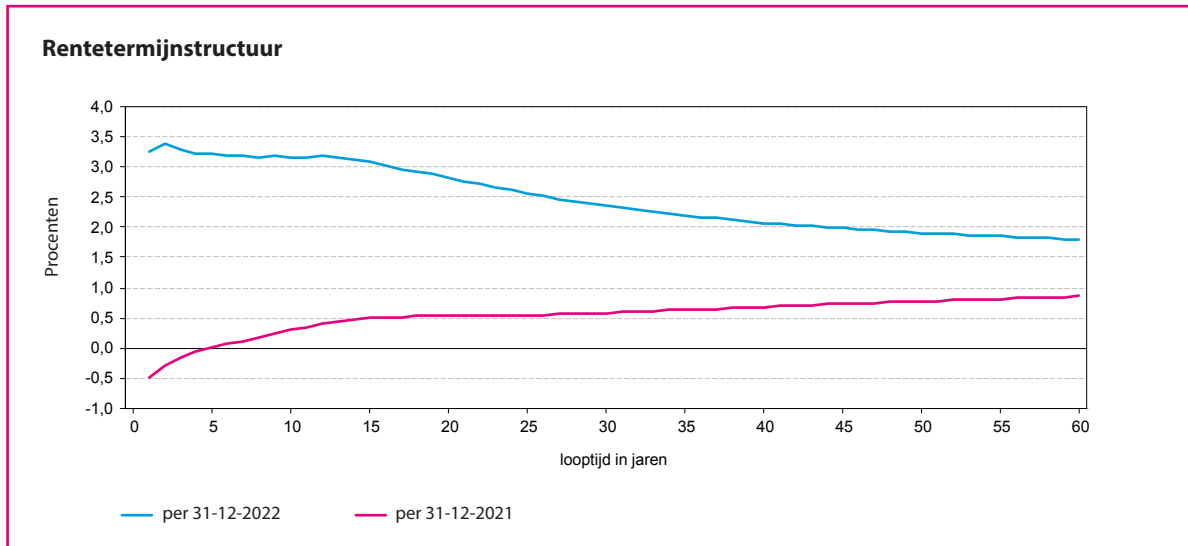
Op 30 november 2022 heeft de commissie parameters een rapport gepubliceerd waarin onder meer de methode waarop de UFR-curve is gewijzigd.

Tot nu toe is de UFR-curve voor looptijden tot 30 jaar gebaseerd op de 30-jaars swapcurve en voor looptijden boven 30 jaar wordt geleidelijk gegroeid naar de UFR, die is afgeleid uit de marktinformatie over de laatste 10 jaar. Deze methode, die twee jaar geleden inging, zou in vier stappen gerealiseerd worden. Met ingang van 1 januari 2023 wordt de methode dus wederom gewijzigd en zal de UFR-curve voor looptijden tot 50 jaar gebaseerd zijn op de swapcurve en wordt daar boven de UFR toegepast, die direct wordt afgeleid uit de marktinformatie. DNB heeft aangegeven dat deze methode per 1 januari 2023 ingaat. Het effect op de dekkingsgraad per 1 januari 2023 op basis van de nieuwe methode bedraagt circa -0,3%.

Verplichtingen

Het Pensioenfonds heeft het renterisico beperkt door minimaal 87,5% en maximaal 92,5% van zijn nominale pensioenverplichtingen te matchen met vastrentende beleggingen die ongeveer dezelfde looptijd hebben als de verplichtingen, waar nodig aangevuld met rentederivaten (swaps). Hierdoor hebben rentestijgingen of -dalingen veel minder invloed op de hiervoor genoemde dekkingsgraden. Voor de matching gaan we uit van de verplichtingen gebaseerd op de swap rentecurve (marktrente). In de jaarrekening zijn de verplichtingen berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert.

De rentetermijnstructuur per eind 2021 en 2022 die door DNB wordt gepubliceerd verliep als volgt:

Hieruit blijkt dat de rente het afgelopen jaar behoorlijk is gestegen en dat de curve flink invers is geworden (de rente op lange looptijden is behoorlijk lager dan de rente op de korte termijn).

Reële dekkingsgraad

Per 31 december 2022 bedraagt de reële dekkingsgraad 101,4% (31 december 2021: 105,2%). De reële dekkingsgraad geeft de hoogte van het vermogen van het Pensioenfonds weer ten opzichte van de toekomstig uit te keren pensioenaanspraken inclusief de toekomstige toeslagen op basis van de verwachte prijsinflatie. Deze reële dekkingsgraad wordt jaarlijks berekend op basis van de richtlijnen van DNB en wordt uitsluitend opgesteld voor rapportagedoeleinden.

4.2 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten bestaan uit kosten voor pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. De kosten zijn opgenomen conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie.

Kosten voor pensioenuitvoering

De kosten voor pensioenbeheer worden als volgt gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
Personeelskosten bestuursbureau	658	665
Vergoedingen bestuur, RvT en VO	120	135
Controlerend accountants	72	146
Waarmerkend actuaris	26	55
Toezichtkosten (DNB en AFM)	145	150
Pensioenadministratie	970	984
Overige bedrijfskosten	441	319
Totale pensioenuitvoeringskosten	2.432	2.454
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde	0,411	0,413
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemers/ gewezen deelnemers/pensioengerechtigden	0,197	0,192

De kosten van 2022 zijn gedaald ten opzichte van de kosten 2021.

De personeelskosten zijn lager, ondanks dat de salarissen als gevolg van CAO-verhogingen verhoogd zijn, door een afname van de fulltime-equivalenten (FTE).

De vergoeding van de bestuurders en leden van de raad van toezicht zijn lager omdat halverwege 2021 geen BTW over deze vergoedingen in rekening gebracht hoefde te worden als gevolg van een wettelijke regeling. In het eerste half jaar van 2021 werd nog wel BTW in rekening gebracht.

In 2022 was de vergoeding van bestuurders die niet in dienst waren bij de werkgever € 28.686 op jaarbasis. In 2022 waren twee bestuurders niet in dienst van de werkgever. De vergoeding voor de leden van de raad van toezicht was in 2022 € 14.343 per jaar en voor de voorzitter € 28.686 per jaar. Deze vergoedingen waren in lijn met het beloningsbeleid.

De kosten van de controlerend accountant en de waarmerkend actuaris waren in 2022 lager dan in 2021 omdat in 2021 zowel de kosten voor het jaarverslag 2020 als 2021 waren verantwoord.

De kosten voor de pensioenadministratie kwamen wat lager uit doordat er minder extra diensten bij de pensioenuitvoerder zijn gevraagd en een aantal wettelijke trajecten zijn uitgesteld.

De overige kosten zijn hoger door onder meer dat de advieskosten (onder andere ALM-studie en deelnemersenquête) hoger waren en doordat in 2021 een kostenreservering was vrijgevallen.

Ook de gemiddelde kosten per deelnemer en pensioengerechtigden daalden licht door de daling van de kosten, ondanks kleine afname van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden.

De uitvoeringskosten worden volledig door de werkgever betaald, onder aftrek van de vrijval administratievoorziening met een maximum van 2%. De vrijval van de administratievoorziening bedroeg € 1.520 (2021: € 1.436). Per saldo heeft de werkgever aan uitvoeringskosten € 912 (2021: € 1.019) aan het Pensioenfonds vergoed. Doordat de werkgever deze uitvoeringskosten vergoedt, is de hoogte van de uitvoeringskosten niet van invloed op de financiële positie van het Pensioenfonds.

Benchmark

Ook dit jaar heeft het Pensioenfonds opdracht gegeven om de uitvoeringskosten te benchmarken. Deze benchmark is wederom uitgevoerd door Bell (naamswijziging van Lane Clark & Peacock die deze benchmark altijd voor ons heeft uitgevoerd). Deze benchmark is gebaseerd op de jaarcijfers van 2021.

In 2021 waren de totale pensioenbeheerkosten van het Pensioenfonds per deelnemer € 78 hoger dan de peergroep (€ 413 versus € 335). Vorig jaar was het verschil nog € 140. De peergroep bestond uit 62 pensioenfonds met een omvang tussen 2.000 en 8.000 deelnemers/pensioengerechtigden. Over de periode 2019-2021 zijn de pensioenbeheerkosten van het Pensioenfonds € 88 hoger dan de peergroep (€ 413 versus € 325).

De pensioenbeheerkosten in 2021 van de peergroep liepen uiteen van € 137 tot € 1.424 per deelnemer. In de peer groep rapporteerde in 2021 50% kosten tussen € 234 en € 420 per deelnemer.

In de peergroep hebben 22 van de 62 pensioenfonds een deel van de pensioenbeheerkosten gealloceerd aan vermogensbeheerkosten (gemiddeld € 50 per deelnemer in 2021 voor de gehele peergroep). Het Pensioenfonds alloceert geen pensioenbeheerkosten aan de vermogensbeheerkosten. Het bestuur heeft dat destijds besloten omdat deze verdeling arbitrair kan zijn.

Doordat een aantal pensioenfonds een deel van de pensioenbeheerkosten hebben gealloceerd aan de vermogensbeheerkosten, geeft het berekende gemiddelde pensioenbeheerkosten van de peergroep een vertekend beeld. Als deze gealloceerde kosten niet in aanmerking zouden worden genomen als pensioenbeheerkosten, zouden de gemiddelde pensioenbeheerkosten in 2021 van de peergroep € 385, in plaats van € 335 bedragen. Het verschil tussen de kosten van het Pensioenfonds en de peergroep zou dan nog maar € 28 bedragen.

Het bestuur heeft de kosten van het Pensioenfonds in relatie tot de bedrijfsactiviteiten en de benchmark beoordeeld en heeft geconcludeerd dat de kosten in lijn liggen met de bedrijfsactiviteiten, complexiteit van de regeling en vergelijkbare pensioenfonds. Het bestuursbureau is 'lean and mean' en het bestuur is met vijf bestuurders niet te groot. Doordat het Pensioenfonds nog meerdere pensioenleeftijden kent en er daardoor per deelnemer meerdere pensioeningangsdatums zijn, zijn de pensioenverwerkingskosten hoger dan wanneer er sprake is van één pensioeningangsdatum. In 2023 zal het Pensioenfonds onderzoeken of de pensioenadministratie vereenvoudigd kan worden.

Kosten vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer zijn uitgesplitst in beheervergoeding voor de vermogensbeheerder, transactiekosten en bewaarloon.

Bedragen x € 1.000	2022	2021
Beheervergoeding		
– aandelen	913	1.186
– vastrentend	3.538	4.009
– vastgoed	645	317
– derivaten (overlay)	303	302
– fiduciair beheer	1.210	1.210
	6.609	7.024
Bewaarloon	13	6
Overige vermogensbeheerkosten	811	386
Totale vermogensbeheerkosten	7.433	7.416
Transactiekosten		
– aandelen	108	138
– vastrentend	1.158	837
– vastgoed	470	0
– derivaten	0	61
Totale kosten transacties	1.736	1.036
Totale kosten vermogensbeheer en transacties	9.169	8.452
Gemiddeld belegd vermogen	3.274.046	3.971.171
Kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen	0,23%	0,19%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,02%
Totale kosten vermogensbeheer en transacties als % gemiddeld belegd vermogen	0,28%	0,21%

De vergoedingen die zijn betaald aan de vermogensbeheerders zijn niet gerelateerd aan de prestaties van de vermogensbeheerders.

De transactiekosten bij aandelen, vastrentend en vastgoed zijn exact berekend op basis van vaste op- en afslagen die van toepassing zijn voor de verschillende beleggingsfondsen. Bij de transacties van derivaten zijn voor de transactiekosten schattingen gemaakt. Bij deze inschattingen is de formule die is opgenomen in de aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie gehanteerd ('nominaal*(spread/2)*duration = geschatte transactiekosten').

De transactiekosten over 2022 zijn ten opzichte van 2021 hoger door herbalancering tussen rendentsportefeuille en matchingportefeuille, verkoop van obligaties om swaps aan te kopen en de aankoop van CBRE en Altera vastgoedfondsen.

Benchmark

Het Pensioenfonds heeft ook de vermogensbeheerkosten vergeleken met een benchmark van Bell.

Het benchmarkonderzoek laat zien dat de vermogensbeheerkosten (incl. transactiekosten) van het Pensioenfonds in de periode 2019 tot en met 2021 21bp bedragen en die van de peergroep 34bp.

In de periode 2017-2021 was het gemiddelde beleggingsrendement ongunstiger dan het gemiddelde van alle pensioenfonds in die periode. Dat wordt vooral veroorzaakt door het rendement over 2021 dat relatief laag was in vergelijking met andere pensioenfonds, omdat het Pensioenfonds het renterisico relatief veel heeft afgedekt ten opzichte van andere pensioenfonds en de rente is gaan stijgen. Het Pensioenfonds vindt het afdekken van het renterisico belangrijk en dat heeft het Pensioenfonds ook geholpen in de lange periode dat de rente (fors) daalde. Het gemiddelde kostenniveau in die periode was wel een stuk lager dan het gemiddelde van de peergroep.

Het (gewogen) gemiddelde rendement in deze periode van alle pensioenfonds was 7,7% (vorig jaar 8,3%), waarbij de (gewogen) gemiddelde kosten 0,61% (vorig jaar 0,56%) bedroegen. Het Pensioenfonds had in die periode een gemiddeld rendement van 6,3% (vorig jaar 8,8%), bij een gemiddeld kostenniveau van 0,26% (gelijk aan vorig jaar).

Uit de benchmark blijkt dat in 2021 de vermogensbeheerkosten van het Pensioenfonds, evenals voorgaande jaren, lager zijn dan de peers. Het bestuur is daarom tevreden met het huidige kostenniveau, maar blijft alert op mogelijkheden voor meer kostenefficiëntie.

De aansluiting met de jaarrekening is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
	€	€
Beleggingskosten (incl. transactiekosten) afzonderlijk verantwoord in de jaarrekening	623	182
Beleggingskosten die zijn verantwoord als onderdeel van de beleggingsopbrengsten	8.546	8.270
Totale beleggingskosten (incl. transactiekosten)	9.169	8.452

Totale kosten

Op aanbeveling van de Pensioenfederatie neemt het Pensioenfonds ook een totaal kostenratio op in het jaarverslag van alle pensioenbeheerkosten en vermogensbeheerkosten, exclusief transactiekosten, samen. Dit geeft totaalinzicht in alle kosten van het beheer van het Pensioenfonds als percentage van het belegd vermogen.

Bedragen x € 1.000

	2022	2021
	€	€
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2.432	2.454
Uitvoeringskosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	7.433	7.416
Totale beleggingskosten	9.865	9.870
Totale kostenratio vermogensbeheer (exclusief transactiekosten) en pensioenbeheerkosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,30%	0,25%

4.3 Actuariële analyses

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	2022	2021
	€	€
Resultaat op intrest/beleggingen	-89.372	198.331
Resultaat op kosten	761	717
Resultaat op waardeoverdrachten	154	15
Resultaat op sterfte	3.999	3.238
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-229	-243
Resultaat op toeslagen	-291.464	-118.471
Resultaat op wijzigingen actuariële grondslagen	-18.251	14.911
Resultaat op overige mutaties	833	659
Resultaat	-393.569	99.157

Resultaat op intrest/beleggingen

De uitsplitsing van het resultaat op intrest/beleggingen is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
	€	€
Directe beleggingsopbrengsten	41.657	50.700
Gerealiseerde koersresultaten	26.941	38.442
Ongerealiseerde koersresultaten	-1.100.543	-122.611
Totaal beschikbaar	-1.031.945	-33.469
Korting op beheervergoeding	-791	-1.356
Beleggingskosten	622	113
Benodigde intrest toevoeging	-14.478	-16.915
Wijziging rentetermijnstructuur	-927.926	-213.642
Totaal benodigd	-942.573	-231.800
Resultaat	-89.372	198.331

Resultaat op kosten

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling worden deels gedekt door de bijdrage uit de kostenvoorziening. Jaarlijks valt hieruit 3% van de uitgekeerde pensioenbedragen vrij. De resterende directe kosten worden vergoed door de werkgever. Met de werkgever is afgesproken dat bij de kostenvergoeding rekening wordt gehouden met een vrijval van de kostenvoorziening van 2% aangezien de werkgever in het verleden ook een bijdrage van 2% aan kosten in de premie heeft betaald. Daardoor ontstaat een positief resultaat op kosten.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdracht ontstaat door het verschil in het wettelijk tarief op basis waarvan aanspraken worden overgedragen en de reserveringsgrondslagen van het Pensioenfonds. Het resultaat op uitgaande overdrachten was positief (€ 154).

Resultaat op sterfte

Resultaat op sterfte ontstaat doordat de verwachte sterfte van deelnemers en hun nabestaanden afwijkt van de werkelijke sterfte. Het resultaat op sterfte bestaat uit resultaat op lang leven en resultaat op kort leven.

Bij resultaat op lang leven gaat het met name om de lopende en toekomstig verwachte uitkeringen. Als deelnemers langer leven dan verwacht moet het Pensioenfonds meer uitkeren en moet de voorziening worden verhoogd. Als deelnemers minder lang leven dan verwacht hoeft het Pensioenfonds minder uit te keren en valt er meer voorziening vrij, dan verwacht.

Bij resultaat op kort leven gaat het met name om de uitkeringen aan nabestaanden als gevolg van het overlijden van de deelnemer in het jaar zelf. Indien er meer mensen overlijden dan verwacht moet er meer nabestaandenvoorziening worden getroffen en is de ontvangen risicopremie te laag. Overlijden er minder mensen dan verwacht, dan hoeven er minder uitkeringen te worden gedaan aan nabestaanden en is er een overschot aan risicopremie.

De uitsplitsing van het resultaat op sterfte is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
	€	€
Resultaat op kort leven	-3.282	-170
Resultaat op lang leven	7.281	3.408
Resultaat	3.999	3.238

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op grond van in-/revalidatie was 229 negatief (2021: 243 negatief). Vanaf 2020 is er geen risicopremie meer ontvangen omdat de pensioenregeling in 2020 is overgegaan naar het pensioenfonds NN CDC.

Resultaat op toeslagen

Het negatieve resultaat op toeslagen is ontstaan door de toeslagverlening die volledig uit het vermogen is gefinancierd. Het toeslagpercentage was 9,95% (2021: 3,28%). De toeslagverlening per categorie is als volgt verdeeld:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
	€	€
Toeslagverlening deelnemers	-53.323	-22.069
Toeslagverlening gewezen deelnemers	-114.121	-46.715
Toeslagverlening pensioengerechtigden	-124.020	-49.687
Resultaat	-291.464	-118.471

Resultaat op wijzigingen actuariële grondslagen

In 2022 heeft het Actuarieel Genootschap een nieuwe prognosetafel gepubliceerd. Het Pensioenfonds is conform het beleid met ingang van 31 december 2022 overgegaan naar deze nieuwe AG-prognosetafel. De voorziening is hierdoor met € 15.831 gestegen. De AG-prognosetafel geeft de verwachte schatting van de sterftetekansen voor de gehele bevolking. De sterftetekansen van een pensioenfonds kunnen hiervan afwijken en daarom onderzoekt het Pensioenfonds periodiek de eigen sterfte ten opzichte van de gehele bevolking. In 2022 heeft het Pensioenfonds dit onderzoek ook uitgevoerd en als gevolg van dat onderzoek zijn de ervaringssterftefactoren aangepast. De voorziening is hierdoor met € 16.591 gestegen. Daarnaast heeft het Pensioenfonds onderzoek gedaan naar het vast leeftijdsverschil tussen een man en vrouw ten behoeve van het nog niet ingegaan partnerpensioen en de opslag voor de dekking van wezenpensioen en deze grondslagen aangepast. Als gevolg van deze wijzigingen in de grondslagen is de voorziening met € 13.445 gedaald. Tot en met 2022 wordt de voorziening voor de tot op 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op wezenpensioen vastgesteld als 2% van de voorziening van de aanspraken op partnerpensioen van deelnemers en gewezen deelnemers. Ultimo 2022 is dit percentage verlaagd naar 1,5%. Deze aanpassing heeft een verlagend effect op de hoogte van de technische voorziening van € 726.

Het totale resultaat op wijziging van de actuariële grondslagen bedroeg hiermee € 18.251 negatief.

Resultaat op overige mutaties

Het betreft hier resultaat op uitkeringen (positief € 9) als gevolg van het verschil tussen betaalde uitkeringen/afkopen en vrijvallen uit voorzieningen en resultaat op mutaties (€ 824) als gevolg van uitruil, uitstel of vervroeging.

Vereist eigen vermogen (VEV)

Het VEV is de omvang van het vermogen waarover een pensioenfonds ten minste moet beschikken en is afhankelijk van het risicoprofiel van het Pensioenfonds volgend uit de strategische beleggingsbeleid. Indien een pensioenfonds niet over dit vermogen beschikt, is er sprake van een tekortsituatie en moet het Pensioenfonds een herstelplan indienen bij DNB. De hoogte van het VEV is gericht op de wettelijke zekerheidsmaatstaf van 97,5%. Dit wil zeggen dat in de evenwichtssituatie de kans dat het Pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen, kleiner is dan 2,5%.

Voor de bepaling van het VEV maakt het Pensioenfonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Pensioenfonds. Het VEV is per 31 december 2022 berekend op € 282,0 miljoen (31 december 2021: € 406,6 miljoen), zijnde 12,2% (31 december 2021: 13,4%).

Het VEV is als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000	2022		2021	
S1 Renterisico	17.730	0,4%	4.549	0,1%
S2 Risico zakelijke waarden	163.641	5,7%	238.631	6,3%
S3 Valutarisico	106.185	1,7%	151.287	1,9%
S4 Grondstoffenrisico	-	-	-	-
S5 Kredietrisico	118.421	3,8%	180.271	4,4%
S6 Verzekeringstechnisch risico	60.636	0,6%	88.315	0,6%
S7 Liquiditeitsrisico	-	-	-	-
S8 Concentratierisico	-	-	-	-
S9 Operationeel risico	-	-	-	-
S10 Actief beheersrisico	8.670	0,0%	25.299	0,1%
Diversificatie effect	-193.285	-	-281.741	-
Totaal	281.998	12,2%	406.611	13,4%
Aanwezig vermogen	569.130		962.699	
Surplus	287.132		556.008	

De risicofactoren zijn in de jaarrekening toegelicht.

Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)

Het MVEV is de ondergrens van het VEV. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds gedurende vijf jaar lager is van de minimaal vereiste dekkingsgraad, moet het Pensioenfonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in één keer aan het MVEV voldoet.

Het MVEV is per 31 december 2022 berekend op € 93,1 miljoen, zijnde 4,0% (31 december 2021 € 122,0 miljoen, zijnde 4,0%).

Aanwezig eigen vermogen

Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2022 € 569,1 miljoen (per 31 december 2021: € 962,7 miljoen). Hiermee voldoet het Pensioenfonds ruim aan de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen.

Het verloop van het eigen vermogen wordt als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2022	2021
Stand per 31 december voorgaand jaar	962.699	863.542
Totaal saldo van baten en lasten	-393.569	99.157
Stand per 31 december	569.130	962.699

4.4 (Aanvangs)haalbaarheidstoets/risicohouding

De korte- en lange termijn risicohouding van het Pensioenfonds wordt jaarlijks getoetst door het uitvoeren van een haalbaarheidstoets.

De korte termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de bandbreedte van het VEV die het Pensioenfonds nastreeft. Het Pensioenfonds heeft de bandbreedte waarbinnen deze VEV mag bewegen vastgesteld op 9% – 17%.

Het VEV bedraagt eind 2022 12,2% en ligt daarmee tussen de afgesproken grenzen.

De (aanvangs)haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van een methodiek en parameters die DNB heeft voorgeschreven en wordt bepaald over een periode van 60 jaar.

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets (mei 2019, mei 2020 en mei 2021) waren als volgt:

	Ondergrenzen risicohouding	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2020)	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2021)	Uitkomsten haalbaarheids- toets (mei 2022)
Het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkinggraad	minimaal 92%	102,3%	102,5%	103,1%
Het verwachte pensioenresultaat vanuit vereiste dekkinggraad (alleen voor aanvangs-HBT)	Minimaal 86%	101,0%		
De spreiding tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slecht-weerscenario vanuit de feitelijke dekkinggraad	maximaal 15%	7,0%	4,9%	2,7%

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets laten zien dat het gemiddelde verwachte pensioenresultaat zich ruim boven de afgesproken ondergrens beweegt en dat de spreiding voldoet aan de maximale afwijking die is vastgesteld.

5. Beleggingsbeleid

5.1 Het beleggingsbeleid en beleggingsplan

Het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds is erop gericht om de toevertrouwde middelen zo goed mogelijk te beleggen, de financiële risico's te beheersen en extra rendement te creëren voor het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen.

Dat doet het Pensioenfonds door een langetermijnvisie te ontwikkelen. In deze visie spelen de doelstelling van het Pensioenfonds, risicohouding, de risico's, deskundigheid, diversificatie en maatschappelijk verantwoord beleggen een belangrijke rol.

Het Pensioenfonds hanteert een prudent beleggingsbeleid om haar doelstellingen te realiseren, binnen de financieringsmogelijkheden. Hierbij ligt er een nadruk op het beheersen van financiële risico's, met name het renterisico. Basis van het beleggingsbeleid zijn de beleggingsbeliefs en de risicohouding. Het beleid voldoet aan de prudent person regel.

Het beleggingsbeleid is gesplitst in het strategisch beleggingsbeleid en het jaarlijkse beleggingsplan. Het strategische beleid geldt voor een langere periode (in principe 3 jaar) en in het beleggingsplan, dat voor één jaar geldt, wordt uiteengezet hoe het strategische beleggingsbeleid het komende jaar wordt uitgevoerd.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid is de beleggingsportefeuille gesplitst in een matching- en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel het renterisico te beperken. Door de verplichtingen te matchen met de matchingportefeuille, die ongeveer dezelfde duration heeft als de verplichtingen, is het renterisico van de verplichtingen grotendeels afgedekt. Hierbij wordt een afdekkingspercentage van 90% als norm gehanteerd.

De matchingportefeuille dient binnen een bandbreedte van 85-95% van de marktrente voorziening pensioenverplichtingen (MVPV) te blijven, met een minimale omvang van de rendementsportefeuille van 20% van het belegd vermogen. Bij dekkingsgraden boven 130% wordt risico verder afgebouwd en wordt meer vermogen aan de matchingportefeuille gealloceerd.

De afdekking van de verplichtingen is gebaseerd op de swap rentecurve en niet op de rentetermijnstructuur van DNB die rekening houdt met de UFR. Voor het afdekken van het renterisico wordt gebruik gemaakt van interest rate swaps en obligaties. De UFR-rentecurve en de swap rentecurve zijn op dit moment nagenoeg gelijk aan elkaar en zal ook in de toekomst dicht bij elkaar liggen als gevolg van de gewijzigde UFR-methode. Binnen deze methode worden de verplichtingen in de eerste vijftig jaar gewaardeerd tegen de swaprente. Daarboven wordt gebruik gemaakt van een UFR. De kasstromen van het Pensioenfonds bevinden zich nagenoeg volledig in de eerste vijftig jaar.

De matchingportefeuille is gesplitst in een LDI-portefeuille (40%) en een spreadportefeuille (60%). Beide portefeuilles zijn onderdeel van de renteafdekking. De LDI-portefeuille dient primair om de rente-afdekking te sturen richting het beoogde afdekkingspercentage van 90% en kent geen doelstelling voor overrendement. De spreadportefeuille heeft wel een doelstelling voor overrendement.

De rendementsportefeuille is verdeeld in aandelen ontwikkelde markten, aandelen opkomende markten, Emerging Markets Debt (EMD) en niet-beursgenoteerd vastgoed. De rendementsportefeuille van het Pensioenfonds is bedoeld om extra rendement te creëren om het behoud van koopkracht in de toekomst te kunnen realiseren.

Het Pensioenfonds belegt met name in participaties in beleggingsinstellingen (beleggingsfondsen). Voor de LDI-portefeuille wordt een discretionair mandaat gehanteerd.

Het beleggingsbeleid en beleggingsplan wordt uitgevoerd door een (fiduciair) vermogensbeheerder(s), op basis van een beleggingsmandaat en beleggingsrichtlijnen. De beleggingsadviescommissie bewaakt de uitvoering van dit mandaat.

Het herbalanceringsbeleid is begin 2022 aangepast. In het herbalanceringsbeleid is opgenomen dat de beleggingsportefeuille één keer per jaar wordt hergebalanceerd naar de normweging, zodat niet te lang afgeweken wordt van de strategische normweging.

Hiermee is de 'buy and hold' strategie gedeeltelijk los gelaten. Zodra gedurende het jaar de weging zich buiten de toegestane bandbreedtes bevindt, wordt dit direct bijgesteld.

Daarnaast heeft het Pensioenfonds in 2022 een uitgebreide ALM-studie uitgevoerd. Deze studie heeft niet geleid tot wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid. In 2023 zullen mogelijk wel nog een aantal verfijningen in het beleid worden doorgevoerd.

5.2 Het beleggingsmandaat

Matchingportefeuille

Per 31 december 2022 waren de beleggingsrichtlijnen van de matchingportefeuille als volgt:

Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmarks
Matchingportefeuille	72% van de totale portefeuille	Allocatie binnen de matching-portefeuille		
LDI-portefeuille		40%	35% - 45%	
Euro staatsobligaties (meer dan 10 jaar)		¹⁾	4% - 21%	Bloomberg Barclays EUR Aggregate: treasury 10+
Staatsgerelateerd		8%	6% - 10%	Bloomberg Barclays EUR Aggregate: government-related
Liquiditeiten + netto cash + rentederivaten		¹⁾	9% - 27%	€ STR
Spreadportefeuille		60%	55% - 65%	
Nederlandse hypotheek		15%	11% - 19%	Bloomberg Barclays Global Treasury Netherlands Index
Bedrijfsobligaties		45%	41% - 49%	Bloomberg Barclay-Aggregate Corporates Bond Index
– Euro bedrijfsobligaties		33%	29% - 37%	Bloomberg Barclays Euro -Aggregate Corporates Bond Index
– Corporate Green Bonds		12%	8% - 16%	Bloomberg Barclays Euro -Aggregate Corporates Bond Index
Liquiditeiten		0%	0% - 1%	€ STR

1) Het aandeel Duitse en Nederlandse staatsobligaties en daarmee de normweging 10+ Euro staatsobligaties en Liquiditeiten + netto cash + rentederivaten is afhankelijk van de Duitse swapspread met een looptijd van 20 jaar.

De portefeuille is conform de beleggingsrichtlijnen ingericht.

De instrumentkeuzes voor de matchingportefeuille zijn:

- alleen euro investment grade obligaties, leningen, cash, Duitse futures en swaps;

- de LDI-portefeuille bevat cash, swap's, Duitse futures en nominale staatsgerelateerde obligaties met minimaal een AA- -rating;
- de exposure naar obligaties met een A+-rating of lager mag maximaal 10% bedragen, gemeten als percentage van de totale exposure naar obligaties binnen de LDI-portefeuille;
- de spreadportefeuille bevat de overige instrumenten die voldoen aan de uitgangspunten van de matchingportefeuille.

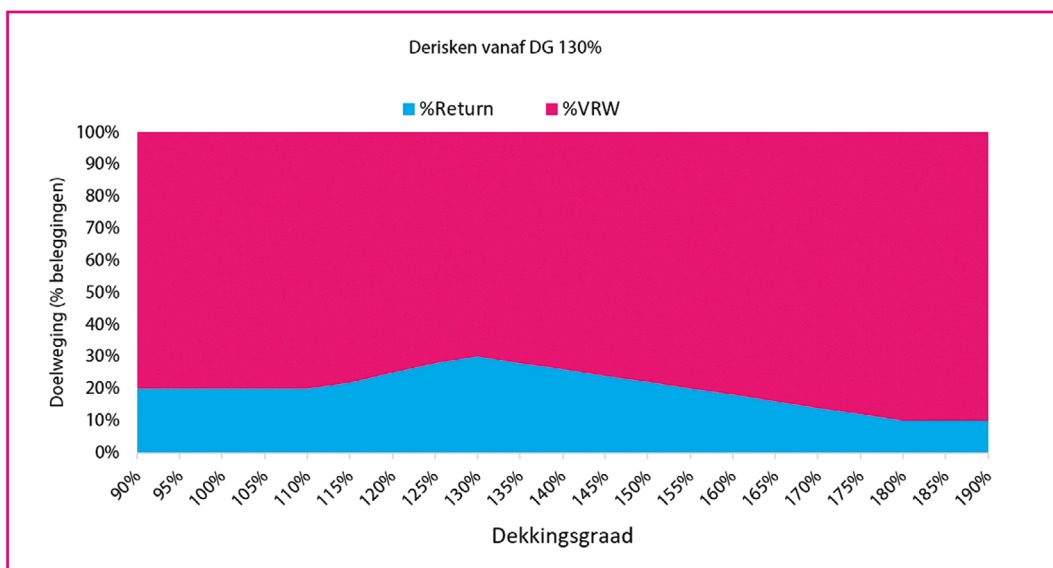
De afdekking wordt ingevuld door langlopende obligaties, derivaten en fixed income beleggingsfondsen.

Het afdekken van het curverisico wordt als volgt vormgegeven:

- Het Pensioenfonds hanteert de volgende buckets: 2 jaar, 5 jaar, 10 jaar, 20 jaar, 30 jaar, 40 jaar en 50 jaar.
- De bandbreedte per bucket is gelijk aan 5% van de totale rentegevoeligheid tot het 30-jaars punt en gelijk aan 15% van de totale rentegevoeligheid voor het 30-jaars punt en verder.

In het beleid is opgenomen dat vanaf een dekkingsgraad van 130% (op basis van swap rente) het risico wordt afgebouwd, waarbij er minder middelen aan de rendementsportefeuille worden gealloceerd.

Het schema voor het derisken bij dekkingsgraden van 130% en hoger:

Rendementsportefeuille

Per 31 december 2022 waren de beleggingsrichtlijnen van de rendementsportefeuille als volgt:

Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmarks
Rendementsportefeuille	28% van de totale portefeuille	Allocatie binnen de rendementsportefeuille		
Aandelen	66,7%		56,70% - 76,70%	
– Wereldwijde aandelen		50,00%	45,00% - 55,00%	MSCI World net total return
– Opkomende landen aandelen		16,70%	11,70% - 21,70%	MSCI Emerging markets net total return
Staatsleningen opkomende landen	16,7%		11,70% - 21,70%	
– EMD HC		8,35%	5,85%-10,85%	JP Morgan EMBI Global Diversified
– EMD LC		8,35%	5,85%-10,85%	JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Vastgoed niet-beursgenoteerd ¹⁾	16,6%		11,60%-21,60%	
– Nederlandse woningen		8,30%	5,80%-10,80%	INREV Dutch Residential Fund Index
– Europees multisector		8,30%	5,80%-10,80%	INREV Europe ODCE Index
Liquiditeiten		0,00%	0,00% - 1,00%	€ STR

1) Voor beleggingen in niet-beursgenoteerd vastgoed bestaan wachtrijen. Zolang het aan niet-beursgenoteerd vastgoed gealloceerd vermogen niet in vastgoed kan worden belegd, wordt dat deel belegd in wereldwijde aandelen.

5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het Pensioenfonds. Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat het past bij de maatschappelijke rol van het fonds om daar waar mogelijk invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen. Het Pensioenfonds beschouwt de verantwoordelijkheid voor het realiseren van een goed pensioen voor de deelnemers breder dan alleen in financiële termen. Daarmee wordt ook aangesloten bij maatschappelijke ontwikkelingen. Het MVB-beleid kan leiden tot maatschappelijk rendement, zonder daarbij de doelstelling van het financiële rendement uit het oog te verliezen. Het Pensioenfonds neemt de wettelijke eisen als startpunt voor het beleid, maar zet daarbovenop extra stappen, op basis van eigen overtuigingen, ambities en doelstellingen.

Overtuigingen

Het Pensioenfonds heeft onderstaande overtuigingen ten aanzien van het MVB-beleid en past deze zoveel mogelijk toe bij de vormgeving en implementatie van het beleid:

- Bij het voeren van het MVB-beleid speelt de maatschappelijke verantwoordelijkheid een belangrijke rol en wenst het fonds niet in ondernemingen te beleggen die naar de mening van het fonds maatschappelijk onwenselijk gedrag en/of ongewenste activiteiten laten zien. Het Pensioenfonds maakt deze keuzes weloverwogen, accepteert de eventuele beleggings-consequenties en is hierover transparant naar de deelnemers;
- ESG-integratie is een vorm van actief beheer dat op de lange termijn invloed kan hebben op het rendements- en risicoprofiel van de verschillende beleggingscategorieën. Daarom bepaalt het fonds per beleggingscategorie hoe en in welke mate de investment belief 'passief, tenzij' in lijn gebracht kan worden met de overtuiging t.a.v. ESG-integratie;

- Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat het voeren van het betrokkenheidsbeleid maximaal effectief zal zijn wanneer collectiviteit en schaal worden opgezocht. Daarom streeft het ernaar via samenwerking met andere marktpartijen, waaronder de fiduciair adviseur en vermogensbeheerders, hieraan invulling te geven en erover te rapporteren;
- Het Pensioenfonds heeft de overtuiging dat binnen traditionele beleggingscategorieën financieel en maatschappelijk rendement kan worden gecombineerd. Overige specifieke impactbeleggingen worden niet nagestreefd vanwege de hogere mate van complexiteit.

MVB-ambitie

De ontwikkelingen op het vlak van MVB gaan snel. Dit wordt enerzijds gedreven door wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen, anderzijds door innovatie in de markt voor beleggingsoplossingen. Het Pensioenfonds wenst nadrukkelijk stappen te zetten om de duurzaamheidskenmerken van de beleggingsportefeuille te verbeteren, overigens zonder de ambitie te hebben hierbij voorop te lopen. Bij de selectie van beleggingsoplossingen hanteert het fonds duidelijke MVB-criteria, naast andere relevante aspecten, waaronder kosten en rendementsverwachtingen.

Het fonds streeft naar een beleggingsportefeuille die betere duurzaamheidskenmerken heeft dan de brede marktindex, binnen geldende financiële doelstellingen. Waar mogelijk zullen daarom duurzaamheidsdoelstellingen worden meegegeven aan de aangestelde vermogensbeheerders. Omdat het Pensioenfonds in beperkte mate zelf direct belegt, maar dit veelal via beleggingsfondsen doet, zijn deze doelstellingen onderdeel van het selectie- en evaluatieproces van deze beleggingsfondsen. Daarnaast wil het Pensioenfonds de invloed die het als belegger heeft, positief aanwenden. Dit zoveel mogelijk in samenwerkingsverband met andere marktpartijen, zoals de fiduciair adviseur en de aangestelde vermogensbeheerders. Bij het selecteren van beleggingen worden de volgende MVB-instrumenten ingezet:

1. Uitsluitingsbeleid. Hiermee borgt het Pensioenfonds de normatieve ondergrens en ESG-risico's.
2. Betrokkenheidsbeleid. Het Pensioenfonds voert een indirect betrokkenheidsbeleid door selectie van vermogensbeheerders die aantoonbaar een engagement- en stembeleid voeren en hierover rapporteren. Hiermee voldoet het Pensioenfonds aan de wettelijk eisen van SRDII-wetgeving.
3. ESG-integratie. Het Pensioenfonds zal ESG-beleggingsoplossingen kiezen waarbij duurzaamheidsaspecten zijn geïntegreerd in de beleggingsbeslissing als het past binnen de risico-rendementseisen en andere criteria die gelden voor de beleggingscategorie. Het Pensioenfonds zet ESG-integratie in om beleggingsrisico's te beheersen en kansen te benutten.
4. Impactbeleggen. Het Pensioenfonds zal binnen traditionele beleggingscategorieën beleggingsoplossingen selecteren die naast een financieel rendement ook positief bijdragen aan de door het Pensioenfonds gekozen thema's als deze past binnen de risico-rendementseisen en andere criteria die gelden voor de beleggingscategorie.

De fiduciair vermogensbeheer heeft de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) ondertekend waarmee onder meer bedrijven die clustermunitie produceren of verhandelen worden uitgesloten.

ESG-thema's

Het aantal thema's waarop het MVB-beleid van toepassing kan zijn is groot, daarom kiest het Pensioenfonds ervoor binnen het beleid extra nadruk te leggen op een aantal maatschappelijke (ESG) thema's. Deze thema's zijn relevanter dan andere ESG-thema's omdat zij aansluiten bij de aandachtgebieden van: de voormalige sponsor(s) en werkgever(s) van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden, internationale normenkaders zoals het VN Global Compact, hoog-risico sectoren volgend uit ESG materialiteitsanalyses, de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN en de speerpunten van de toezichthouder.

Aan de hand van bovenstaande invalshoeken heeft het Pensioenfonds bepaald dat onderstaande thema's centraal worden gesteld in de uitvoering van het beleid:

- Klimaatverandering: ondernemingen en landen die oplossingen bieden of risico's lopen in relatie tot klimaatverandering of kansen benutten als gevolg van klimaatverandering;
- Goede gezondheid en welzijn: ondernemingen die oplossingen bieden of risico lopen in relatie tot gezondheid en welzijn.

Daarnaast wordt in het beleid aandacht gegeven aan de volgende thema's, die voortvloeien uit de internationale normenkaders:

- Mensenrechten: ondernemingen die mensenrechten-principes van Global Compact & OESO richtlijnen schenden;
- Arbeidsnormen: ondernemingen die arbeidsnormen-principes van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Milieu: ondernemingen die milieunormen van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Anti-corruptie: ondernemingen die anti-corruptienormen van VN Global Compact & OESO-richtlijnen schenden.

Via het uitsluitingsbeleid wordt aan deze ESG-thema invulling gegeven onder meer in het selectiebeleid van onze beleggingen. In het selectiebeleid is opgenomen dat beleggingsfondsen moeten voldoen aan ons uitsluitingsbeleid. In 2022 heeft het Pensioenfonds indicatoren vastgesteld op basis waarvan de ESG-risico's zullen worden gemonitord. Het Pensioenfonds rapporteert sinds het derde kwartaal van 2022 hierover aan de deelnemers via de website van het Pensioenfonds. Deze rapportage zal in 2023 verder verfijnd gaan worden.

Regelgeving Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Alle Nederlandse pensioenfonds vallen sinds maart 2021 onder de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR is onderdeel van de Europese duurzame financieringsstrategie. Deze strategie moet ervoor zorgen dat privaat geld de transitie naar een duurzame economie financiert. Naast de SFDR bestaat er ook de Europese Taxonomie met een classificatie van duurzame economische activiteiten, die geïntegreerd is in de SFDR-rapportages.

In maart 2021 is fase 1 van deze regelgeving van kracht geworden. In 2022 is fase 2 van deze regelgeving aangenomen en deze is van toepassing per 1 januari 2023. Het bestuur heeft besloten dat de pensioenregeling van het Pensioenfonds classificeert als artikel 8 product. Dit betekent dat het Pensioenfonds ecologische of sociale kenmerken promoot, maar geen duurzame beleggingsdoelstellingen nastreeft. Het Pensioenfonds heeft alle wettelijk benodigde informatie op de website van het Pensioenfonds geplaatst. Dit zijn: de verklaring van de ongunstige effecten op duurzaamheid, het wettelijk voorgeschreven model met de economische en/of sociale kenmerken van de pensioenregeling en een beschrijving van de duurzaamheidsinformatie.

Daarnaast zal uiterlijk 30 juni 2023 een rapportage met 18 verplichte en 2 vrijwillige indicatoren op de website worden gepubliceerd. Als bijlage bij dit jaarverslag is de verantwoording over de realisatie van de doelstellingen opgenomen via het wettelijk voorgeschreven template (bijlage informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8).

5.4 Terugblik economie en financiële markten in 2022 en vooruitzichten 2023

Terugblik 2022

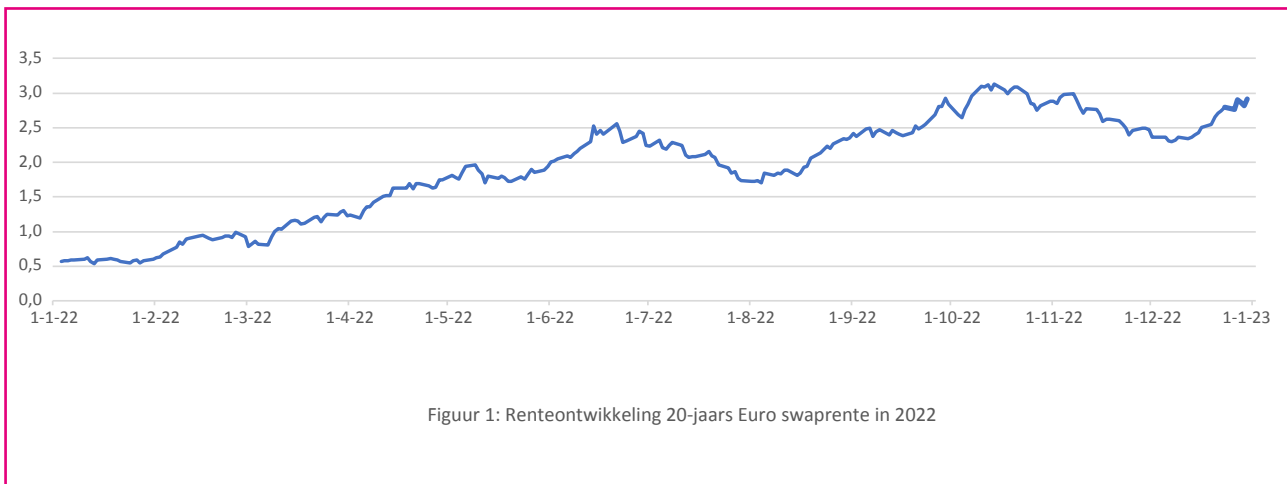
Macro economische ontwikkelingen

In 2022 trad onverwacht een enorme wereldwijde stijging van de inflatie op. Deze toename werd veroorzaakt door knelpunten bij de productie van goederen veroorzaakt door de pandemie, maar vooral ook door een forse prijsstijging van energie vanwege de oorlog in Oekraïne. In Nederland kwam de inflatie zelfs dik in de dubbele cijfers. De extreme inflatie zet een rem op zowel de vraag- als de aanbodzijde van de economie. Aan de aanbodzijde maakt de stijging van de inputkosten sommige productieactiviteiten onrendabel. Aan de vraagzijde drukt de hoge inflatie het reëel besteedbare inkomen. In de eerste helft van 2022 konden de bestedingen nog op peil blijven door de extra spaargelden uit de Coronatijd aan te wenden. In de tweede helft van 2022 vielen de bestedingen steeds meer terug, ook vanwege een laag consumentenvertrouwen. Centrale banken hebben prijsstabiliteit als belangrijkste doelstelling en werden door de hoge inflatie gedwongen in te grijpen. De beleidsrente werd in korte tijd in een aantal stappen fors verhoogd. In Europa kwam hiermee een einde aan de negatieve beleidsrente. Met de forse renteverhogingen slaagden centrale banken erin om een duidelijke stijging van de lange termijn inflatieverwachtingen te voorkomen. De reeks van forse renteverhogingen droeg echter wel bij aan een flinke groeivertraging. Met compenserende maatregelen probeerden overheden de pijn voor consumenten nog enigszins te verzachten. In Europa werden bijvoorbeeld de extra winsten van energieproducenten belast en de opbrengsten daarvan werden overgeheveld naar consumenten. De onrealistische belastingverlagingen in het VK moesten echter na een fors negatieve marktreactie al snel weer grotendeels worden geschrapt. In de VS waren renteverhogingen ook nodig omdat de Amerikaanse economie enigszins oververhit was. De te krappe arbeidsmarkt dreigde via loonstijgingen de inflatie verder aan te wakkeren. De Amerikaanse centrale bank voerde hierdoor extra rentestijgingen door en dit zorgde voor een sterkere US dollar. De Euro bereikte in augustus voor de eerste keer in 20 jaar pariteit ten opzichte van de US dollar. De zwakkere Euro vergrootte vervolgens – via hogere importprijzen – het inflatieprobleem in Europa.

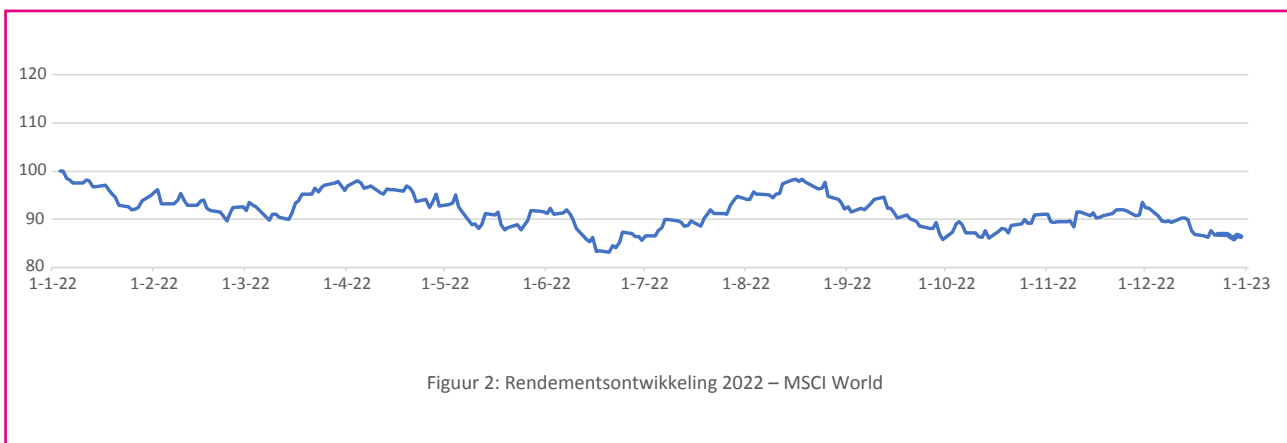
Ook buiten de VS en Europa staat de economische groei onder druk. Opkomende landen ondervinden, naast de hoge energieprijzen, last van een terugval van de groei van de wereldhandel. In China kwamen daar nog interne problemen op de vastgoedmarkt bovenop. Daarnaast zijn in China nog regelmatig zeer strenge Covid-maatregelen van kracht.

Financiële markten

Het vooruitzicht van een sterke groei afzwakking en mogelijk zelfs recessie, de torenhoge inflatie, de oorlog in Oekraïne en toenemende spanningen tussen de VS en China vertaalden zich in 2022 in negatieve rendementen op vrijwel alle beleggingscategorieën. De hoge inflatie en de renteverhogingen door centrale banken resulteerden bijvoorbeeld in een forse stijging van rentes op staatsobligaties. Bij een zeer hoge volatiliteit, de rente daalde in sommige periodes ook scherp, was uiteindelijk het rendement op de veilige obligaties per saldo sterk negatief. De rentestijging vertaalde zich ook in een negatief rendement op de minder veilige bedrijfsobligaties. Het rendement op deze beleggingen werd tevens negatief beïnvloed omdat door de flinke groei afzwakking ook de extra benodigde premie bovenop de rente sterk steeg. In Figuur 1 is de renteontwikkeling te zien van de 20-jaars Euro swaprente. Hier is te zien dat de dit renteniveau met circa 2,4% is gestegen in 2022.

Ook aandelen lieten negatieve rendementen zien. In Figuur 2 is de rendementsontwikkeling te zien van de MSCI World. Over 2022 heeft de MSCI World een negatieve performance van circa 13,0% laten zien. De rente is een belangrijke variabele bij de waardering van aandelen en hogere rentes zetten deze waarderingen onder druk. Hogere lonen en hogere energiekosten zetten tevens de winstmarges onder druk. Lange tijd viel het met de neerwaartse bijstelling van winstverwachtingen echter nog wel mee. Opkomende markten bleven achter bij ontwikkelde landen. Niet-beursgenoteerd vastgoed was met een positief rendement, ondanks de rentestijging, een positieve uitzondering in de portefeuille. Economische ontwikkelingen werken echter vaak met enige vertraging door in de waardering van vastgoed.

Vooruitzichten 2023

In de laatste maanden van 2022 werd reeds een afname zichtbaar van de door de pandemie veroorzaakte productieproblemen. Wanneer deze ontwikkeling doorzet, dan ontstaat er wederom een neerwaarts effect op de prijsontwikkeling. Het inflatiemomentum is de afgelopen maanden al afgezwakt. De te verwachten groeiafzwakking of zelfs recessie heeft een vergelijkbaar effect. De mate waarin de inflatie daalt, is echter onzeker. Het duurt bijvoorbeeld altijd enige tijd voordat hogere inputkosten, zoals loonstijgingen, in de prijzen zijn verwerkt. Deze doorberekening zal nog enige tijd voor een prijsopdrijvend effect zorgen. De inflatieontwikkeling bepaalt in belangrijke mate het beleid van centrale banken. Bij een duidelijke daling van de inflatie is het einde aan de reeks van renteverhogingen aanstaande. De beleidsrente kan bij een combinatie van een sterke inflatiedaling en een recessie zelfs al weer wat

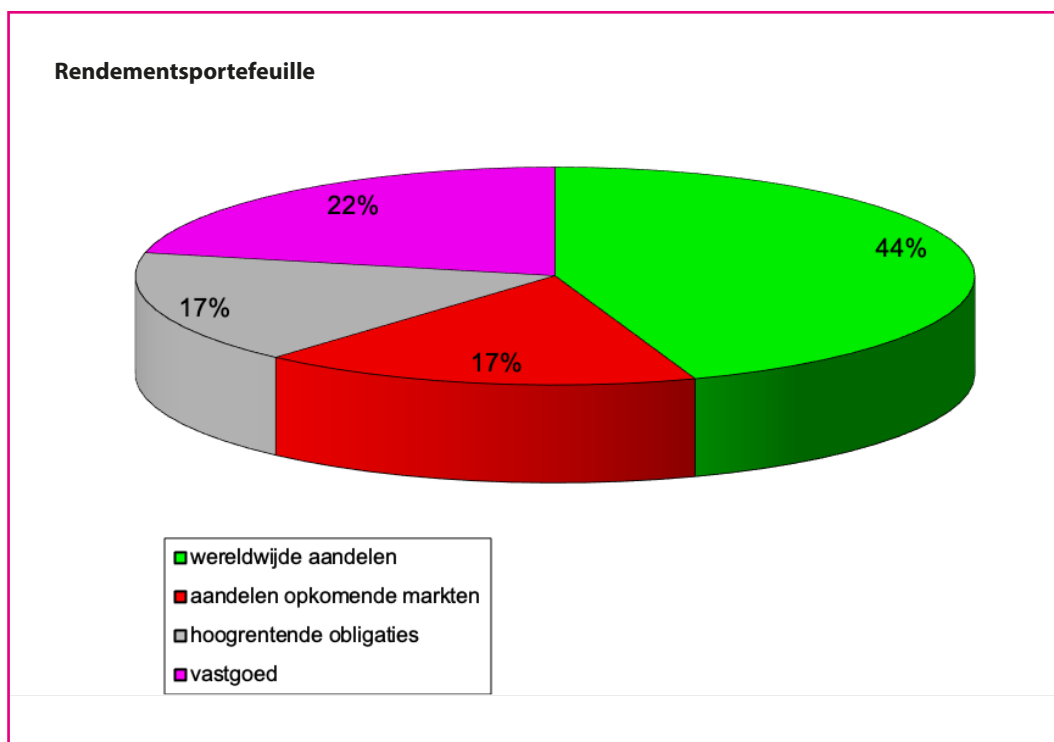
worden verlaagd. Deze omgeving vertaalt zich vooral in positieve rendementen voor obligaties. De vooruitzichten zijn totaal anders bij een hardnekkig hoog blijvende inflatie. In dat geval zijn er meer renteverhogingen te verwachten en kan de kapitaalmarktrente nog verder stijgen. De extra premie op de rente bij de minder veilige obligaties zorgt voor een goede buffer wanneer de economisch groei sterk tegenvalt. Voor de risicovolle beleggingen – zoals aandelen – hangt echter veel af van de mate waarin de groei afzwakt. Als de economie in een recessie terechtkomt, zijn de huidige winstverwachtingen, ondanks recente neerwaartse bijstellingen, voor de komende periode nog wat te hoog. Over een wat langere periode is het verwachte aandelenrendement wel positief.

5.5 Ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille

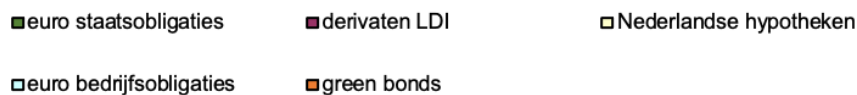
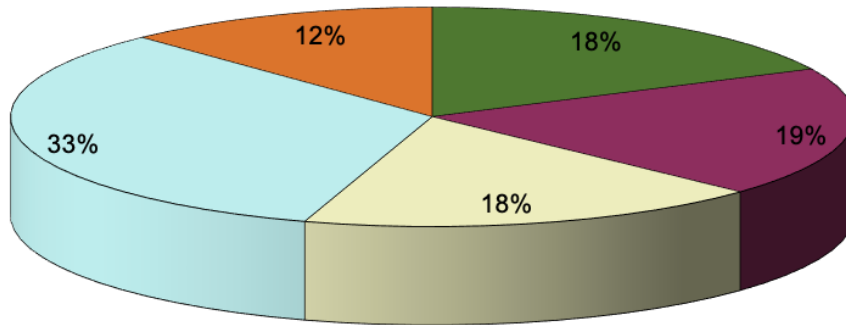
De beleggingen zijn als volgt verdeeld (in procenten):

	Ultimo	Feitelijke allocatie	
		2022	2021
		%	%
Matchingportefeuille			
LDI		27	26
– euro staatsobligaties		13	13
– liquiditeiten en derivaten		14	13
Spread		45	43
– Nederlandse hypotheek		13	12
– Euro bedrijfsobligaties		23	23
– Green bonds		9	8
Rendementsportefeuille			
Aandelenfondsen		17	23
– ontwikkelde markten (wereld)		12	19
– opkomende markten		5	4
Hoogrentende obligaties		5	4
Vastgoed		6	3

De matchingportefeuille en de rendementsportefeuille zijn op 31 december 2022 als volgt verdeeld:

Matchingportefeuille

In 2022 heeft het Pensioenfonds binnen de matchingportefeuille de verdeling van de middelen over langlopende obligatie leningen van Duitsland en Nederland en swaps afhankelijk gemaakt van de hoogte van de swapspread op Duitse obligatieleningen. De swapspread van Duitse en Nederlands staatspapier is volatiel. Soms kan een beter rendement worden verkregen via swaps en soms via staatsobligaties. Beide instrumenten zijn zeer veilige instrumenten en worden door het Pensioenfonds gebruikt om het renterisico af te dekken. Door gebruik te maken van de volatiliteit van de swapspread kan het Pensioenfonds een iets beter rendement bereiken. In 2022 heeft dit € 2,9 miljoen extra rendement opgeleverd.

5.6 Stress scenario's

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verandering van de actuele dekkingsgraad op basis van de UFR indien een rente schok en/of aandelenschok plaatsvindt.

	Rendement zakelijke waarden					
		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
Parallele verschuiving UFR-curve	-1,00%	114,2%	117,5%	120,8%	124,0%	127,3%
	-0,75%	114,9%	118,3%	121,6%	125,0%	128,4%
	-0,50%	115,6%	119,1%	122,6%	126,1%	129,6%
	-0,25%	116,3%	120,0%	123,6%	127,2%	130,9%
	0,00%	117,1%	120,9%	124,7%	128,5%	132,2%
	+0,25%	118,0%	121,9%	125,9%	129,8%	133,7%
	+0,50%	119,0%	123,0%	127,1%	131,2%	135,3%
	+0,75%	120,0%	124,3%	128,5%	132,8%	137,0%
	+1,00%	121,1%	125,6%	130,0%	134,5%	138,9%

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verandering van de dekkingsgraad op basis van de swap marktrentedekkingsgraad indien een rente schok en/of aandelenschok plaatsvindt.

	Rendement zakelijke waarden					
		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
Parallele verschuiving Swap-curve	-1,00%	113,0%	116,3%	119,5%	122,8%	126,0%
	-0,75%	113,9%	117,3%	120,6%	124,0%	127,4%
	-0,50%	114,8%	118,3%	121,8%	125,3%	128,8%
	-0,25%	115,8%	119,4%	123,1%	126,7%	130,3%
	0,00%	116,9%	120,7%	124,4%	128,2%	132,0%
	+0,25%	118,1%	122,0%	125,9%	129,9%	133,8%
	+0,50%	119,3%	123,4%	127,5%	131,6%	135,7%
	+0,75%	120,7%	125,0%	129,3%	133,6%	137,9%
	+1,00%	122,2%	126,7%	131,2%	135,7%	140,2%

In paragraaf 7.2. wordt nader ingegaan op deze stress scenario's.

5.7 Performance van de beleggingsportefeuille

Het totale rendement van de beleggingsportefeuille was in 2022 -26,1% (2021: -0,8%). Deze afname is enerzijds toe te schrijven aan een toename van de rente waardoor de waarde van de vastrentende waarden flink is afgenomen. Omdat het Pensioenfonds een hoge afdekking heeft van het renterisico is het Pensioenfonds relatief hard geraakt. Daarnaast is de waarde van de aandelen ook gedaald, onder meer als gevolg van de gestegen rente, de oorlog in Oekraïne en de sancties tegen Rusland. Door de gestegen rente zijn ook de pensioenverplichtingen sterk in waarde afgenomen zodat ondanks het negatief rendement op de beleggingsportefeuille, de dekkingsgraad is toegenomen voor verwerking van de toeslagverlening. De resultaten van de beleggingsportefeuille liet in 2022 een underperformance zien van 1,5% ten opzichte van de gecombineerde benchmark (-24,6%). In 2021 werd nog een outperformance gerealiseerd van 2,0%.

Matchingportefeuille

Het rendement op de matchingportefeuille, inclusief swaps, bedroeg in 2022 -32,1% (2021: -8,0%). De gecombineerde benchmark van de matchingportefeuille behaalde over heel 2022 een rendement van -31,3% als gevolg van de verder gestegen rente. Het rendement op de verplichtingen bedroeg in 2022 -30,0%. In 2021 daalde de verplichtingen met 9,9%.

De Nederlandse hypotheeklen hebben het relatief beter gedaan ten opzichte van de benchmark. De bedrijfsobligaties hebben het iets minder gedaan ten opzichte van de benchmark.

De portefeuille met de beleggingsrendementen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Categorie	31 december 2022		2022
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
LDI-portefeuille	770.230	-53,4%	-49,5%
Euro Staatsobligaties	371.290	-32,5%	-32,5%
Liquiditeit en Derivaten	398.940	n.b.	n.b.
Spreadportefeuille	1.312.280	-15,6%	-15,1%
Nederlandse hypotheek	372.440	-18,6%	-19,2%
Bedrijfsobligaties	939.480	-14,3%	-13,7%
Liquiditeiten	360	0,0%	0,0%
Matchingportefeuille inclusief Swaps	2.082.510	-32,1%	-31,3% ¹⁾

Categorie	31 december 2021		2021
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
LDI-portefeuille	1.048.460	-18,6%	-18,5%
Euro Staatsobligaties	537.070	-7,8%	-7,8%
Liquiditeit en Derivaten	511.390	n.b.	n.b.
Spreadportefeuille	1.730.190	-0,3%	-1,6%
Nederlandse hypotheek	467.540	2,4%	-3,6%
Bedrijfsobligaties	1.261.490	-1,2%	-1,0%
Liquiditeiten	1.160	0,0%	0,0%
Matchingportefeuille inclusief Swaps	2.778.650	-8,0%	-9,9% ¹⁾

Rendementsportefeuille

1) De categorieën LDI en Spread verklaren niet het gezamenlijke benchmarkrendement van de matchingportefeuille totaal. Dit komt omdat de matchingportefeuille totaal een eigen benchmark heeft. De benchmark voor de matchingportefeuille op totaal niveau is de verplichtingen benchmark, 90% gehedged, verdisconteerd tegen de swapcurve (in 2022 gedurende de eerste negen maanden).

Op de rendementsportefeuille werd een rendement gerealiseerd van -11,6% (2021: 21,0%). De benchmark kwam uit op een rendement van -8,2% (2021: 17,9%). De underperformance is met name ontstaan door vastgoed. Eind dit jaar is de vastgoedportefeuille afgewaardeerd (door overheidsmaatregelen en rentestijging). In de benchmark is dat waarschijnlijk nog niet verwerkt en dit zal naar verwachting in 2023 worden gecorrigeerd. In 2021 waren de effecten tegengesteld en presteerde de vastgoedportefeuille veel beter dan de benchmark.

Dit rendement kan als volgt worden gespecificeerd:

Categorie	31 december 2022		2022
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
Aandelen	490.750	-13,5%	-12,9%
Vastgoed	172.260	1,3%	12,4%
Hoogrentende obligaties	133.580	-9,6%	-9,1%
Liquiditeiten	70	0,0%	0,0%
Rendementsportefeuille	796.660	-11,6%	-8,2%

Categorie	31 december 2021		2021
	waarde (x € 1.000)	performance	benchmark
Aandelen	921.100	25,4%	25,2%
Vastgoed	124.950	16,2%	6,4%
Hoogrentende obligaties	168.300	1,6%	1,9%
Liquiditeiten	80	0,0%	0,0%
Rendementsportefeuille	1.214.430	21,0%	17,9%

6. Communicatiebeleid

Het Pensioenfonds wil de (gewezen) deelnemers inzicht geven in hun opgebouwde pensioen en hen in staat stellen weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot hun pensioen. Daarnaast wil het Pensioenfonds pensioengerechtigden inzicht geven in hun ingegane pensioen. Om de informatieverstrekking te optimaliseren stelt het Pensioenfonds elk jaar een communicatieplan op. Het communicatieplan voor 2022 bevatte onder meer de visie op communicatie, een omschrijving van de doelgroepen, de geplande communicatie-uitingen en communicatieactiviteiten.

Naast de reguliere communicatieactiviteiten heeft het Pensioenfonds in de communicatie specifiek aandacht gegeven aan:

- De verdere invulling van digitale communicatie, inclusief een onderzoek naar hoe het deelnemersportaal hiervoor nog verder kan worden gebruikt.
- De deelnemersenquête, met als belangrijk onderdeel het risicopreferentie-onderzoek.
- Het stimuleren van deelnemers om tijdig actie te ondernemen om hun eigen pensioensituatie te verbeteren.
- Communicatie over het nieuwe pensioenstelsel, SFDR en ESG-risico's.
- Communicatie over de opname van het bedrag ineens op de pensioendatum. De wetgeving met betrekking tot het bedrag ineens is uitgesteld tot 1 januari 2024.

6.1 Communicatievisie

Het Pensioenfonds vindt het belangrijk betrouwbaar en transparant te zijn en duidelijk te communiceren over de pensioenen die zijn opgebouwd bij Delta Lloyd Pensioenfonds door de oud medewerkers van Delta Lloyd Services BV en/of worden uitgekeerd aan de pensioengerechtigden van Delta Lloyd Pensioenfonds.

- Het Pensioenfonds voldoet minimaal aan de eisen die de wetgever aan de pensioencommunicatie stelt, maar zoekt naar mogelijkheden om in het kader van communicatie meer te bieden dan de wetgever voorschrijft.
- Het Pensioenfonds vindt het belangrijk om toegankelijk te zijn voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en vindt de persoonlijke situatie van de deelnemer belangrijk. Dit wordt bewerkstelligd door:
 - informatie is altijd bereikbaar via de website van het Pensioenfonds;
 - informatie wordt passend aangeboden (voorkeur digitaal, maar per post blijft mogelijk, e-mail, internet, mondeling en per doelgroep);
 - vragen stellen kan via het bestuursbureau (helpdesk) van het Pensioenfonds (per post, e-mail, website en mondeling);
 - specifieke doelgroepen worden benaderd om na te denken over hun pensioen en de acties die zij zelf kunnen ondernemen;
 - het Pensioenfonds verstuurt alerts en doet interventies bij bijzondere evenementen;
 - het Pensioenfonds heeft een portaal waar de (gewezen) deelnemers informatie en belangrijke documenten van hun pensioen (regeling) kunnen terugvinden;
 - de planner die in het portaal te vinden is, biedt de (gewezen) deelnemers de mogelijkheid om berekeningen te maken van de flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling en inzicht en welk handelingsperspectief er is om tot een adequaat pensioen te komen;
 - er wordt gebruik gemaakt van animaties om onderwerpen te verduidelijken.
- Het Pensioenfonds wil ook betrouwbaar en realistisch zijn en wil signaleren en activeren. Dat gebeurt op de volgende manieren:
 - het Pensioenfonds communiceert open, duidelijk en helder;
 - het Pensioenfonds wijst (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op de risico's van hun pensioenregeling;
 - het Pensioenfonds gaat zorgvuldig met de pensioengelden om;
 - het Pensioenfonds stimuleert (gewezen) deelnemers na te denken over de hoogte van hun pensioen en om op tijd gerichte actie te ondernemen mocht het verwachte pensioen onvoldoende blijken te zijn.
- Het Pensioenfonds wil op een efficiënte wijze en zoveel mogelijk duurzaam communiceren. Het Pensioenfonds wil dat doen door de communicatie zoveel mogelijk digitaal te laten plaatsvinden. Op termijn gaat het Pensioenfonds veel minder papier gebruiken.

6.2 Communicatiedoelstellingen

In het communicatieplan 2022 hebben wij de volgende kwalitatieve doelstellingen geformuleerd:

1. De medewerkers die in 2022 vervroegd met pensioen gaan, weten dat ze vanaf 1 januari 2020 pensioen bij NN CDC Pensioenfonds opbouwen en dat zij bij vervroeging van hun pensioen, dit verzoek bij de twee pensioenfonds apart moeten indienen. Hier wordt bij (vragen over) de ingang van hun pensioen expliciet aandacht aan besteed.

Realisatie: het Pensioenfonds heeft informatiebijeenkomsten georganiseerd voor mensen waarvan het pensioen bijna ingaat. Daar is dit nadrukkelijk aan de orde geweest. Ook is in contacten met deelnemers, die vragen hebben gesteld over pensioeningang en berekeningen, dit besproken en aangegeven. Bij de klachtenregistratie is dit geen issue geweest.

Hiermee is deze doelstelling gerealiseerd.

2. Overstap naar 'digitale communicatie, tenzij...!' Dit betekent dat in principe alle communicatie digitaal gaat, tenzij de deelnemer heeft aangegeven hier niet mee akkoord te gaan.

Realisatie: Deze handelswijze is per brief aan (gewezen) deelnemers gecommuniceerd. Voor personen waarvan het Pensioenfonds geen e-mailadres had, zijn acties ondernomen om de e-mailadressen te krijgen. Dit is succesvol geweest en heeft ertoe geleid dat veel (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hun e-mailadres aan het Pensioenfonds hebben doorgegeven.

Hiermee is aan deze doelstelling voldaan.

3. Deelnemers weten hoeveel pensioen ze bij Delta Lloyd Pensioenfonds hebben. Ze weten ook wat de gevolgen van de verschillende flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling zijn voor hun pensioen en kunnen hier zelf berekeningen voor maken.

Realisatie:

- De (gewezen) deelnemers hebben in 2022 een UPO ontvangen met de pensioenaanspraken.
- In 2022 zijn bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers waarvan het pensioen bijna ingaat. Tijdens deze bijeenkomsten zijn de flexibele mogelijkheden en de pensioenregeling uitgelegd en is een demo gegeven van het portaal en planner.
- De (gewezen) deelnemers hebben ruim voor hun pensioengang een brief ontvangen over de verschillende keuzemogelijkheden. In deze brief wordt ook aangegeven dat ze in de planner zelf berekeningen kunnen maken en dat ze hierover vragen kunnen stellen aan het Pensioenfonds.
- Op de website wordt uitleg gegeven over de flexibele mogelijkheden (inclusief rekenvoorbeelden) en wordt via een animatie uitgelegd hoe men kan inloggen in het portaal en hoe het portaal werkt.
- Tijdens de pensioen3daagse in november 2022 is een demosessie georganiseerd over het portaal en de planner. Daarnaast is er ook een e-mail alert gestuurd waarin wordt verwezen naar het portaal en de planner.
- In de planner staat ook een keuzebegeleider waarin alle keuzes één voor één worden uitgelegd. Mensen worden hiermee begeleid bij het maken van hun keuzes.

Hiermee is aan de doelstelling voldaan.

4. Pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers weten hoe het Pensioenfonds ervoor staat en welke risico's er aan hun pensioenregeling zitten.

Realisatie:

- De (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn door berichten op de website en door nieuwsalerts geïnformeerd over het Pensioenfonds en actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op hun pensioen. Elk maand wordt de nieuwe dekkingsgraad geplaatst en ieder kwartaal wordt hierover een alert gestuurd naar de geabonneerden.
- Pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers zijn in 2022 geïnformeerd over het verwerken van de toeslagverlening en de inhaaltoeslag. Begin december 2022 zijn de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden middels een bericht op de website en een e-mailalert geïnformeerd over de hoogte van de toeslagverlening per 1 januari 2023 en het feit dat er een achterstand in de toeslagverlening is ontstaan.
- In de UPO's wordt informatie verstrekt over de toeslagverlening en de voorwaarden daarvan. Ook wordt in de UPO's voor de (gewezen) deelnemers informatie verstrekt over wat er gebeurt met de hoogte van het pensioen als het mee- of tegenzit (URM).

Hiermee is de doelstelling behaald.

5. De pensioencommunicatie van het Pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eisen.

Realisatie:

- Het Pensioenfonds heeft in 2022 de wettelijke communicatie van de pensioenuitvoerder AZL getoetst en indien nodig aangegeven waar deze verbeterd zou moeten/kunnen worden.
- Het Pensioenfonds heeft in 2022 getoetst of de wettelijke communicatie van de pensioenuitvoerder AZL voldoet aan de wettelijke eisen en de bijbehorende termijnen.
- In 2022 zijn de UPO-modellen door AZL aangepast aan de wettelijke standaard. Het Pensioenfonds heeft deze aanpassingen beoordeeld en waar nodig aanpassingen laten doorvoeren.
- Het Pensioenfonds heeft in 2022 getoetst of de ESG-risico's en SFDR verplichtingen met betrekking tot de communicatie worden opgevolgd en waar nodig deze communicatie aangevuld, aangepast en verbeterd.

Hiermee is aan deze doelstelling voldaan.

Daarnaast heeft het Pensioenfonds een aantal kwantitatieve doelstellingen voor 2022 geformuleerd:

1. In het kader van de digitale communicatie was de doelstelling in 2022 dat alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hierover zouden worden geïnformeerd, waarbij het doel was minimaal 95% van de actieve deelnemers, minimaal 30% van de gewezen deelnemers en minimaal 50% van de pensioengerechtigden hun e-mailadres zou doorgeven n digitaal wilde communiceren.

Realisatie:

Eind 2022 had:

- 97,3% van de actieve deelnemers het profiel op digitaal staan en was van 96,4% daarvan het e-mailadres bekend;
- 98% van de gewezen deelnemers het profiel op digitaal staan en was van 57,4% het e-mailadres bekend;
- 77,9% van de gepensioneerden het profiel op digitaal staan en was van 62,9% het e-mailadres bekend.

Hiermee is deze doelstelling gehaald.

2. Om nog meer (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te kunnen bereiken was het de doelstelling om het aantal aanmeldingen voor de nieuwsalerts verder te verhogen. Eind 2021 was het aantal aanmeldingen voor de nieuwsdienst als volgt:

95% (1805) van de medewerkers, 14% (1088) van de gewezen deelnemers en 22% (1009) van de pensioengerechtigden. Het doel voor 2022 was: het percentage van het aantal medewerkers gelijk houden, voor gewezen deelnemers verhogen naar 20% en voor pensioengerechtigden verhogen naar 25%.

Realisatie: Eind 2022 had 95% van de deelnemers, 45% van de gewezen deelnemers en 73% van de pensioengerechtigden zich aangemeld voor de nieuwsalerts.

Hiermee is deze doelstelling gehaald.

3. Het Pensioenfonds is toegankelijk en bereikbaar. Algemene of individuele vragen over het pensioen worden beantwoord via telefoon, e-mail of een persoonlijk gesprek. Telefoontjes worden over het algemeen direct beantwoord. Miltjes worden binnen 5 werkdagen beantwoord, lukt dit niet dan wordt de (ex) deelnemer hier tijdig over geïnformeerd. Indien gewenst wordt een persoonlijk gesprek voor de deelnemer ingepland. De doelstelling was dat 80% van de miltjes binnen 5 werkdagen wordt beantwoord. De overige 20% zullen in ieder geval binnen 5 werkdagen moeten worden bevestigd.

Realisatie: 99% van de vragen zijn binnen 5 werkdagen beantwoord.

Hiermee is deze doelstelling gehaald.

4. In 2021 waren er per kwartaal ongeveer 12.000 deelnemers die gebruik hebben gemaakt van de website of de website hebben bezocht. De doelstelling voor 2022 is om te zorgen dat dit aantal minimaal gelijk blijft. Omdat het Pensioenfonds eind 2021 is overgegaan naar een nieuwe website is het moeilijk in te schatten of een raming op te stellen en zijn de uitkomsten mogelijk niet goed vergelijkbaar.

Realisatie: In 2022 was het gemiddeld aantal bezoekers per kwartaal 10.500. Dit verschil kan veroorzaakt worden doordat enerzijds de cijfers niet helemaal vergelijkbaar zijn en anderzijds dat de belangstelling afneemt omdat we een gesloten fonds zijn.

Hiermee is deze doelstelling niet gehaald.

6.3 Doelgroepen en communicatiemiddelen

Het Pensioenfonds kent, ondanks dat we een gesloten fonds zijn nog steeds drie doelgroepen: deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Deze doelgroepen worden afzonderlijk benaderd en per doelgroep zijn gebeurtenissen gedefinieerd op basis waarvan communicatie plaatsvindt. Elke doelgroep krijgt dus informatie op maat.

In onderstaand overzicht zijn de verschillende communicatiemiddelen opgenomen die het Pensioenfonds in 2022 heeft ingezet. Met deze communicatiemiddelen wil het Pensioenfonds 'overzicht' en 'inzicht' geven en aanzetten tot 'actie'.

OVERZICHT	INZICHT	ACTIE
website/nieuwsalerts	UPO	pensioengesprek
informatiebijeenkomsten	portaal	pensioeningangsbrief
	event brieven	planner
	informatiebijeenkomst voor deelnemers die bijna met pensioen gaan	serviceberekeningen
	pensioenregister	
	animaties	

In het kader van het communicatieplan heeft het Pensioenfonds in 2022 onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Het Pensioenfonds heeft het communicatieplan 2022 opgesteld en het bestuur heeft dit plan vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft hierover positief geadviseerd.
- Pensioengerechtigden zijn geïnformeerd over de uitkeringen 2022 en welke aanpassingen zijn doorgevoerd in de bruto-netto berekeningen.
- Op de website zijn verschillende berichten gepubliceerd, waaronder berichten over het nieuwe pensioenstelsel, de toeslagverlening en andere ontwikkelingen.
- Het Uniforme Pensioenoverzicht (UPO) voor de deelnemers en pensioengerechtigden is tijdig, conform afspraak en ruim binnen de wettelijke termijnen verstrekt. In 2022 is ook aan de gewezen deelnemers en gewezen partners een UPO verstrekt. Deze groep ontvangt eens in de vijf jaar een UPO en 2022 was het vijfde jaar sinds de vorige verstrekking.
- Het Pensioenfonds heeft (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, via een brief, geïnformeerd dat het Pensioenfonds digitaal gaat communiceren, tenzij deelnemers aangeven de informatie per brief te willen blijven ontvangen.
- Het Pensioenfonds heeft verschillende acties gedaan om, in het kader van digitale communicatie, e-mailadressen te verkrijgen.
- Alle overige reguliere uitingen naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn uitgevoerd zoals gepland.
- Het Pensioenfonds heeft een aantal communicatiecampagnes en/of berichten gepubliceerd om bepaalde onderwerpen bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden onder de aandacht te brengen.
- Het Pensioenfonds heeft verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers die bijna met pensioen gaan zodat ze zich kunnen voorbereiden.
- Het Pensioenfonds heeft een deelnemersenquête voorbereid.
- Het Pensioenfonds heeft beoordeeld in hoeverre het Pensioenfonds voldoet aan de aankomende regelgeving met betrekking tot keuzebegeleiding. Het betreft een open norm. De activiteiten die het Pensioenfonds doet in het kader van de keuzebegeleiding passen binnen deze norm. In 2023 zal het Pensioenfonds de activiteiten in het kader van de keuzebegeleiding verder verfijnen.
- Het Pensioenfonds heeft de gedragslijn 'goed omgaan met klachten', die is gepubliceerd door de Pensioenfederatie, beoordeeld. Op basis daarvan is de klachtenprocedure aangescherpt.
- Alle SFDR-verplichtingen zijn op de website gepubliceerd.

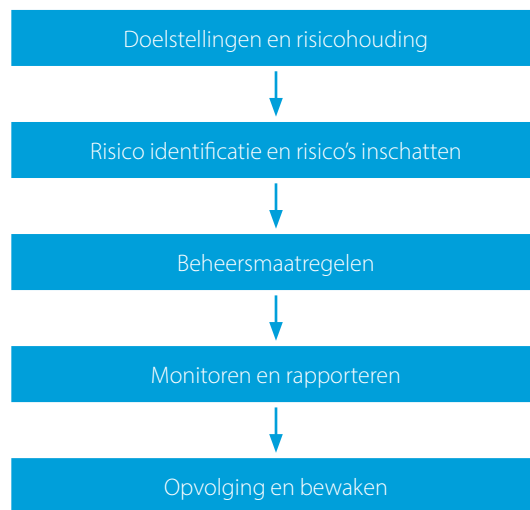
Nagenoeg alle geplande activiteiten uit het communicatieplan 2022 zijn gerealiseerd. De activiteiten die niet zijn uitgevoerd, konden op dat moment niet worden uitgevoerd, maar zullen in de loop van 2023 uitgevoerd worden. In 2023 zal het Pensioenfonds zich met name richten op de communicatie over de uitkomsten van de deelnemersenquête, de communicatie over het nieuwe pensioenstelsel, keuzebegeleiding van de deelnemers, communicatie over de nieuwe keuzemogelijkheid 'bedrag ineens' en de toekomst van het Pensioenfonds.

7. Risicobeheersing

7.1 Risicobeleid

De inrichting van het risicomanagement is beschreven in het risicomanagementhandboek van het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds kent een aantal fases in het risicoraamwerk:

Het risicomanagement van het Pensioenfonds richt zich met name op het risico dat de doelstellingen en ambities van het Pensioenfonds niet worden gehaald (strategisch risico). Daarnaast worden ook de operationele, integriteits- en reputatierisico's beoordeeld.

Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het Pensioenfonds naar het goed verzorgen van het pensioen door de koopkracht van de rechten van de (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden, waarbij de kans op korten van aanspraken zo klein mogelijk is.

De mate waarin het Pensioenfonds risico's neemt is vastgelegd in de 'policy beliefs' (kwalitatieve risicohouding) en de kwantitatieve risicohouding. De risico's van het Pensioenfonds worden jaarlijks opnieuw beoordeeld, vastgelegd in een risicomanagementraamwerk en besproken binnen het bestuur.

Met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht is afgesproken welke risico's het Pensioenfonds mag nemen. Dit geven we weer in de risicohouding van het fonds. De mate van de risico's die een pensioenfonds neemt, wordt vertaald in het Vereist Eigen Vermogen (VEV). Hoe meer risico een pensioenfonds neemt, hoe hoger het VEV is. Er is afgesproken dat het VEV van het Pensioenfonds tussen 9% en 17% moet liggen. Het VEV bedraagt eind 2022 13,0% en bevindt zich dus binnen de afgesproken bandbreedte.

Verder is afgesproken dat op basis van berekeningen via de haalbaarheidstoets, het pensioenresultaat moet voldoen aan een minimale ondergrens. Het pensioenresultaat is een maatstaf om te beoordelen in welke mate de pensioenen over de hele looptijd van het Pensioenfonds meegroeien met de inflatie. Als het pensioenresultaat 100% bedraagt, betekent dit dat de totale som van verwachte uitkeringen door het fonds gelijk is aan een volledig met inflatie geïndexeerd pensioen.

Er zijn drie criteria afgesproken:

1. De financiële positie waarbij exact voldaan wordt aan het VEV
2. De feitelijke financiële positie, en
3. De maximale acceptabele afwijking van een slechtweerscenario (scenario's in het 5% percentiel), waarbij de maximale afwijking ten opzichte het pensioenresultaat (mediaan) vanuit de feitelijke financiële positie is vastgesteld.

Het Pensioenfonds heeft de ondergrenzen als volgt vastgesteld:

1. Als het Pensioenfonds over een vermogen beschikt dat gelijk is aan het vermogen dat nodig is om te voldoen aan het VEV moet het pensioenresultaat groter dan of gelijk zijn aan 86%.
2. Heeft het Pensioenfonds meer vermogen dan nodig is om te voldoen aan het VEV, dan moet het pensioenresultaat groter dan of gelijk zijn aan 92%.
3. Als het economisch slecht gaat, vallen de beleggingsresultaten tegen en kan er minder worden geïndexeerd. Daarom wordt ook een zogenaamd slechtweerscenario doorgerekend. Er is afgesproken dat op basis van ons werkelijke vermogen het pensioenresultaat niet meer dan 15% lager mag zijn dan het verwachte pensioenresultaat.

Bij de haalbaarheidstoets in 2022 is geconcludeerd dat de uitkomsten zich ruim binnen deze bandbreedtes bevonden.

De risico's van het Pensioenfonds worden gecategoriseerd op basis van de risicocategorieën van FOCUS, een methodiek die is ontwikkeld door DNB en die in de handreiking 'integraal risicomanagement voor pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie is opgenomen. De risicocategorieën zijn:

Financiële risico's	Niet-financiële en actuariële risico's
Matching- en renterisico's (hieronder vallen ook het valutarisico, inflatierisico en het liquiditeitsrisico)	Verzekeringstechnisch risico
Marktrisico (waaronder het concentratierisico)	Omgevingsrisico
Kredietrisico	Operationele risico's
ESG-risico	Uitbestedingsrisico
	IT-risico
	Integriteits- en juridische risico (waaronder het verslagleggingsrisico)

De pensioenadministratie en wettelijke communicatie is uitbesteed aan AZL en het vermogensbeheer aan Goldman Sachs Asset Management (GSAM). GSAM heeft in 2022 NN Investment Partners (NNIP) overgenomen. De integratie van NNIP in GSAM is volop gaande. Het Pensioenfonds volgt deze integratie nadrukkelijk. De niet-wettelijke communicatie naar (gewezen) en pensioengerechtigden wordt grotendeels door het Pensioenfonds zelf uitgevoerd. Ook de helpdeskfunctie is niet uitbesteed. De afspraken over de uitbesteding zijn gedaan in overeenstemming met het uitbestedingsbeleid.

Het Pensioenfonds blijft verantwoordelijk voor de processen die het Pensioenfonds heeft uitbesteed en bewaakt daarom deze processen. Monitoring hiervan vindt plaats via (SLA) rapportages, Niet-Financiële Risico (NFR)-rapportages, ISAE verklaringen en interne controles door het bestuursbureau.

In de volgende paragraaf worden de verschillende risicocategorieën toegelicht.

7.2 Risico's

In deze paragraaf zijn de risico's benoemd waaraan het Pensioenfonds is blootgesteld. In 2022 waren de belangrijkste risico's voor het fonds naast de financiële risico's, het uitbestedingsrisico en het operationele risico. Binnen de financiële risico's was met name de sterk toegenomen inflatie en marktvolatiliteit, mede als gevolg van de gewijzigde marktomstandigheden door de inval van Rusland in Oekraïne, een toenemend risico. In 2022 is daardoor de toeslagambitie niet volledig behaald. Het Pensioenfonds kon een gedeeltelijke toeslag toekennen. De inflatieverwachting op de langere termijn neemt weer iets af en als gevolg van de sterk gestegen rente is de lange reële rente is gestegen. Dit is goed voor pensioenfonds, maar omdat het Pensioenfonds het renterisico voor een groot deel heeft afgedekt en meer dan andere pensioenfonds dat hebben gedaan, stijgt de dekkinggraad relatief langzamer dan bij andere pensioenfonds. Het bestuur heeft besloten om de afdekking van de rente risico's in stand te houden omdat dit beleid altijd goed heeft gewerkt en onze dekkinggraad in het verleden heeft beschermd, waarbij vrijwel altijd een volledige toeslag kon worden toegekend. Ook geeft de in 2022 uitgevoerde ALM-studie aan, dat de huidige renteaafdekking nog steeds optimaal is.

Het uitbestedings- en operationele risico is lager geworden omdat de conversie van Lifetime naar Compass in 2022 succesvol is afgerond. Ook zijn de problemen in 2021 die het Pensioenfonds ondervond bij CACEIS, als gevolg van de integratie van Kas Bank in CACEIS, opgelost en was de dienstverlening in 2022 weer volledig op peil. Wel heeft het Pensioenfonds extra aandacht gegeven aan de dienstverlening van de vermogensbeheerder in verband met de overname van NNIP door GSAM. In 2023 zal het Pensioenfonds dit blijven monitoren. In 2022 is ook extra aandacht besteed aan de kwetsbaarheid van het bestuursbureau, wat mede door het vertrek van een medewerker is toegenomen. Er is daarom ook gekeken naar extra uitbesteding van werkzaamheden van het bestuursbureau. Omdat dit tot andere risico's zou leiden en het vertrek van de betreffende medewerker binnen het team kon worden opgevangen, is besloten hier nog geen wijziging in aan te brengen. Daarnaast heeft het Pensioenfonds extra aandacht gegeven aan het IT en cyber-risico door een interne audit uit te voeren.

Corona

Na de Corona-pandemie in 2020 en 2021 konden in 2022 de medewerkers en bestuurders elkaar weer fysiek ontmoeten en konden de vergaderingen vanaf maart weer live plaatsvinden. Hoewel Corona nog niet is verdwenen hebben het Pensioenfonds, bestuurders en medewerkers geen last gehad van verstoringen vanwege Corona. Ook de uitbestedingspartijen hebben geen hinder meer gehad van Corona. Wel waren er zorgen bij de uitbestedingspartijen om voldoende capaciteit en kennis in huis te houden, omdat er in Nederland een te kort aan arbeidskrachten is. Wij kunnen constateren dat de capaciteit bij deze partijen grotendeels (weer) op orde is.

7.2.1 Financiële risico's

Matching- en renterisico's

Het matching- en renterisico is het gevolg van het niet goed op elkaar afgestemd zijn van bezittingen en verplichtingen als gevolg van wijziging rente, ongelijke looptijden, valutabewegingen, liquiditeit en inflatie. Dit risico is beperkt doordat het Pensioenfonds de rentegevoeligheid van 87,5% - 92,5% van de verplichtingen heeft afgedekt met beleggingen in vastrentende waarden en swaps waarvan de duratie ongeveer gelijk is aan de duratie van de verplichtingen. Daar bovenop zijn voor de schokpunten 2, 5, 10, 20, 30, 40 en 50 jaren maximale afwijkingen op de rentegevoeligheden gedefinieerd. Renteontwikkelingen kunnen een grote invloed hebben op de dekkinggraad. Door deze afdekking is de invloed bij het Pensioenfonds beperkt.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het matching- en renterisico zijn:

- De rentegevoeligheid van 87,5% - 92,5% van de verplichtingen is afgedekt door langlopende obligaties en swaps waarvan de duratie ongeveer gelijk is aan de duratie van de verplichtingen. Om de duratie van obligaties en van de verplichtingen gelijk aan elkaar te krijgen, worden langlopende staat(gerelateerde) obligaties en swaps aangekocht. De duratie wordt à-tempo door de vermogensbeheerder gemonitord.
- Om het curverisico te beheersen zijn hier bovenop de bandbreedtes beperkt tot -5% tot 5% per liquide renteschokpunt met duur 2, 5, 10 en 20 jaar en -15% tot 15% voor de renteschokpunten boven 30 jaar.

- Het collateral management wordt dagelijks uitgevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder. De fiduciair vermogensbeheerder doet dat op basis van hun tegenpartijbeleid dat door het Pensioenfonds is beoordeeld.
- Er is voldoende expertise in het bestuur. Een externe beleggingsadviseur is toegevoegd aan de beleggingsadviescommissie. Tevens zit de financieel risicomanager als toehoorder bij de vergaderingen van de beleggingsadviescommissie.
- De beleggingsadviescommissie volgt de ontwikkeling van de dekkingsgraad, beleggingsperformance, duratie, matchingspercentage door middel van beleggingsrapportages die ieder kwartaal in de beleggingsadviescommissie worden besproken.
- Op kwartaalbasis worden stresstests uitgevoerd onder meer op de renteontwikkelingen (in de riskmonitor).
- Minimaal eens in de drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarin onder meer het beleggingsbeleid en de afdekking van het renterisico wordt getoetst. De laatste ALM-studie is eind 2022 uitgevoerd.
- Monitoring van de beheersmaatregelen door de beleggingsadviescommissie.
- Monitoring actief beheer in de beleggingsadviescommissie.
- Jaarlijkse evaluatie van de beleggingscategorieën en beleggingsfondsen via het financieel raamwerk en one-pagers.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de beleggingsopbrengsten door dalende of stijgende valuta in de portefeuille negatief worden beïnvloed. In de matchingportefeuille bestaat nagenoeg geen valutarisico, omdat binnen dit deel van de portefeuille alleen in euro gedemineerde beleggingen mag worden belegd. Bij beleggingsfondsen in de spreadportefeuille worden de valutarisico's afgedekt. De valutarisico's in de rendementsportefeuille worden niet afgedekt. De rendementsportefeuille is bedoeld voor het genereren van extra rendement. De rendementsportefeuille is gediversifieerd (ook in de valuta-exposure) waardoor de valuta-verliezen/winsten in het verleden beperkt zijn gebleven. De exposure naar de US-dollar in de rendementsportefeuille heeft in stress situaties in het verleden bewezen het risico te mitigeren. Het Pensioenfonds monitort en evalueert het valutarisicobeleid op periodieke basis. Doordat de verplichtingen bijna volledig zijn afgedekt (rente en geen valutarisico in de matchingsportefeuille) kan in de rendementsportefeuille meer risico worden genomen.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het valutarisico zijn:

- Binnen de matchingportefeuille wordt alleen in euro gedemineerde beleggingen belegd.
- Het valutarisico wordt gemonitord door de combinatie van de eigen kwartaalrapportage en de Risk Monitor die wordt opgesteld door CACEIS.
- In de ALM-studie en op ad-hoc basis wanneer daar aanleiding toe is wordt afdekken van valutarisico bestudeerd.

De ALM-studie uit 2022 heeft de keuze om het valutarisico in de returnportefeuille op dit moment niet af te dekken herbevestigd, mede vanwege de hoge kosten die dat op dit moment met zich meebrengt. Daarnaast is het valutarisico op portefeuilleniveau relatief beperkt, omdat het grootste deel van de portefeuille zich binnen de matchingportefeuille bevindt. Uit historische stress scenario's blijkt verder dat beleggingen in dollars tot beperking van verliezen in deze scenario's hebben geleid en dus diversifiërend kunnen werken. Een verklaring hiervoor kan worden gevonden in het feit dat de dollar in wereldwijde stress situaties als safe haven wordt gezien. In 2022 heeft zich dit ook bewezen, waar tegenover een grote daling van de waarde van aandelen een flinke stijging van de dollarkoers stond, wat het verlies op wereldwijde aandelen heeft beperkt.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het Pensioenfonds de beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen en daardoor op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. De beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds is erg liquide omdat er met name belegd wordt in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken op de markt worden verhandeld. Daardoor kan er dagelijks in de beleggingsfondsen worden gehandeld. Het Pensioenfonds heeft ook illiquide beleggingen namelijk vastgoed en hypotheek. Het Pensioenfonds heeft als grens voor illiquide beleggingen gesteld dat deze

onder 25% van de belegde middelen moet blijven. Hiervan wordt in principe 20% gebruikt in de matchingportefeuille en 5% in de rendementsportefeuille. Door waardeontwikkelingen kan verschuiving tussen matching en rendementsportefeuille plaatsvinden.

Doordat het Pensioenfonds veel liquide beleggingen heeft is het liquiditeitsrisico voor het voldoen van de uitkeringen nagenoeg niet aanwezig. Wel zou een liquiditeitsrisico kunnen ontstaan door een sterke stijging van de rente, waarbij collateral (ingeval van swaps transacties) moet worden gestort aan de tegenpartij. In de LDI-portefeuille houdt het Pensioenfonds daarom cash aan die de onderpandverplichting van een rentestijging met minimaal 80 basispunten (normweging 110) kan opvangen. Jaarlijks wordt hiervoor een stresstest uitgevoerd.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het liquiditeitsrisico zijn:

- Het Pensioenfonds beschikt over een liquiditeitsbeleid.
- Periodieke monitoring in de beleggingsadviescommissie.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de uitbestedingsovereenkomst en wordt dagelijks door de fiduciair vermogensbeheerder uitgevoerd (op basis van het tegenpartijbeleid die door de vermogensbeheerder is vastgesteld en door het Pensioenfonds is beoordeeld).
- Het Pensioenfonds belegt voor maximaal 15% van het belegd vermogen in hypotheekfondsen.
- Het investeren in grotendeels liquide beleggingen. Op basis van een studie heeft het Pensioenfonds een maximale positie op illiquide beleggingen vastgesteld van 25% van de beleggingsportefeuille. Hiervan wordt in principe 20% bestemd voor de matchingportefeuille en 5% voor de rendementsportefeuille. Omdat het Pensioenfonds een gesloten status heeft, wordt bij de maximale positie van illiquide beleggingen ook gekeken naar de situatie op een tijdshorizon van 15 jaar. De maximale belegging in illiquide beleggingen mag naar verwachting ook over 15 jaar de 25% van het totale vermogen niet overschrijden. Periodiek wordt de maximale grens voor illiquide beleggingen beoordeeld.
- Jaarlijks wordt een stresstest uitgevoerd om te beoordelen of het Pensioenfonds over voldoende cash beschikt om te voldoen aan onderpandverplichtingen in extreme marktomstandigheden.
- Bij illiquide beleggingen wordt waar mogelijk gezocht naar spreiding van de beleggingen over meerdere managers, om beter te kunnen profiteren van de liquiditeitsmogelijkheden binnen de fondsen.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat als gevolg van prijsstijgingen bezittingen minder waard worden en de kosten voor de indexatie ambitie toenemen. De (gewezen) deelnemers en gepensioneerden lopen met name het risico dat de te verlenen toeslagen de inflatie niet bijhouden. Door meer rendement te halen dan de 'risicovrije rente' die is besloten in de rentetermijnstructuur van DNB probeert het Pensioenfonds de indexatieambitie te realiseren. De voornaamste bron hiervan is de rendementsportefeuille. Hiervan mag worden verwacht dat het rendement op lange termijn de inflatie 'verslaat'. Stijgende inflatie gaat in de regel gepaard met een stijgende rente. Het renterisico is echter grotendeels afgedekt. Van een stijgende rente profiteert het Pensioenfonds slechts gedeeltelijk. Het Pensioenfonds hecht aan bescherming van de nominale rechten. De renteontwikkeling wordt binnen de beleggingsadviescommissie gemonitord. Bij een stijgende rente en inflatie kan het Pensioenfonds besluiten om de renteafdekking (tijdelijk) te verminderen (tot minimaal 87,5%). In het pensioenreglement is geen onvoorwaardelijke indexatietoezegging opgenomen.

Er worden op dit moment geen inflation-linked bonds aangekocht omdat het effect beperkt is en dit binnen de huidige FTK-wetgeving juist eerder tot kortingen zou kunnen leiden. Daarbij zijn geen instrumenten op de markt met Nederlandse inflatie. De LDI-portefeuille is ingericht op het afdekken van het nominale renterisico. De inflatieontwikkelingen worden gemonitord in de beleggingsadviescommissie voor het geval inflatieafdekking op een later moment wel opportuun wordt. Zodra het Pensioenfonds via een buy-out de koopkracht kan zekerstellen, zal het Pensioenfonds dit overwegen.

In 2022 is de inflatie, eerst als gevolg van verstoringen in de productieketen en vervolgens door de gewijzigde marktomstandigheden als gevolg van de inval van Rusland in Oekraïne, sterk toegenomen, waardoor de indexatie ambitie niet volledig kon worden

toegekend. Het bestuur ziet deze toegenomen inflatie en de onzekerheid op de financiële markten als een top 5 risico voor 2023. Via het risicodashboard zal het Pensioenfonds hier extra aandacht aan besteden.

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het inflatierisico zijn:

- De indexatieambitie wordt getoetst door middel van een periodieke ALM-studie en een jaarlijkse haalbaarheidstoets waarin het pensioenresultaat wordt getoetst.
- Bewaking van het beleggingsrendement op basis van maandrapportages.
- Het via een periodieke SAA-studie toetsen op verwacht en benodigd rendement voor toeslagverlening.
- Het jaarlijks bepalen van de reële dekkingsgraad en door het monitoren hiervan wordt beoordeeld of een buy-out mogelijk is.
- In het pensioenreglement is geen onvoorwaardelijke indexatietoezegging opgenomen.

De haalbaarheidstoets laat zien dat het pensioenresultaat meer dan 100% is, waardoor de koopkracht van de deelnemers wordt behouden. Per 1 januari 2022 kon de toeslag volledig worden toegekend en kon de resterende achterstand in toeslagverlening worden ingehaald. Per 1 januari 2023 kon, als gevolg van de sterk gestegen inflatie, de koopkracht niet worden behouden. Uit de ALM-studie blijkt dat de kans op toeslagverlening en kans op verder koopkrachtbehoud nog steeds groot blijft. De achterstand die per 1 januari 2023 is ontstaan, wordt naar verwachting niet volledig ingelopen. Omdat de inflatie in 2022 dermate groot was, deze vooral door energie werd gedreven en het CBS heeft aangegeven dat het model dat wordt gebruikt mogelijk moet worden aangepast, heeft het bestuur besloten om die eenmalig achterstand niet mee te wegen bij beleidsvorming. Uit de ALM-studie blijkt namelijk dat deze achterstand moeilijk in te halen is, of zou meer risico moet worden genomen. In extreme stress scenario's wordt de kans op toeslagverlening wel kleiner. De ALM-studie uit 2019 liet verder al zien dat inflatiedekking binnen het huidige nominale FTK in de meeste scenario's juist tot slechtere resultaten leidt. Om dat te voorkomen zou de dekkingsgraad hoger moeten liggen. Op dit moment is dit instrument dan ook nog niet geschikt als beschermingsconstructie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico van veranderingen in de waarde van de zakelijke waarden als gevolg van wijzingen in de marktprijzen. De omvang van dit risico neemt toe naarmate de beweeglijkheid van de koersen groter is en het aandeel in zakelijke waarden door de dynamische beleggingsmix toeneemt. Het Pensioenfonds belegt met name in beleggingsfondsen waarvan de onderliggende stukken beursgenoteerd zijn. Door middel van een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen in de beleggingsfondsen over verschillende regio's en economische sectoren tracht het Pensioenfonds het marktrisico te beperken. Verder wordt het aandeel zakelijke waarden bij hogere dekkingsgraden verminderd (vanaf een swap-dekkingsgraad van 130% en hoger).

In de vastrentende waarden kan er sprake zijn van een volatiele creditspread die door het Pensioenfonds wordt bewaakt. Binnen de LDI-portefeuille geldt voor staats- en staatsgerelateerde obligaties de restrictie dat de minimale rating bij aankoop AA- bedraagt en dat het aandeel van staats- en staatsgerelateerde obligaties met een rating lager dan AA- niet meer dan 2,4% van de matchingportefeuille mag bedragen. In de portefeuille zitten geen risicovolle beleggingsproducten of producten die het Pensioenfonds niet kent of waarvan het Pensioenfonds geen expertise heeft. Verder wordt er alleen actief belegd (in tegenstelling tot index tracking) indien het Pensioenfonds overtuigd is van de potentiële meerwaarde ten opzichte van de kosten. Ingeval van actief beleggen wordt de tracking error beoordeeld en geldt een maximum tracking error.

De stresstests die het Pensioenfonds ieder kwartaal uitvoert, laat per Q4 2022 zien dat een daling van de zakelijke waarden met 25% de dekkingsgraad met ca 10% verlaagt. Daarmee blijft de dekkingsgraad boven het VEV van 112,2% (op basis van ons huidige beleggingsbeleid). Ook een combinatie van 1,0% rentedaling en 25% daling van de zakelijke waarden leidt nog niet tot een reservetekort. Wel zullen deze omstandigheden leiden tot een verlaagde toeslagmogelijkheid. Ten opzichte van vorig jaar is de situatie verslechterd. Dit wordt veroorzaakt doordat de dekkingsgraad is afgenomen, als gevolg van de forse toeslag die op 1 januari 2023 is gegeven. Daarnaast is de TBI ten opzichte van vorig jaar behoorlijk gestegen. Per 31 december 2022 was die 132,8% (31 december 2021: 124,4%). Op basis van deze TBI is de kans op volledige toeslagverlening een stuk kleiner geworden.

	Rendement zakelijke waarden					
		-25%	-12,5%	0,0%	+12,5%	
Parallele verschuiving UFR-curve	-1,00%	114,2%	117,5%	120,8%	124,0%	127,3%
	-0,75%	114,9%	118,3%	121,6%	125,0%	128,4%
	-0,50%	115,6%	119,1%	122,6%	126,1%	129,6%
	-0,25%	116,3%	120,0%	123,6%	127,2%	130,9%
	0,00%	117,1%	120,9%	124,7%	128,5%	132,2%
	+0,25%	118,0%	121,9%	125,9%	129,8%	133,7%
	+0,50%	119,0%	123,0%	127,1%	131,2%	135,3%
	+0,75%	120,0%	124,3%	128,5%	132,8%	137,0%
	+1,00%	121,1%	125,6%	130,0%	134,5%	138,9%

Volledige toeslag

Gedeeltelijke toeslag

Geen toeslag mogelijk korting

Daarnaast voert het Pensioenfonds ieder kwartaal een aantal historische economische stressgebeurtenissen uit om het effect van die gebeurtenissen op de dekkingsgraad te zien. Per Q4 2022 leveren deze gebeurtenissen de volgende verandering van de dekkingsgraad op:

Stresstest	Dekkingsgraad vóór schok	Dekkingsgraad na schok
Financiële crisis 2008	124,7%	107,4%
Tech bubble 2001	124,7%	116,8%
Uitlopen spreads in 2011	124,7%	112,7%
Opkoopprogramma ECB 2019	124,7%	125,4%

Geen reservetekort

Reservetekort

Dekkingstekort

Deze scenario's leiden niet tot een dekkingstekort (VEV <105%). Eén scenario leidt tot een reservetekort.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het marktrisico zijn:

- Het Pensioenfonds heeft potentiële investment classes gedefinieerd en investment cases opgesteld, waarbij is vastgesteld of de investmentclass kan worden aangemerkt als een belegbare categorie. In de investmentcases zijn ook de benchmark en de restricties opgenomen.
- Uitvoeren van een ALM-studie die minimaal eens in de drie jaar wordt uitgevoerd om de inrichting naar matching- en rendementsportefeuille, alsmede de afdekking van rente- en valutarisico vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring beleggingsperformance en mandaat door middel van maandrapportages die worden besproken in de bijeenkomsten van de beleggingsadviescommissie.
- Monitoring actief beheer in de beleggingsadviescommissie.
- Jaarlijkse evaluatie van de beleggingscategorieën en beleggingsfondsen.
- Op kwartaalbasis worden er stresstests uitgevoerd.

- Ieder jaar wordt een lange termijn analyse en SAA uitgevoerd op basis waarvan de invulling van de matching en rendementsportefeuille aangepast kan worden.
- Het Pensioenfonds heeft een beleggingsadviseur aangesteld die het Pensioenfonds helpt bij het beoordelen van de portefeuille.
- Het fonds belegt niet in instrumenten die het niet kent.
- Passief beleggen of bij actief beleggen de tracking error beoordelen.
- Afbouwen rendementsportefeuille bij dekkingsgraden boven 130%.
- Beleggingsrichtlijnen met bandbreedtes voor de vermogensbeheerder die dagelijks wordt gemonitord door CACEIS om te controleren of de beleggingen zich binnen de afgesproken bandbreedtes blijven.

Kredietrisico's/faillissementsrisico

Het kredietrisico houdt in dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet nakomt (tegenpartijrisico). Het Pensioenfonds loopt krediet- en faillissementsrisico in de beleggingsportefeuille. Dit risico is met name aan de orde bij posities in derivaten. Het afdekken van de rente door middel van swaps wordt door de fiduciair vermogensbeheerder (GSAM) uitgevoerd. Bij een vordering op de tegenpartij wordt door GSAM onderpand (collateral) gevraagd zodat de vordering is gedekt. Het onderpand wordt geleverd in kredietwaardige obligaties of cash. Collateral management wordt door GSAM op dagbasis uitgevoerd.

Op de obligaties in de matchingportefeuille wordt ook kredietrisico gelopen. Naast het risico op faillissement is er ook een risico door de gevoeligheid van de waardering van deze instrumenten voor volatiliteit in de credit spreads in de markt. Om deze risico's te beperken zijn er eisen gesteld aan de minimale rating van beleggingen.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het kredietrisico/faillissementsrisico zijn:

- Voor het kredietrisico binnen de spreadportefeuille geldt een limiet. Bij opname van een belegging in de spreadportefeuille geldt een minimale rating van BBB. De maximale allocatie naar non investmentgrade beleggingen bedraagt 10%.
- Voor staats- en staatsgerelateerde obligaties geldt de restrictie dat de minimale rating bij aankoop AA- bedraagt en dat het aandeel van staats- en staats gerelateerde obligaties met een rating lager dan AA- niet meer dan 2,4% van de matchingportefeuille mag bedragen.
- De credit exposure wordt gemonitord door de beleggingsadviescommissie via de risk monitor.
- De credit spread wordt meegenomen in de stresstest die onderdeel zijn van de risk monitor.
- Collateral management maakt onderdeel uit van de overeenkomst met de vermogensbeheerder en wordt dagelijks door de vermogensbeheerder uitgevoerd.
- Het ontvangen collateral wordt belegd in geldmarktfondsen waarbij de middelen dagelijks opvraagbaar zijn en opvraagbaar binnen twee dagen. Hierbij geldt een rating van AAA_m(S&P), AAA_mf (Moody's) of vergelijkbaar bij de dagelijks opvraagbare geldmarktfondsen en een rating van A (S&P en Moody's) of vergelijkbaar bij geldmarktfondsen die binnen twee dagen opvraagbaar zijn.
- Voor rente afdekking wordt naast OTC contracten ook gebruik gemaakt van Central Clearing. Via Central Clearing wordt het tegenpartijrisico verlaagd.

Het Pensioenfonds voert ieder kwartaal een stresstest uit op de gevolgen van het in/uitlopen van creditspreads op de beleggingsportefeuille. Per Q4 2022 geeft dat het volgende beeld.

		Impact per rating klasse				
		AAA	AA	A	BBB	Totaal
Parallele verschuiving spreadcurve	+2,00%	121,6%	119,8%	123,3%	122,5%	112,7%
	+1,00%	123,1%	122,3%	124,0%	123,6%	118,7%
	0,00%	124,7%	124,7%	124,7%	124,7%	124,7%
	-1,00%	126,3%	127,1%	125,4%	125,8%	130,7%
	-2,00%	127,8%	129,6%	126,1%	126,9%	136,7%

Geen reservetekort

Reservetekort

Dekkingstekort

Concentratie- en correlatierisico

Onderdeel van het marktrisico en kredietrisico is het concentratie- en correlatierisico. Dit is het risico dat als gevolg van een ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld effect heeft op de waarde van de portefeuille. Dit risico wordt beperkt door een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen. Het Pensioenfonds belegt grotendeels in beleggingsfondsen en is gespreid door het beleggen in verschillende wereldwijde beleggingen.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het **concentratie- en correlatierisico** zijn:

- Zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen.
- Uitvoeren van ALM- en SAA-studies om het beleggingsmandaat vast te stellen en/of te herijken.
- Monitoring van de beleggingsperformance en het beleggingsmandaat door middel van maandrapportages, risk monitor en bijeenkomsten in de beleggingsadviescommissie.
- In de beleggingsrichtlijnen zijn voor staats- en staatsgerelateerde obligaties bandbreedtes per land vastgelegd.

ESG-risico

ESG kan zowel een financieel als een niet-financieel risico zijn. De ESG-risico's zijn risico's op het gebied van klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen, maatschappelijke risico's en de risico's als gevolg van gewijzigde regelgeving. Pensioenfondsen dienen bij de investeringsbeslissingen nadrukkelijk rekening te houden met de ESG-factoren en deze moeten integraal deel uitmaken van het risicobeheersysteem. Het Pensioenfonds heeft als belangrijkste ESG thema's klimaatverandering en goede gezondheid en welzijn centraal gesteld voor de uitvoering van het beleid. Daarnaast wordt in het beleid aandacht besteed aan de thema's mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie. Het Pensioenfonds heeft het IMVB convenant (OESO richtlijnen met betrekking tot internationaal verantwoord beleggen) niet ondertekend, maar handelt wel zoveel mogelijk in het kader van dat convenant. In het kader van SFDR-wetgeving heeft het Pensioenfonds gekozen om de pensioenregeling te kwalificeren als artikel 8 product en hierover ook te rapporteren. Hiermee wordt extra geborgd dat ESG in beleggingsbeslissingen moet worden meegenomen. De belangrijkste risico's voor het Pensioenfonds op het gebied van ESG zijn de financiële, reputatie en compliance risico's. Om deze risico's te beheersen heeft het Pensioenfonds een shortlist ESG risico indicatoren vastgesteld, in lijn met de thema's uit het MVB-beleid. Onze beleggingen worden op basis van deze indicatoren gemonitord. In 2023 zal verdere invulling aan deze monitoring worden gegeven.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het **ESG-risico** zijn:

- Het Pensioenfonds heeft een MVB-beleid vastgesteld.
- Het Pensioenfonds monitort de beleggingsportefeuille op basis van een shortlist ESG-risico indicatoren.
- Het Pensioenfonds heeft de pensioenregeling gekwalificeerd als een artikel 8 product in het licht van SFDR-wetgeving en zal hierover ook rapporteren.
- De geselecteerde vermogensbeheerders dient de UN PRI te hebben ondertekend.
- De geselecteerde vermogensbeheerder dient te rapporteren over ESG-beleid.
- De geselecteerde vermogensbeheerder mag niet beleggen in controversiële wapens.
- Er mag geen allocatie plaatsvinden naar ondernemingen die de UN Global Compact hebben geschonden.
- De geselecteerde vermogensbeheerder mag niet beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van tabak of die meer dan 30% van de omzet halen uit de delving van thermische kolen.
- Bij het selecteren van vermogensbeheerders toetst het Pensioenfonds op deze eisen via de onepagers.
- Uitvoeren due-diligence op beleggingsportefeuille met betrekking tot ESG-risico's.

Het Pensioenfonds heeft eind 2020 de MVB beliefs opgesteld en op basis hiervan het MVB beleid begin 2021 geüpdatet. In 2021 zijn de doelstellingen en wijze van monitoring van de ESG risico's verder uitgewerkt. In 2022 heeft het Pensioenfonds indicatoren vastgesteld op basis waarvan de ESG risico's van de beleggingsportefeuille zullen worden gemonitord. Via de website van het Pensioenfonds wordt hier sinds Q3 2022 inzicht in gegeven. Dit zal in 2023 verder worden ingevuld

7.2.2 Actuariële risico's

Verzekeringstechnische risico's

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het lang en kort levenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Daarnaast hebben deelnemers individuele keuzes ten tijde van pensioneren (flexibilisering). De risico's zijn:

- Sterfte: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde sterfte en ontwikkelingen in de sterfteverwachting.
- Arbeidsongeschiktheid: het risico dat verliezen optreden als gevolg van verschillen tussen de werkelijke en veronderstelde arbeidsongeschiktheid en ontwikkelingen in de verwachting inzake arbeidsongeschiktheid.
- Flexibilisering: het risico dat verliezen optreden als gevolg van selectieve keuzes door de deelnemers.

Afwijkingen in de werkelijke sterfte en arbeidsongeschiktheid ten opzichte van de veronderstelde sterfte en arbeidsongeschiktheid komen via het technische resultaat tot uitdrukking.

Het langlevensrisico is het belangrijkste risico. Het langlevensrisico wordt tot uitdrukking gebracht in de overlevingstafels van het AG en de wijzigingen daarin. Het Pensioenfonds hanteert, na het besluit van het bestuur, de meest recente tafel zodat die altijd in de financiële positie van het Pensioenfonds tot uitdrukking komt. Bij beleidsbeslissingen worden de ontwikkelingen in de levensverwachting meegenomen. Periodiek wordt de ervaringssterfte van het Pensioenfonds beoordeeld. Het Pensioenfonds verzekert het lang leven risico niet. De kosten hiervoor zijn hoog en er zijn geen effectieve producten in de markt om dit risico volledig te mitigeren. Het langlevensrisico wordt gemonitord door de tweejaarlijkse update van de AG-prognosetafels.

Het Pensioenfonds is gesloten en kent geen arbeidsongeschiktheidsrisico meer en het overlijdensrisico beperkt zich tot de premievrij opgebouwde rechten op partner- en wezenpensioen. Het Pensioenfonds herverzekert deze risico's dan ook niet.

Voor de gevolgen van mogelijke selectie bij de individuele keuzes rondom pensioneren wordt bij de onderlinge uitruil van partner- en ouderdompensioen een antiselectie afslag toegepast. Daarnaast worden de flexibiliseringsfactoren jaarlijks aangepast. Doordat het hier gaat om individuele keuzes op de pensioendatum en jaarlijks wordt bijgestuurd, is het risico op totaal niveau beperkt.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de verzekeringstechnische risico's zijn:

- Analyse technisch resultaat (op jaarbasis).
- Implementatie van de nieuwe AG-prognosetafels en controle op toepassing hiervan in voorzieningen.
- Het periodiek beoordelen van de ervaringssterfte en overige actuariële uitgangspunten (leeftijdverschil, partnerfrequenties en kostenvoorziening).
- Het jaarlijks aanpassen van de flexibiliseringsfactoren op basis van de meest recente inzichten.
- Beoordelen kostenreserve.

In 2022 heeft het Pensioenfonds de nieuwe AG 2022 tafel geïmplementeerd. Daarnaast is in 2022 de ervaringssterfte, leeftijdverschil man en vrouw ten behoeve van de waardering van niet ingegaan partnerpensioen en de opslag voor latent wezenpensioen opnieuw vastgesteld en geüpdatet.

7.2.3 Niet-financiële risico's

Omgevingsrisico's

Het omgevingsrisico is het risico van veranderingen die van buiten het Pensioenfonds komen en van invloed (kunnen) zijn op het Pensioenfonds. De belangrijkste omgevingsrisico's voor het Pensioenfonds zijn de reputatie, politiek risico en de afhankelijkheden van de sponsor, pensioenadministrateur en van de vermogensbeheerder.

Eén van de belangrijkste omgevingsrisico's is dat de afstand van de werkgever veel groter is geworden, omdat de pensioenbouw vanaf 1 januari 2020 niet via het Pensioenfonds plaatsvindt. Het Pensioenfonds is nu veel minder afhankelijk van de werkgever. Het Pensioenfonds is nu een fonds zonder nieuwe pensioenopbouw, hetgeen impact heeft op de financiering en invulling van de diverse fondsgremia. De werkgever vergoedt alleen nog de uitvoeringskosten en draagt bestuurders en leden voor het verantwoordingsorgaan voor.

Het Pensioenfonds heeft per 1 januari 2021 een nieuw contract gesloten met AZL voor uitvoering van de pensioenadministratie via het administratiesysteem Compas. Het Pensioenfonds heeft maatregelen genomen om de continuïteit van het Pensioenfonds te waarborgen. Ook heeft het Pensioenfonds diverse toekomstscenario's beoordeeld als gevolg van het stoppen van de pensioenopbouw bij het Pensioenfonds vanaf 1 januari 2020 en zal dat in 2023 opnieuw doen. De kwetsbaarheid en toekomst van het Pensioenfonds ziet het bestuur mede in het licht van de kleine bezetting en het vertrek van een medewerker van het bestuursbureau, in 2023 als een top 5 risico. Het Pensioenfonds zal in 2023 opnieuw kijken naar de toekomstscenario's en aan dit risico zal via het risicodashboard extra aandacht worden geschonken.

Het Pensioenfonds volgt in de tussentijd wel de buy-out markt, om eventueel via een buy-out een koopkracht bestendig pensioen te kunnen zeker stellen. In 2021 heeft het Pensioenfonds een uitvraag gedaan bij drie partijen. Omdat de inflatieverwachting in de tussentijd sterk aan het stijgen was heeft de uitvraag niet geleid tot een offerte voor een buy-out.

Een ander belangrijk risico is de wettelijke wijziging rondom het nieuwe pensioencontract. Hoewel het Pensioenfonds geen nieuwe pensioenopbouw kent, zijn hier wel risico's aan verbonden. De Tweede Kamer heeft in 2022 het wetsvoorstel aangenomen en begin 2023 is het wetsvoorstel naar de Eerste Kamer gestuurd. Op basis van het wetsvoorstel kan een gesloten pensioenfonds, waar nog een werkgever is, wel invaren in het nieuwe stelsel, maar dan moet de werkgever hiertoe een verzoek doen. De werkgever heeft aangegeven geen intentie te hebben dit verzoek te doen. Het Pensioenfonds volgt de ontwikkelingen op de voet en heeft een plan van aanpak vastgesteld. AZL heeft aangegeven de pensioenuitvoering op basis van het bestaande kader te blijven uitvoeren. Het Pensioenfonds heeft een plan van aanpak vastgesteld voor de besluitvorming en eventuele overgang naar het nieuwe pensioencontract.

Verder heeft het Pensioenfonds een tweetal kennissessies gehad en is er een deelnemersenquête uitgevoerd, waarin naast onderzoek naar de risicopreferentie ook vragen gesteld worden over een eventuele overgang naar het nieuwe stelsel. Het nieuwe pensioenstelsel

en de gevolgen voor het Pensioenfonds is door het bestuur als een van de top 5 risico's voor 2023 gedefinieerd. Hier zal in 2023 dan ook extra aandacht aan worden besteed via het risicodashboard.

NNIP is per 1 april 2022 overgenomen door GSAM. Het Pensioenfonds heeft een grote afhankelijkheid in de dienstverlening vanuit NNIP. De overname door GSAM heeft ook mogelijk gevolgen voor de dienstverlening. De BAC monitort dit goed en heeft regelmatig gesprekken hierover met GSAM. Tot op dit moment is er nog geen hiaat in de dienstverlening, maar het bestuur heeft de integratie van NNIP in GSAM ook als één top 5 risico voor 2023 bepaald. Hier zal in 2023 dan ook extra aandacht aan worden besteed via het risicodashboard.

De administratievoorziening zorgt er onder meer voor dat, als de sponsor de pensioenuitvoeringskosten niet meer vergoedt, het Pensioenfonds de uitvoering van de pensioenrechten kan blijven bekostigen. Het Pensioenfonds beoordeelt de hoogte van deze voorziening eens in de twee jaar. Het Pensioenfonds heeft daarnaast overeenkomsten met de vermogensbeheerder, custodian en de pensioenuitvoerder gesloten.

Daarnaast is in de statuten geregeld dat bestuursleden na uitdiensttreding bij de werkgever kunnen aanblijven als bestuurslid als dat noodzakelijk is. Dit om de continuïteit te waarborgen. Ook kunnen onafhankelijke bestuursleden worden benoemd.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de omgevingsrisico's zijn:

- Monitoring wetgeving door pensioen- en communicatiecommissie, management team en bewaking compliance officer.
- Een crisisplan en noodplan is opgesteld (reputatie en afhankelijkheid).
- Er is een incidentenregeling operationeel.
- Klachten- en geschillenprocedure en controlemaatregelen op de uitvoering (zie ook operationele risico's).
- Uitvoering en monitoring van het geschiktheidsplan.
- Er is een klokkenluidersregeling.
- Er is een procedure voor belangenverstremming.
- De compliance officer beoordeelt of een en ander adequaat wordt uitgevoerd.
- Een adequate governance is ingericht.
- Periodiek overleg met de werkgever.
- Periodiek overleg met de pensioenuitvoerder.
- Plan van aanpak nieuw pensioencontract opgesteld. Daarbij ondersteuning van een externe adviseur.
- Monitoring buy-out markt met ondersteuning van een externe adviseur.

Operationele risico's

Dit is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. De operationele processen zijn grotendeels uitbesteed aan de pensioenuitvoerder, fiduciair vermogensbeheerder en custodian. De risico's die met de operationele processen samenhangen zijn daarom beschreven onder het uitbestedingsrisico. De communicatie naar de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden wordt voor een deel door het Pensioenfonds zelf uitgevoerd (helpdesk, klachten). Een van de belangrijkste operationele risico's is de informatieverstrekking en de tijdige verstrekking van de wettelijke rapportages. Het Pensioenfonds houdt hiervoor een jaarkalender bij die wordt bewaakt door het bestuursbureau.

AZL gaat over naar een nieuw modern administratieplatform. Gelijktijdig vindt de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel plaats, waarbij veel van de pensioenfondsen bij AZL zullen moeten migreren naar de nieuwe pensioenregeling. Deze samenloop van het NPS en de implementatie van het nieuwe systeem ziet het bestuur als een top 5 risico in 2023. Hier zal via het risicodashboard in 2023 extra aandacht worden besteed.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de operationele risico's zijn:

- Uitbestedingsbeleid en uitbestedingsovereenkomsten met SLA-afspraken en de periodieke rapportage hierover.
- Voortzettingsovereenkomst met de werkgever en pensioenreglement.
- Beoordelen SLA-rapportages en Niet Financiële Risico Rapportages.
- Beoordelen van de ISAE 3402, type 2 rapportages.
- Jaarkalender, waarin alle activiteiten die het Pensioenfonds moet uitvoeren, zijn opgenomen.
- Roadmap en beleggingsplan beleggingsadviescommissie.
- Taken, procedures en controles binnen de administratie zijn vastgelegd.
- Het Pensioenfonds beschikt over IT-beleid en een datakwaliteitsbeleid.
- Jaarlijks opvragen van het in control statement werkgever in verband met de kantoorautomatisering.
- Een interne communicatieadviseur bewaakt de informatieverstrekking en communicatie.
- Periodieke check of aan wettelijke informatievoorziening wordt voldaan.
- Op kwartaalbasis wordt aan het bestuur gerapporteerd over de kritische performance indicatoren (kpi's).
- De opmerkingen van de raad van toezicht, controlerend accountant en certificerend actuaris worden geborgd door de follow-up hiervan in bestuursvergaderingen te agenderen.
- Het bestuursbureau voert streekproeven uit.
- Afspraken met leveranciers voor opvang uitval manager, administrateur en risicomanager bij calamiteiten.
- Periodiek (om de drie jaar) houden van een deelnemersenquête.

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en kwaliteit van de dienstverlening van het Pensioenfonds, door uitbesteding aan een derde, wordt geschaad.

AZL maakt onderdeel uit van de organisatie van de werkgever/sponsor.

Verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de bij de (pensioen)administratie en het beleggingsproces betrokken partijen zijn helder gescheiden en vastgelegd in afzonderlijke overeenkomsten, SLA's en (beleggings)mandaten. Het Pensioenfonds verlangt van deze uitbestedingspartijen en eventuele andere derden waaraan activiteiten zijn uitbesteed een ISAE 3402 type 2 rapportage met een oordeel van een accountant. GSAM en AZL rapporteren daarbij tussentijds per kwartaal op basis van deze ISAE 3402 type 2 rapportage via de niet-financiële risico-rapportages. Ook CACEIS verstrekt op kwartaalbasis een niet-financiële risico rapportage. Bij de controle op de uitvoering door de uitvoerder vertrouwt het Pensioenfonds in principe op het beheersingssysteem van de uitbestedingspartij. Wel neemt het Pensioenfonds zelf controlemaatregelen ter beoordeling en controle op de uitvoering van de uitbestedingspartijen. De risicocommissie voert ad hoc tweede-lijns overleg met de tweede lijn van de belangrijkste uitbestedingspartners.

Het Pensioenfonds is per 1 januari 2021 tussentijds een nieuwe overeenkomst met AZL aangegaan om via het administratiesysteem Compas de pensioenuitvoering te verzorgen. De overzetting heeft beheerst plaatsgevonden en is succesvol afgerond. Het Pensioenfonds heeft een overlegstructuur met AZL opgezet. Dit bestaat uit een tweewekelijks overleg tussen het bestuursbureau en de fondsmanager van AZL en een maandelijks terugkoppeling van de fondsmanager van AZL aan de pensioen- en communicatiecommissie.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de uitbestedingsrisico's zijn:

- Uitbestedingsbeleid en uitbestedingsovereenkomsten met SLA-afspraken en de periodiek rapportage hierover.
- Periodiek overleg met de belangrijkste uitbestedingspartners.
- Beoordelen SLA-rapportages en Niet Financiële Risico Rapportages.
- Beoordelen van de ISAE 3402, type 2 rapportages en ISAE 3000, type 2 rapportage AZL.
- Jaarkalender AZL waarin de werkzaamheden van de pensioenuitvoerder zijn opgenomen.

- Een interne communicatieadviseur bewaakt de informatieverstrekking en communicatie.
- Het bestuursbureau voert streekproeven uit.
- Een overzicht/dashboard met uitbestedingsrelaties en wijze van monitoring.
- Richtlijnen IT-beleid bij uitbesteding.
- Uitvoeren van site visits en tweede lijns overleg uitbestedingspartners.

IT-risico's

Het IT-risico is onder meer het risico dat het IT-beleid, beveiliging, beheersbaarheid van de bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu, of onvoldoende beveiligd zijn. Ook de flexibiliteit en wendbaarheid van de systemen vormen een risico. Het Pensioenfonds heeft geen eigen IT-systemen, maar maakt gebruik van de kantoorautomatisering van de sponsor en de IT-systemen van de pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder. Het Pensioenfonds heeft een eigen IT-beleid vastgesteld, waarin richtlijnen zijn opgenomen waaraan de uitbestedingspartijen moeten voldoen. Deze richtlijnen zijn getoetst bij de uitbestedingspartijen die primaire processen voor het Pensioenfonds uitvoeren (AZL, GSAM en CACEIS). De pensioenuitvoerder, de vermogensbeheerder en de custodian hebben een eigen informatiebeleid waarvan de beheersmaatregelen zijn beschreven in de ISAE 3402 rapport (type II). Bij deze beheersmaatregelen wordt ingegaan op Change management, Service Level management, Security management, Continuity management en Operations. Deze maatregelen worden geaudit door een onafhankelijke externe accountant. Bij de werkgever wordt jaarlijks een in control statement opgevraagd met betrekking tot de kantoorautomatisering.

In de niet financiële risico kwartaalrapportages van AZL, GSAM en CACEIS wordt over het IT-risico gerapporteerd.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij het IT-risico's zijn:

- Het Pensioenfonds heeft een IT-beleid vastgesteld met IT-richtlijnen waaraan uitbestedingspartijen moeten voldoen.
- Het Pensioenfonds kiest voor professionele partijen die onder toezicht staan en een eigen goed risicomanagementproces hebben.
- Het Pensioenfonds heeft een partij gekozen die een administratiesysteem heeft dat voldoet aan alle moderne richtlijnen.
- In de beheerovereenkomst zijn afspraken over IT-systemen gemaakt (beveiliging, business continuity en back up).
- Er zijn verwerkerovereenkomsten gesloten met verwerkers waarin eisen aan IT-beveiliging wordt gesteld.
- ISAE 3402 Type II-verklaringen van AZL, GSAM en CACEIS worden ontvangen, alsmede een in control statement van de werkgever.
- NFR rapportages van AZL, GSAM en CACEIS.
- Periodieke toets op de naleving van het IT beleid van het Pensioenfonds.

Integriteitsrisico's

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het Pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere en onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, het bestuur en medewerkers van leveranciers die werkzaamheden verrichten voor het Pensioenfonds bij de toepassing van wet- en regelgeving en maatschappelijke normen. Het Pensioenfonds heeft maatregelen getroffen om eventuele schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Betrokkenen bij de pensioenadministrateur en de vermogensbeheerder kunnen geen lid zijn van het bestuur.

Het Pensioenfonds kent een integriteitsbeleid. Doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het Pensioenfonds 'verbonden personen' op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen en de specifieke waarden en normen die gelden voor het Pensioenfonds in het bijzonder en met de toepasselijke interne regelingen en codes en de wet- en regelgeving. Tevens is het doel van dit integriteitsbeleid om zowel interne als externe partijen inzicht te geven in de onderkende integriteitsrisico's en de genomen beheersmaatregelen.

Het beleid van het Pensioenfonds is erop gericht om integriteitsrisico's zoveel mogelijk te beperken en zo snel mogelijk adequate maatregelen te nemen mocht zich (een kans op het ontstaan van) een integriteitsrisico voordoen. Dit geldt zowel voor de eigen organisatie als voor uitbestedingsrelaties en overige tegenpartijen. Integriteitsbeleid is daarmee de pijler onder een van de

doelstellingen van het Pensioenfonds: het hebben van een integere bedrijfsvoering. Het integriteitsbeleid is vertaald in de gedragscode die jaarlijks door verbonden personen wordt onderschreven.

Het integriteitsbeleid is een beheersmaatregel die gedefinieerd staat in de SIRA.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de integriteitsrisico's zijn:

- Integriteitsbeleid dat periodiek wordt beoordeeld.
- Gedragscode voor het Pensioenfonds; de naleving daarvan wordt beoordeeld door de compliance officer. De verbonden personen moeten jaarlijks tekenen voor naleving.
- In het besturingsreglement is een procedure voor belangenverstremgeling opgenomen.
- Het Pensioenfonds heeft een procedure voor privacy en hoe om te gaan met vertrouwelijke gegevens. Met de verwerkers zijn verwerkersovereenkomsten gesloten.
- Het Pensioenfonds volgt de gedragslijn AVG van de Pensioenfederatie en laat dat jaarlijks toetsen door de privacy officer.
- Het Pensioenfonds heeft een incidentenregeling.
- In het uitbestedingsbeleid is ook het integriteitsrisico bij uitbesteding opgenomen. Het Pensioenfonds vraagt jaarlijks een compliance statement bij de belangrijkste uitbestedingspartners op.
- Verantwoord beleggen is ingebed in het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. De asset manager heeft de UNPRI ondertekend en heeft geen bedrijven in de beleggingsportefeuille waar controversiële wapens worden geproduceerd en verhandeld.
- Het Pensioenfonds voert jaarlijks een SIRA uit.
- Het Pensioenfonds heeft een klokkenluidersregeling.
- Het Pensioenfonds heeft een compliance officer en privacy officer aangesteld.
- Het Pensioenfonds toetst periodiek haar verbonden personen en leveranciers in het kader van de sanctiewet. De deelnemers worden geautomatiseerd getoetst door de uitvoeringsorganisatie.
- Het Pensioenfonds heeft jaarlijks een awareness sessie met de compliance officer over wisselende integriteitsonderwerpen.
- De verbonden personen van het Pensioenfonds ontvangen 4x per jaar een nieuwsbrief van de compliance officer over wisselende actuele integriteitsonderwerpen.

Juridische risico's

Het juridisch risico is het risico dat wet- en regelgeving niet of onvoldoende worden nageleefd, bedreiging van de rechtspositie van het fonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn en aansprakelijkheid. Daarnaast dient het Pensioenfonds te voldoen aan regelgeving en aanwijzingen van DNB met betrekking tot het financiële verslag.

Binnen de pensioen en communicatiecommissie wordt aanstaande wetgeving gemonitord.

De compliance officer is verantwoordelijk voor toezicht van de naleving van de wetgeving waar het Pensioenfonds mee te maken heeft. Dit is vastgelegd in het Compliance Charter.

De belangrijkste beheersmaatregelen behorend bij de juridische risico's (inclusief financiële verslaglegging) zijn:

- De juridische documenten worden integraal binnen het bestuur besproken en goedgekeurd.
- Het Pensioenfonds is lid van de Pensioenfederatie. Deze bedrijfstakkoepel houdt de relevante juridische ontwikkelingen in de gaten, ageert daarop en geeft die actief door aan de leden. Het bestuursbureau bewaakt dat deze zaken ook geagendeerd zijn.
- Er is een bezwaar- en klachtenprocedure opgesteld. Hiermee voorkomt het Pensioenfonds dat klachten en bezwaren snel een juridisch risico vormen.
- Voor complexe zaken en gevoelige trajecten wordt advies ingewonnen bij gespecialiseerde externe juristen.
- Voor de beleidsbepalers van het Pensioenfonds is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

- De compliance officer monitort of het fonds compliant is en ziet erop toe dat de eventuele vastgestelde compliance issues worden opgevolgd door het bestuur.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de financiële verslaglegging zijn:

- Het Pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving met betrekking tot de verslaglegging.
- Het jaarverslag wordt beoordeeld door de commissie audit en verslaglegging en gecontroleerd door controlerend accountant en certificerend actuaaris.
- Het Pensioenfonds laat ieder jaar een checklist jaarrekening pensioenfondsen door AZL invullen om te beoordelen of alle punten in de wet- en regelgeving zijn verwerkt.
- De uitvoering van de rapportages is geregeld in de SLA-overeenkomst.

8. Verwachtingen voor 2023

Omdat het Pensioenfonds geen nieuwe opbouw meer kent is de toekomst van het Pensioenfonds een terugkerend onderwerp op de bestuurstafel. In 2020 heeft het Pensioenfonds een uitgebreid onderzoek gedaan naar de toekomst van het Pensioenfonds en de mogelijkheden die het Pensioenfonds had. Naar aanleiding van dit onderzoek is besloten dat het Pensioenfonds voorlopig door zou gaan als gesloten pensioenfonds, maar dat het onderzoek naar de toekomst van het Pensioenfonds in 2023 opnieuw zou gaan plaatsvinden. Alle toekomstscenario's zullen dan opnieuw worden onderzocht en beoordeeld.

Eind 2022 heeft het Pensioenfonds een ALM-studie uitgevoerd die de basis zal zijn voor de nieuwe toekomstverkenning. In deze toekomstverkenning zal ook het nieuwe pensioenstelsel betrokken worden. Gesloten fondsen kunnen alleen invaren als de werkgever of de sociale partners overeenkomen en bepalen dat de nieuwe pensioenregeling ook van toepassing is op slapers en pensioengerechtigden bij het gesloten pensioenfonds. De werkgever zal dan een verzoek moeten doen tot invaren van de rechten. De werkgever heeft tot op heden geen verzoek gedaan tot invaren.

Wel zal het Pensioenfonds onderzoeken wat het nieuwe pensioenstelsel betekent voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in vergelijking tot het huidige stelsel. Daarvoor heeft het Pensioenfonds begin 2023 een deelnemersenquête uitgevoerd. Een belangrijk onderdeel van deze enquête was het risicopreferentie-onderzoek. De uitkomsten van dit onderzoek zullen worden meegenomen bij de besluitvorming.

Ook zal het Pensioenfonds zich voorbereiden op wetgeving die is besloten in de Wet Toekomst Pensioenen en Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen, namelijk het bedrag in eens (lumpsum), keuzebegeleiding en de partnerdefinitie ten behoeve van het partnerpensioen. Deze regelgeving geldt ook voor pensioenfondsen die niet invaren in het nieuwe pensioenstelsel.

Amsterdam, 24 mei 2023

w.g. N. Yacoubi
voorzitter

w.g. H.H. Raué
plv. voorzitter

Verslag Raad van Toezicht

Algemeen oordeel

De samenvattende conclusie van de raad van toezicht (hierna de Raad of RvT) is dat het bestuur op een voldoende wijze de taken en verantwoordelijkheden heeft vervuld waarbij de belangen van de verschillende belanghebbenden in ogenschouw zijn genomen. De Raad is van mening dat het fonds goed wordt bestuurd en dat het bestuur in control is.

Verantwoording

De Raad houdt (onafhankelijk) toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij het fonds.

Hoofdonderwerpen van het toezicht zijn de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De Raad vormt zich ook een oordeel over het functioneren van het bestuur en de kwaliteit van de bestuurlijke processen.

De Raad ziet het als zijn taak bij te dragen aan de kwaliteit en effectiviteit van de governance, de besturing en de integere bedrijfsvoering van het fonds. De Raad zal daartoe het bestuur gevraagd en ongevraagd adviseren over lopende onderwerpen. De Raad streeft er naar een verbindende en inspirerende gesprekspartner voor het verantwoordingsorgaan en het bestuur te zijn.

De Raad betreft de normen uit de Code Pensioenfonds en bij zijn toezicht en neemt daarbij het normenkader van de VITP-toezichtcode in acht.

De reikwijdte van het toezicht door de Raad is niet beperkt en de Raad heeft toegang tot alle documenten, vergaderingen, vergaderdossiers en notulen.

Bevindingen

Algemeen beleid

Ten aanzien van 2022 stelt de RvT vast dat het bestuur het gesloten fonds stuurt in continuïteit en dat alle beslissingen en maatregelen worden genomen die daartoe relevant zijn. Tegelijkertijd zijn triggermomenten benoemd die aanleiding kunnen geven de toekomst van het fonds opnieuw te beoordelen. Een van de triggermomenten is de ontwikkeling van de dekkingsgraad waardoor een buy-out in het belang van de deelnemers opportuun kan worden.

Governance

Het bestuur van het fonds is ingericht volgens het paritaire model. Als fonds van een financiële instelling is het niveau van deskundigheid en de betrokkenheid bij de kerntaken van het fonds van bestuurders van nature hoog. Het bestuur wordt ondersteund door een relatief klein bestuursbureau hetgeen een stevige zelfwerkzaamheid van bestuurders vraagt. De vergaderfrequentie van het bestuur is naar het oordeel van de RvT goed en ook de agendavoering is adequaat.

Risicomanagement en sleutelfuncties

Het fonds besteedt voldoende aandacht aan risicomanagement. De risico assessments vanuit de eerste lijn zijn adequaat, aangesloten op de risicohouding van het fonds en op de relevante onderdelen geeft de tweede lijn opinies af. Deze opinies krijgen naar het oordeel van de Raad voldoende aandacht binnen het bestuur. De sleutelfunctiehouders hebben voldoende statuus binnen het bestuur om hun inbreng serieus te laten nemen.

Risicobereidheid

Met de komst van een nieuw pensioenstelsel heeft de RvT het bestuur in overweging gegeven de risicobereidheid per deelnemersgroep opnieuw vast te stellen. Ook als een transitie niet mogelijk of niet gewenst is en andere opties komen aan bod of worden geëffectueerd is naar de mening van de RvT een herijking van de risicobereidheid nodig. Zo kan ook bij een buy-out scenario de risico perceptie van leeftijdsgroepen bijdragen aan de afweging van belangen van groepen deelnemers dat het bestuur inzicht en comfort geeft bij de beleidsvorming.

Halverwege het jaar heeft het bestuur een partij geselecteerd voor het risicopreferentie onderzoek dat begin 2023 is uitgevoerd. De RvT kijkt uit naar de respons van de uitvraag.

Financiële opzet

De financiële positie van het Pensioenfonds is al jaren goed, zeker in vergelijking met veel andere fondsen. Vanuit dit perspectief was 2022 voor het fonds een bijzonder jaar. De oorlog in Oekraïne bracht veel onrust op de markten. Aandelenbeurzen liepen terug, de rente en inflatie liepen op. Door het beleggingsprofiel met een hoge afdekking van het renterisico is de financiële positie van het fonds de laatste 15 jaar (sinds de kredietcrisis) goed geweest. Het fonds heeft jaarlijks kunnen indexeren waar veel andere fondsen dit niet konden. Juist nu de rente en inflatie is opgelopen doet het fonds het ogenschijnlijk wat minder, als gevolg van de relatief hoge renteafdekking.

Evenwichtige belangenafweging

De RvT heeft het bestuur vorig jaar meegegeven ruimte te zien voor verbetering in een structurele systematische (vastlegging van) afweging van belangen. Het bestuur heeft daarop de voorleggers voorzien van een vastlegging over de evenwichtige belangenafweging.

Bevindingen uitbestedingen algemeen

Gelet op de karakteristieken van het fonds geldt dat het fonds in sterke mate steunt op uitbestedingspartijen en mede afhankelijk is van de mate waarin het fonds een gewaardeerde klant is van de desbetreffende leveranciers. Met de afname van het aantal fondsen en de groei van de resterende fondsen ligt er een strategisch risico op de loer dat fondsen mogelijk in de verdrukking komen bij leveranciers. De RvT is van mening dat het vigerend uitbestedingsbeleid voldoende aanknopingspunten biedt om de gewenste en geleverde kwaliteit te monitoren en sturen.

Bevindingen uitbesteding pensioenbeheer

De RvT is verheugd dat de conversie van Lifetime naar Compas is afgerond. De accountant heeft bij de conversie een verklaring afgegeven. Naar het oordeel met beperking van de accountant is het deelnemersbestand, naar de stand van 31 december 2020, van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd, zoals geadmistreerd in Lifetime door AZL, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist en volledig door AZL opgenomen in Compas CM per 1 januari 2021.

De RvT ziet dat het bestuur de uitvoerder doorlopend monitort en in gesprek is en blijft over de dienstverlening en oog heeft voor verbeteringen. Helemaal zorgeloos is de uitvoering niet maar dat zal bij een andere uitvoerder ook niet het geval zijn.

Datakwaliteit

Eind 2022 heeft het bestuur een beleid rond datakwaliteit opgesteld en voorlopig vastgesteld. Aangezien de pensioensector voor een grote uitdaging staat (stelselwijziging) moet de kwaliteit van de data op orde zijn ongeacht de keuze die het bestuur gaat maken. De risicocommissie van het fonds heeft dit voorbereid en begeleid.

Hoewel het reëel is dat het Pensioenfonds niet zal gaan invaren zal ook bij een buy-out scenario de kwaliteit van de data op orde moeten zijn. Zonder een goede kwaliteit van de data is het niet mogelijk om onze strategische doelen te realiseren. Zonder de juiste, volledige en tijdige data is namelijk niet vat te stellen of deelnemers krijgen waar zij recht op hebben.

Bevindingen uitbesteding vermogensbeheer

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan NN Investment Partners (NNIP). Op 11 april 2022 was de overname door Goldman Sachs afgerond en is de integratie van de organisatie met Goldman Sachs Asset Management (GSAM) in gang gezet. De fiduciaire dienstverlening aan Nederlandse klanten blijft voor GSAM een strategisch speerpunt.

De beleggingsadviescommissie is met GSAM in gesprek over de ontwikkelingen ten aanzien van de integratie en houdt het bestuur hiervan goed op de hoogte. Een aandachtspunt is dat AIMS in principe geen selectie en monitoring doet van eigen (GSAM) producten. AIMS is een onafhankelijke organisatie die de selectie en monitoring van beleggingsfondsen voor klanten uitvoert. Met het Pensioenfonds is afgesproken dat AIMS wel de voormalige NN IP-producten blijft monitoren.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Op basis van de ALM studieresultaten blijkt dat bij het huidige beleid de koopkracht, behoudens de achterstand (7%) welke op 1 januari 2023 is ontstaan, naar verwachting op peil blijft en de risico's op korting laag zijn. Verhoging van het risico acht het bestuur niet in het belang van de deelnemers. De RvT kan zich vinden in de belangenafweging welke door het bestuur is gemaakt.

Tot slot heeft de RvT kennisgenomen van diverse reguliere werkzaamheden van de beleggingsadviescommissie en (beperkte) aanpassingen in het beleggingsbeleid en de opinies van de externe risicomanager. Hierover heeft de RvT geen opmerkingen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Begin 2021 heeft het fonds het MVB-beleid herzien en uitgebreid en is gedurende het jaar goede stappen voorwaarts gezet. MVB is echter een continu proces en de ontwikkelingen gaan snel. In 2022 ging onze aandacht uit naar ESG-risico's en SFDR-wetgeving.

Communicatie

Bestuurlijk speerpunt in het communicatieplan 2022 betrof digitale communicatie als middel en inhoudelijk het ESG-beleid en het bedrag ineens.

De Raad stelt vast dat er grote voortgang is geweest bij het verkrijgen van voldoende e-mailadressen om digitale communicatie te kunnen realiseren. Er is een digitale deelnemers bijeenkomst geweest en de berichtgeving op de website is actueel. Naast de genoemde speerpunten heeft het fonds voldoende aandacht gegeven aan de reguliere communicatie zoals met de UPO en ten aanzien van de indexatie.

Code Pensioenfondsen

Het bestuur heeft een interne evaluatie gemaakt van de mate waarin het fonds de Code Pensioenfondsen naleeft. Deze evaluatie is besproken tussen het bestuur en de Raad. De Raad deelt de mening van het bestuur dat alleen norm 33 (een jongere in het VO) niet wordt toegepast.

Vooruitblik 2023

De RvT is voornemens in 2023, naast de wettelijke en statutaire toezichttaak, aan de volgende thema's in het bijzonder aandacht besteden:

- Opzet, bestaan en werking IT-beleid (inclusief informatiebeveiliging)
- WTP en de gevolgen voor het fonds
- Toekomstscenario's en de daarbij noodzakelijke zorgvuldige afweging van belangen en communicatie
- ESG-risico's
- Continuïteit pensioenadministratie

Amsterdam, 24 mei 2023

Raad van Toezicht:

- Gwen van Tongeren
- Jeroen Hilbrands
- Peter de Groot (voorzitter)

Reactie bestuur

Het bestuur bedankt de Raad van Toezicht voor de constructieve samenwerking en het verslag van de Raad van Toezicht. Het bestuur is verheugd met het positieve oordeel van de Raad van Toezicht.

Het bestuur heeft met de Raad van Toezicht gesproken tijdens gezamenlijke vergaderingen en informele overleggen waarin veel onderwerpen aan de orde zijn geweest. De Raad van Toezicht heeft een proactieve rol gespeeld bij een aantal besluiten van het bestuur. Het bestuur is van mening dat de Raad van Toezicht op een goede wijze invulling heeft gegeven aan het intern toezicht bij het Pensioenfonds en is content met de wijze waarop de raad van toezicht heeft geacteerd als gesprekspartner van het bestuur.

De Raad van Toezicht heeft separaat een rapport van bevindingen opgesteld, waarin een aantal aanbevelingen is opgenomen die door het bestuur met de Raad van Toezicht is besproken. Het bestuur vindt dat dit rapport evenwichtig is opgesteld en de aanbevelingen zullen door het bestuur worden opgevolgd. In het komende jaar zal het nieuwe pensioenstelsel en de toekomst van het Pensioenfonds wederom nadrukkelijk onderwerp van gesprek zijn, waarbij evenwichtige belangenafweging bij besluitvorming altijd centraal staat. Daarbij zal het bestuur er voor zorgen dat de evenwichtige belangenafweging geobjectiveerd wordt door onder meer het opstellen van een evenwichtigheidskader, zodat besluiten adequaat kunnen worden getoetst en vastgelegd en helder naar belanghebbenden kunnen worden gecommuniceerd.

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan maakt middels dit verslag gebruik van haar bevoegdheid een oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het bestuur. De volgende onderwerpen komen hierbij aan de orde:

- Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan;
- Samenstelling verantwoordingsorgaan;
- Intern toezicht;
- Werkwijze en uitgebrachte adviezen;
- Beleggingsbeleid;
- Financiële en actuariële zaken;
- Communicatie;
- Risicobeheersing en compliance;
- Oordeel.

Verantwoordelijkheid verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks een oordeel over:

- het handelen van het bestuur zoals verantwoord in de kwartaalrapportages en het jaarverslag;
- het door het bestuur in de praktijk gevoerde beleid;
- de beleidskeuzes die met betrekking tot de toekomst van de pensioenregeling worden gemaakt.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in zijn taakstelling rekening houdt met het eerder vastgestelde beleid van het fonds, met de principes van goed pensioenfondsbestuur (de Code Pensioenfonds) en of het bestuur de Pensioenwet volledig naleeft. Onderdeel daarvan is de beoordeling of het bestuur op een evenwichtige wijze met de verschillende belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever rekening houdt.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan een aantal adviestaken, onder andere daar waar het gaat om gehele of gedeeltelijke overdracht van verplichtingen van het fonds, het aangaan en het wijzigen of beëindigen van uitvoeringsovereenkomsten.

Samenstelling verantwoordingsorgaan

In het verantwoordingsorgaan zijn in 2022 3 nieuwe leden benoemd en is 1 lid herbenoemd. Per 1 januari 2023 zal er nog een nieuw lid worden benoemd. Eind 2022 bestond het verantwoordingsorgaan uit 7 mannen die allemaal ouder zijn dan 40 jaar. Het laatste vrouwelijk lid is in 2022 uitgetreden. Omdat er zich, ondanks extra inspanningen van het Pensioenfonds en voordragende partijen, geen vrouwelijke en jongere kandidaten hebben gemeld is het niet gelukt de diversiteitsdoelstelling in 2022 te realiseren. Het aantal deelnemers onder 40 jaar is als gevolg van het sluiten van het Pensioenfonds fors gedaald, waardoor het leeftijds criterium moeilijk is in te vullen. Het bestuur zal in 2023 verder beoordelen of op een alternatieve wijze invulling kan worden gegeven aan de diversiteitsdoelstelling.

In 2021 is de samenstelling van het verantwoordingsorgaan gewijzigd door gewezen deelnemers op te nemen in het orgaan. Er wordt bij benoemingen geleidelijk gemigreerd naar de eindsituatie met twee werknemersleden, twee gewezen deelnemersleden, twee pensioengerechtigde leden en één werkgeverslid. Per 1 juli 2022 is deze samenstelling gerealiseerd. De leden van het

verantwoordingsorgaan worden door het bestuur benoemd nadat een voorgenomen benoeming is goedgekeurd door de raad van toezicht.

Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door de raad van toezicht. De leden van de raad van toezicht worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. Met de raad van toezicht heeft het verantwoordingsorgaan minimaal twee maal per jaar overleg over de lopende zaken. Ook wordt met hen in het kader van de jaarverslaglegging het rapport inzake het interne toezicht besproken.

Werkwijze en uitgebrachte adviezen

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en het verantwoordingsorgaan vijf keer in vergadering bijeen geweest. In mei 2022 heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2021, het oordeel van het verantwoordingsorgaan en het verslag van de raad van toezicht. Ook heeft het verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarrekening 2021 gesproken met de controlerend accountant, certificerend actuaire en de raad van toezicht. Verder zijn in het verslagjaar onder meer de volgende onderwerpen besproken:

- algemene gang van zaken en ontwikkelingen bij het Pensioenfonds;
- transitie van het administratiesysteem Lifetime naar Compas;
- toekomst van het Pensioenfonds;
- het nieuwe pensioenstelsel;
- keuzebegeleiding en de voorbereiding op de beoogde eenmalige uitkering;
- benoemingen leden verantwoordingsorgaan en verkiezingsreglement;
- risicohouding en uitkomsten haalbaarheidstoets;
- competentiematrix leden verantwoordingsorgaan;
- inflatie en impact op de beleggingsportefeuille en toeslagverlening;
- liquiditeit in beleggingsportefeuille in relatie tot de collateral verplichting;
- diversiteit bij verantwoordingsorgaan en bestuur.

Het verantwoordingsorgaan heeft (gevraagd en niet gevraagd) geadviseerd over:

- het communicatieplan;
- aanpassing van de klachten- en geschillenprocedure;
- het reglement van het verantwoordingsorgaan;
- het verkiezingsreglement.

Het verantwoordingsorgaan heeft, met suggesties, positief geadviseerd over deze onderwerpen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan suggesties gegeven over teksten in een aantal fondsdocumenten en het bestuursverslag. Ook heeft het verantwoordingsorgaan een bindende voordracht gedaan over de herbenoeming van de voorzitter van de raad van toezicht. Het bestuur heeft deze voordracht overgenomen.

Beleggingsbeleid

Rendement en dekkingsgraad

Het totaal rendement op de beleggingen in 2022 was -26,1% (2021: -0,8%). Deze daling is veroorzaakt door de ontwikkelingen op de financiële markten waarbij de rente fors steeg en aandelen in waarde daalden.

De rentestijging had tot gevolg dat ook de waarde van de verplichtingen fors is gedaald. Hierdoor is de dekkingsgraad, vóór verwerking van de toeslagverlening, gestegen. De inflatie was historisch hoog in 2022. Door de hoge toeslagverlening is uiteindelijk de dekkingsgraad van het Pensioenfonds gedaald ten opzichte van 2021. De actuele DNB-dekkingsgraad daalde in 2022 van 131,8% naar 124,7%.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Met betrekking tot het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) heeft het Pensioenfonds in 2022 veel aandacht gegeven aan de implementatie van Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)-regelgeving en de ESG-risico's. In het kader van de SFDR-regelgeving heeft het Pensioenfonds besloten de pensioenregeling te classificeren als een artikel 8-product. Het Pensioenfonds heeft een plan van aanpak gemaakt voor de implementatie van de monitoring van de ESG-risico's.

In 2022 heeft het Pensioenfonds beoordeeld of het uitsluitingsbeleid goed wordt toegepast in de beleggingsportefeuille. Uit deze beoordeling bleek dat, binnen de afgesproken tolerantiegrens, de uitsluitingen binnen de beleggingsportefeuille adequaat zijn toegepast.

Beleggingsbeleid

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op prudente wijze is omgegaan met het beleggingsbeleid. In een turbulent beleggingsjaar is de dekkingsgraad licht gestegen (voor toekenning van de toeslagverlening) en is een toeslag verleend van 9,95%. Het Pensioenfonds heeft in 2022 een uitgebreide ALM-studie uitgevoerd. Deze studie heeft niet geleid tot wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan begrijpt de keuze van het bestuur om het strategische beleggingsbeleid niet aan te passen. Het bestaande strategisch beleggingsbeleid is robuust gebleken en op basis van de ALM studie blijkt dat naar verwachting bij het huidige beleid de koopkracht verder op peil blijft en de risico's op korting laag zijn. Het verhogen van het beleggingsrisico om de achterstand in te halen is niet in het belang van de deelnemers.

Het verantwoordingsorgaan ondersteunt het bestuur in haar streven naar maatschappelijk verantwoord beleggen. Het Pensioenfonds heeft in 2022 voldaan aan alle verplichtingen die voortkomen uit de SFDR regelgeving. Het MVB beleid is verder geconcretiseerd. In 2022 zijn verdere stappen gemaakt in de monitoring van ESG-risico's en rapportage hiervan. ESG indicatoren zijn vastgesteld die aansluiten op ESG thema's van het MVB beleid. In 2023 zal een monitoring van deze ESG indicatoren plaatsvinden en is een ESG risico rapportage ontwikkeld.

Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur voor de wijze waarop het verantwoordingsorgaan op continue basis is geïnformeerd en meegenomen in denkwijzen en uitvoering van het beleggingsbeleid.

Financiële en Actuariële zaken

Algemeen

Vanaf 1 januari 2020 is het Pensioenfonds een 'gesloten en premievrij' pensioenfonds.

Hierdoor was het noodzakelijk om een voortzettingsovereenkomst met de werkgever overeen te komen waarin o.a. de toekomstige (kosten)verplichtingen van de werkgever geregeld worden.

Deze overeenkomst is in 2019 met de werkgever afgesloten en heeft een looptijd voor onbepaalde tijd. In 2022 is deze overeenkomst ongewijzigd voortgezet.

Toeslagverlening

Er wordt per 1 januari 2023 een toeslag toegekend. De pensioenaanspraken van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn verhoogd met 9,95%. Dit is 58,8% van de toeslagambitie. Er resteert hierdoor een inhaalindexatie van 6,98%. Teneinde een 100% toeslag te verlenen was een dekkingsgraad vereist van 151,3% per 31-10-2022. Deze was op dat moment 134,3%.

Bij het bepalen van de verhoging kijkt het bestuur onder andere naar de beleidsdekkingsgraad, welke wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden. Deze dekkingsgraad geeft aan hoe het in financieel opzicht met

een pensioenfonds gaat. Het bestuur heeft besloten om niet het alternatieve ingroepad voor de TBI te hanteren, welke door DNB is toegestaan en zou leiden tot een hogere toeslagverlening. Het verantwoordingsorgaan kan zich vinden in de argumenten die het bestuur hiervoor heeft gegeven, zoals de consistente gedragslijn en het bijzondere karakter van deze inflatie. De toeslagverlening is in lijn met de basisuitgangspunten van het toeslagbeleid, afwijken daarvan zou arbitrair zijn.

Actuariële zaken

In september 2022 heeft het Actuariel Genootschap nieuwe prognosetafels gepubliceerd. Het bestuur heeft besloten om over te gaan op deze nieuwe prognosetafels hetgeen conform beleid is en consistent met voorgaande jaren.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten worden volledig betaald door de werkgever, onder aftrek van vrijval van de administratievoorziening met een maximum van 2%. De uitvoeringskosten bedroegen in 2022 € 2.433.000. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2021 (€ 2.454.000). De uitvoeringskosten voor de werkgever bedroegen € 912.000.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur op prudente en correcte wijze is omgegaan met het financiële beleid van het Pensioenfonds en de uitvoering ervan.

Communicatie

Het verantwoordingsorgaan constateert dat het Pensioenfonds over 2022 aan de wettelijke communicatieverplichtingen heeft voldaan, zoals goede communicatie over onder andere de dekkingsgraad, het Uniform Pensioenoverzicht en de toeslagverlening. Het verantwoordingsorgaan is positief dat de communicatie wordt toegespitst op de informatiebehoefte van de verschillende doelgroepen en waar het kan wordt aangesloten bij de overkoepelende communicatiedoelstellingen van het fonds. Voorts zijn de kwantitatieve & kwalitatieve doelstellingen over 2022 behaald.

Activiteiten en speerpunten

In 2022 is de verdergaande overstap gemaakt naar digitale communicatie. De communicatie naar de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden gaat voortaan digitaal, tenzij iemand heeft aangegeven dat hij voorkeur voor papieren communicatie heeft. Dit is efficiënt en duurzaam. Eind 2022 staat voor ongeveer 92% van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden de communicatievoorkeur op digitaal. Van 69% van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn de emailadressen bekend en wordt de pensioeninformatie ook daadwerkelijk digitaal verstuurd.

Vanaf 2022 staan er animaties op de website die uitleg geven over belangrijke onderwerpen.

Het fonds zet diverse middelen in om alle (gewezen) deelnemers tot actie aan te zetten. Dit wordt gedaan door middel van:

- pensioengesprekken;
- pensioeninformatiebrief;
- de pensioenplanner;
- voorlichtingsbijeenkomsten voor mensen die bijna met pensioen gaan;
- webinar over portals en de pensioenplanners;
- het maken van serviceberekeningen voor (gewezen) deelnemers.

Het verantwoordingsorgaan is positief over bovengenoemde mogelijkheden voor de (gewezen) deelnemers en deze worden in de praktijk erg gewaardeerd.

Conclusie

In 2022 heeft het fonds veel geïnvesteerd in de middelen om alle groepen deelnemers goed te informeren en activeren. Het verantwoordingsorgaan is voorts van mening dat het bestuur voldoende invulling heeft gegeven aan de wettelijke eisen en de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor 2022. Het verantwoordingsorgaan is positief over de communicatie en spreekt voor 2023 de hoop uit dat dit wordt voortgezet, zodat alle doelgroepen zich actief bewust blijven van hun pensioen bij het Delta Lloyd Pensioenfonds.

Risicobeheersing en compliance

Het risicomanagement van het Pensioenfonds richt zich met name op het risico dat de doelstellingen en ambities van het Pensioenfonds niet worden gehaald (strategisch risico). Daarnaast worden ook de operationele, integriteits- en reputatierisico's beoordeeld. Met het verantwoordingsorgaan (en de raad van toezicht) is afgesproken welke risico's het Pensioenfonds mag nemen. Jaarlijks wordt dit, alsmede de ontwikkelingen, uitgebreid besproken. Dit geldt eveneens voor de uitgevoerde haalbaarheidstoets.

De pensioenadministratie en wettelijke communicatie is door het Pensioenfonds uitbesteed aan AZL en het vermogensbeheer aan Goldman Sachs Asset Management (GSAM). GSAM heeft in 2022 NN Investment Partners (NNIP) overgenomen. De integratie van NNIP in GSAM is volop gaande. Het verantwoordingsorgaan wordt hierbij door het bestuur op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. De niet-wettelijke communicatie naar (gewezen) en pensioengerechtigden wordt grotendeels door het Pensioenfonds zelf uitgevoerd. Ook de helpdeskfunctie is niet uitbesteed. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt deze werkwijze als positief.

Het Pensioenfonds beschikt over een gedragscode. Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen van belanghebbenden in het Pensioenfonds door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. Alle verbonden personen die betrokken zijn bij het Pensioenfonds, waaronder het verantwoordingsorgaan, hebben verklaard dat zij de gedragscode in 2022 hebben nageleefd.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is, het bovenstaande afwegende, van mening dat het bestuur in 2022 als goed bestuur heeft gehandeld. Het bestuur heeft daarbij op evenwichtige wijze de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever gediend.

Reactie bestuur

Met genoegen neemt het bestuur kennis van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de weerslag daarvan in de jaarrekening 2022.

Het bestuur is content met de adviezen van het verantwoordingsorgaan en de constructieve wijze waarop onderwerpen zijn besproken.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop het tot een oordeel komt, de adviserende rol invult en de tijd die daaraan wordt besteed.

Personalia

Bestuur

In 2022 zijn geen bestuurders benoemd of afgetreden.

Bestuursleden voorgedragen namens de deelnemers (stand per 31 december 2022):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs- lid vanaf	(Her)be- noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2022	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2022
Najet Yacoubi	Voorzitter	18-01-2016	01-01-2024	44 jaar	vrouw	Sr. manager schade expertise & leveranciers- management bij NN
Sebastiaan van der Laan	Lid	20-02-2018	01-01-2026	46 jaar	man	Manager FRM bij NN

Bestuurslid voorgedragen namens de pensioengerechtigden (stand per 31 december 2022):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs- lid vanaf	(Her)be- noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2022	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2022
Henk Raué	Lid	01-01-2021	01-01-2025	71 jaar	man	<ul style="list-style-type: none"> – Adviseur bij Triodos beleggingsfondsen – Vz RvC bij de Goudse verzekeringen – Vz RvC VGA

Bestuursleden voorgedragen namens de gewezen deelnemers (stand per 31 december 2022):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs- lid vanaf	(Her)be- noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2022	M/V	Relevante nevenfuncties naast lid pensioenfonds
Rene Tuitert	Lid	01-07-2021	01-07-2025	56 jaar	man	CFRO Scildon

(Aspirant)bestuursleden voorgedragen door de werkgever (stand per 31 december 2022):

Naam	Functie in bestuur	Bestuurs- lid vanaf	(Her)be- noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2022	M/V	Relevante nevenfuncties naast lid pensioenfonds
Norbert Hilhorst	Lid	18-11-2021	18-11-2025	58 jaar	man	CRO/Risk models & analytics bij NN

Per 31 december 2022 is de samenstelling van de bestuurscommissies als volgt:

De beleggingsadviescommissie

Naam	Functie
Sebastiaan van der Laan	Voorzitter
Henk Raué	lid

Verder zijn bij vergaderingen aanwezig: Martijn Euverman (S&V, beleggingsadviseur), Ralph van Daalen (GSAM), Tamis Stuker (GSAM), Ronald Sijsenaar (Probability, financieel risicomanager), Wim Overboom en Theo Krekel.

De pensioen- en communicatiecommissie

Naam	Functie
Najet Yacoubi	Voorzitter

Verder zijn bij vergaderingen aanwezig: Christel Cortooms, Monique Ummelen, Wim Overboom en Theo Krekel

De risico-commissie

Naam	Functie
Norbert Hilhorst	Voorzitter

Verder zijn bij vergaderingen aanwezig: Ronald Sijsenaar (Probability, financieel en overall risicomanager), Wim Overboom, Theo Krekel en Christel Cortooms.

De commissie audit en verslaglegging

Naam	Functie
Rene Tuitert	Voorzitter

Verder zijn bij vergaderingen aanwezig: Christel Cortooms, Wim Overboom, Theo Krekel en Jan Driessen en/of Mike Uljee (PWC).

De geschillencommissie

Naam	Functie
Danny Smit (partner in Compliance)	Voorzitter

De geschillencommissie wordt aangevuld met twee bestuursleden. Christel Cortooms is secretaris van de commissie.

Managementteam

Het management team was in 2022 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Theo Krekel	Voorzitter MT en manager van het Pensioenfonds
Christel Cortooms	Administrateur
Wim Overboom	Risk en actuariel manager

Verantwoordingsorgaan

In 2022 is de samenstelling van het verantwoordingsorgaan ingrijpend gewijzigd. De samenstelling is gemigreerd van 3 deelnemersleden, 2 pensioengerechtigde leden en 2 werkgeversleden naar 2 deelnemersleden, 2 pensioengerechtigde leden, 2 gewezen deelnemersleden en 1 werkgeverslid. Ronald Kamps is per 1 januari 2022 voorzitter geworden, na het aftreden van Ton Termeulen per 31 december 2021.

Daarnaast is Pierre Hangx per 1 juli 2022 herbenoemd, maar nu als pensioengerechtigd lid. Kees van Straaten is per 1 april 2022 gewezen deelnemerslid geworden. Hiervoor was Kees deelnemerslid. Dave Brill is per 1 januari 2022 benoemd als gewezen deelnemerslid, Jeroen Walter per 1 april 2022 benoemd als deelnemerslid en Marcel Meulman is per 1 oktober 2022 ook benoemd als deelnemerslid.

Dikra Uariachi is per 1 oktober 2002, conform het rooster van aftreden, afgetreden als deelnemerslid.

Per 1 januari 2023 is Eric Nijssen benoemd als pensioengerechtigd lid als opvolger van Benno Bijlsma die op die datum is afgetreden, conform het rooster van aftreden.

Het verantwoordingsorgaan was per 31 december 2022 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Aftredend	leeftijd op 31 dec. 2022	M/V
Ronald Kamps	Voorzitter, werkgeverslid	01-10-2024	52 jaar	man
Benno Bijlsma	Pensioengerechtigd lid	01-01-2023	66 jaar	man
Pierre Hangx	Pensioengerechtigd lid	01-07-2026	63 jaar	man
Marcel Meulman	Deelnemerslid	01-10-2026	57 jaar	man
Jeroen Walter	Deelnemerslid	01-04-2026	47 jaar	man
Kees van Straaten	Gewezen deelnemerslid	01-01-2025	53 jaar	man
Dave Brill	Gewezen deelnemerslid	01-01-2026	56 jaar	man

Raad van Toezicht

Per 1 oktober 2022 is Peter de Groot herbenoemd als voorzitter van de raad van toezicht.

In 2022 was de raad van toezicht als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Aftredend	M/V	Relevante nevenfuncties per 31 december 2022
Peter de Groot	Voorzitter	01-10-2026	man	<ul style="list-style-type: none">– Directeur a.i. DSM Pensioenservices– Bestuurslid pf. DNB– Bestuurslid pf. Architecten Bureau's– Audit committee pf. Rabo
Jeroen Hilbrands	Lid	01-10-2024	man	<ul style="list-style-type: none">– Vz. St. Bpf. Waterbouw– Lid visitatiecie pf. Huntsman
Gwen van Tongeren	Lid	01-10-2025	vrouw	<ul style="list-style-type: none">– NUB pf KPN– Beleggingsadv. pf. Avery Dennison– Lid bac pf. IBM NL.

Administratie Pensioenfonds

Medewerkers van de administratie van het Pensioenfonds zijn:

Christel Cortooms	Administrateur
Elise van der Waarden	Administratief medewerker
Monique Ummelen	Communicatieadviseur

Certificerend Actuaris

Triple A Risk Finance Certification B.V.

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP

Compliance officer

Danny Smit (Partner in Compliance)

Privacy Officer

Joop Jansen (Partner in Compliance)

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2022	2021
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Vastgoed	172.144	124.755
Aandelen	488.603	919.393
Vastrentende waarden	2.267.304	2.548.878
Derivaten	91.796	396.956
	3.019.847	3.989.982
Vorderingen en overlopende activa [2]	14.460	21.989
Liquide middelen [3]	9.389	10.359¹⁾
Totaal activa	3.043.696	4.022.330

1) De vergelijkende cijfers over 2021 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2022	2021
Stichtingskapitaal en reserves		
Overige Reserves [4]	569.130	962.699
	569.130	962.699
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	2.317.284	3.037.973
	2.317.284	3.037.973
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Derivaten	155.225	18.119
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	2.057	3.539¹⁾
Totaal passiva	3.043.696	4.022.330

1) De vergelijkende cijfers over 2021 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2022	2021
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [7]		
Directe beleggingsopbrengsten	42.448	52.125
Indirecte beleggingsopbrengsten	-1.073.602	-84.169
Directe kosten van vermogensbeheer	-623	-182
	-1.031.777	-32.226
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [8]	912	1.019
Saldo van overdrachten van rechten [9]	-4.938	-1.229
Pensioenuitkeringen [10]	-76.023	-71.776
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [11]		
Toeslagverlening	-291.464	-118.471
Rentetoevoeging	14.478	16.915
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	78.314	73.896
Wijziging marktrente	927.926	213.642
Resultaat op kanssystemen	4.594	3.678
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	5.092	1.244
Wijzigingen actuariële grondslagen	-18.251	14.927
Overige wijzigingen	0	-16
	720.689	205.815
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [12]	-2.432	-2.454
Overige baten en lasten [13]	0	8
Saldo van baten en lasten	-393.569	99.157

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Overige reserves

	2022	2021
	-393.569	99.157
	-393.569	99.157

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2022	2021 ¹⁾
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	912	1.019
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	4
Overige	107	0
	1.019	1.023
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-75.917	-71.745
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4.938	-1.233
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-4.014	-2.439
Overige	0	-103
	-84.869	-75.520
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	49.076	48.957
Verkopen en aflossingen beleggingen	344.092	118.396
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	788	0
	393.956	167.353
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-310.453	-93.589
Directe kosten van vermogensbeheer	-623	-182
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	0	-603.783
	-311.076	-697.554
Mutatie liquide middelen	-970	-604.698
Saldo liquide middelen 1 januari	10.359	615.057
Saldo liquide middelen 31 december	9.389	10.359

1) De vergelijkende cijfers over 2021 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

Waarderingsgrondslagen

1. Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

Het doel van het Pensioenfonds is het verlenen van pensioenaanspraken, alsmede het uitkeren of doen uitkeren van pensioen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun bij overlijden na te laten betrekkingen, een en ander volgens de regels, zoals nader in het pensioenreglement omschreven.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De jaarrekening is opgesteld in euro's, wat tevens de functionele valuta is. De presentatie van alle bedragen vindt plaats in duizenden euro's.

Het bestuur heeft bij het opmaken van de jaarrekening de continuïteit van het Pensioenfonds voor de komende twaalf maanden onderzocht en heeft op basis daarvan besloten tot het toepassen van de continuïteitsveronderstelling.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op de actuele waarde, zijnde de marktwaarde. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

Voor een beter inzicht is voor vergelijkingsdoeleinden de presentatie van de vergelijkende cijfers met betrekking tot collateral op enkele plaatsen aangepast. Uit de toelichting op de balans blijkt bij welke posten dit van toepassing is. Dit heeft geen effect gehad op de waarde van het vermogen of op het resultaat van voorgaand boekjaar.

2.3 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het Pensioenfonds een oordeel en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.4 Schattingswijzigingen

In 2022 hebben de volgende schattingswijziging plaatsgevonden:

- DNB heeft aangekondigd om de toegroei naar de nieuwe gewichten geleidelijk te implementeren vanaf 1 januari 2021. Het effect van de grondslagwijziging, 'nieuwe UFR-methodiek per 1 januari 2022', op de technische voorzieningen is een negatief resultaat van € 1,9 miljoen.

- Het Actuarieel Genootschap heeft in september 2022 de prognosetafel AG2022 gepubliceerd. Het fonds is per 31 december 2022 overgegaan op deze nieuwe prognosetafel. Deze overstap heeft een verhogend effect op de technische voorziening en resulteert in een last voor het fonds ter hoogte van 15.831. Dit effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening in 2022 is als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Met de update naar de nieuwe prognosetafel heeft tevens een update plaatsgevonden van de toegepaste ervaringssterfte. Net als de wijziging van de prognosetafel heeft de wijziging van de ervaringssterfte een verhogend effect op de hoogte van de technische voorziening van 16.591. Dit effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening in 2022 is als mutatie in het resultaat verwerkt.
- In 2022 heeft een grondslagenonderzoek plaatsgevonden naar een voor het fonds passend te hanteren leeftijdsverschil. Tot en met 2021 werd voor het bepaald partnerpensioen uitgegaan van het werkelijk leeftijdsverschil tussen de hoofd- en medeverzekerde. Ultimo 2022 is dit aangepast naar een vast leeftijdsverschil van 2 jaar en 6 maanden (verzekerde man ouder dan medeverzekerde vrouw) respectievelijk 1 jaar en 6 maanden (verzekerde vrouw jonger dan medeverzekerde man). Deze aanpassing heeft een verlagend effect op de hoogte van de technische voorziening van 13.445. Dit effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening in 2022 is als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Tot en met 2022 wordt de voorziening voor de tot op 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op wezenpensioen vastgesteld als 2% van de voorziening van de aanspraken op partnerpensioen van deelnemers en gewezen deelnemers. Ultimo 2022 is dit percentage verlaagd naar 1,5%. Deze aanpassing heeft een verlagend effect op de hoogte van de technische voorziening van 726. Dit effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening in 2022 is als mutatie in het resultaat verwerkt.

De technische voorzieningen in de jaarrekening zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening.

Sinds 30 september 2012 wordt de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR). Deze werd in eerste instantie gebaseerd op de door verzekeraars gehanteerde UFR van 4,2%, echter sinds juli 2015 op het (voortschrijdend) 120-maands gemiddelde van de 20-jaars forward rate.

Naar aanleiding van het advies van de Commissie Parameters op 12 juni 2019, wordt deze methode aangepast. De belangrijkste wijziging is dat bij de toegroei naar de UFR meer gewicht wordt gegeven aan de marktrente. Daarnaast vindt toegroei naar de UFR vanaf een later moment plaats, pas vanaf looptijd 30 in plaats vanaf looptijd 20.

Het totaal effect van voornoemde schattingswijzigingen is per saldo een verhoging van de technische voorziening van 20.185.

2.5 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.6 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten.

2.7 Saldering en veronderstellingen

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

2.8 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfonds bestaan uit de financiële instrumenten van het Pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de staat van baten en lasten, onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op de actuele waarde, zijnde de marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers.

Dividenden worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Securities lending

Beleggingen die in het kader van een securities -lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Indien uit hoofde van een securities -lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit het securities -lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de betreffende transacties verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

2.9 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

2.10 Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Liquide middelen die gestort of ontvangen zijn uit hoofde van de Credit Support Annex (CSA) overeenkomsten ter dekking van de exposure op tegenpartijen vanuit ongerealiseerde resultaten uit derivatentransacties, worden verantwoord als collateral onder de beleggingen voor risico pensioenfonds (vanaf volgend boekjaar onder vorderingen en overlopende passiva). Collateral wordt gewaardeerd op basis van de marktwaarde ultimo boekjaar volgens dezelfde waarderinggrondslagen als welke gelden voor de overige liquide middelen.

2.11 Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

De overige reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen.

2.12 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum gefinancierde pensioenverplichtingen. Gefinancierde pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. De gemiddeld gewogen rente ultimo 2022 is 2,63% (2021: 0,55%).

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De verdiscontering van de uitkeringenstroom vindt plaats op basis van de 'swap'-rentecurve van De Nederlandsche Bank N.V. ('Rente Termijn Structuur Financieel Toetsingskader'), die per balansdatum wordt gehanteerd.

Sterfte

Voor het ouderdoms- en nabestaanden pensioen ultimo 2022: prognosetafel AG2022 startjaar 2023 (ultimo 2021: AG2020 startjaar 2022), rekening houdend met eigen ervaringssterfte.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt afgeleid van het bereikbare partnerpensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap. Een ingegaan wezenpensioen wordt gereserveerd op het leven van de wees, waarbij bij een leeftijd tot 18 jaar de resterende duur tot 18 jaar in aanmerking wordt genomen en bij een leeftijd boven 18 jaar de resterende duur tot 27.

De voorziening voor de tot op 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op wezenpensioen wordt vanaf ultimo 2022 vastgesteld als 1,5% (2021: 2%) van de voorziening van de aanspraken op partnerpensioen van deelnemers en gewezen deelnemers.

Partnerpensioen

De aanspraken op partnerpensioen worden afgeleid van het bereikbare ouderdomspensioen op basis van dienstjaren vanaf 1 januari 2017 of de latere datum van aanvang deelnemerschap en zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat bij mannelijke deelnemers de vrouw 2 jaar en 6 maanden jonger is dan man. Bij vrouwelijke deelnemers wordt verondersteld dat de vrouw 1 jaar en 6 maanden jonger is dan de mannelijke partner.

De tot 1 januari 2017 opgebouwde aanspraken op partnerpensioen zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij voor mannelijke deelnemers wordt verondersteld dat de man 2 jaar en zes maanden ouder is dan de vrouwelijke partner. Voor vrouwelijke deelnemers wordt verondersteld dat de vrouw 1 jaar en 6 maanden jonger is dan de mannelijke partner.

Na pensioeningang wordt uitgegaan van het bepaald partner systeem, waarbij hetzelfde leeftijdsverschil als voor pensioeningang wordt toegepast.

Een ingegaan (bijzonder) partnerpensioen wordt gereserveerd op het leven van de (ex-)partner.

ANW-hiaatpensioen

Voor het ANW-hiaatpensioen dat voor 1 januari 2014 is ingegaan wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner van de deelnemer 65 wordt.

Voor een ANW-hiaatpensioen dat op of na 1 januari 2014 is ingegaan, wordt gereserveerd tot de datum waarop de partner de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, doch uiterlijk de datum waarop de partner 67 jaar wordt.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gereserveerd tot de pensioendatum van de arbeidsongeschikte zonder rekening te houden met een eventuele revalidatie.

Vrijstelling van premiebetaling

Bij de berekening van de VPV voor de overige pensioenaanspraken wordt er rekening mee gehouden dat geen bijdragen meer ontvangen worden.

Wachttijdreserve

Onder de naam 'wachttijdreserve' hield het Pensioenfonds tot en met 2021 als onderdeel van de VPV een voorziening aan voor de dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico met betrekking tot de twee jaren volgend op het jaar waarover de premie wordt ontvangen. De wachttijdreserve ultimo 2021 is volgens beleid gedefinieerd als nihil omdat de twee jaren voorbij zijn (2020: 0,05% van de technische voorzieningen). Het bestuur heeft echter geconstateerd dat er nog een vijftal deelnemers is die mogelijk voor het uitlooprisico in aanmerking kunnen komen. Hiervoor werd tot en met 1 juli 2021 € 510 als wachttijdreserve aangehouden. Eind 2022 is de wachttijdreserve nihil.

Administratievoorziening

Voor toekomstige uitvoeringskosten, waaronder de uitbetaling van pensioenen, is een administratievoorziening begrepen in de VPV. De administratievoorziening is ultimo 2022 vastgesteld op 3% van de VPV (ultimo 2021: 3% van de VPV). Periodiek wordt beoordeeld of deze voorziening toereikend is.

Deze voorziening wordt getoetst op basis van het kostenniveau en verwachte inflatie ten tijde van de toetsing.

De hoogte van de benodigde administratievoorziening wordt bepaald op basis van de kasstroom van de geschatte jaarlijkse kosten, contant gemaakt met de rentetermijnstructuur en rekening houdend met het geschatte verloop van het deelnemersbestand. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het Pensioenfonds na verloop van tijd gaat liquideren of fuseren, uiteraard rekening houdend met een evenwichtige belangenbehartiging.

2.13 Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De resultaten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering van activa en passiva.

Lasten en baten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers van die dag. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verwerkt in het resultaat.

3.2 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten bestaan uit de directe beleggingsopbrengsten (dividend en interest) en de indirecte beleggingsopbrengsten (waardestijgingen en waardedalingen van de beleggingen) onder aftrek van de kosten vermogensbeheer.

3.4 Saldo van overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

3.5 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.6 Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.7 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Deze mutatie wordt gebaseerd op de grondslagen zoals genoemd bij de waardering van activa en passiva.

3.8 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4. Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde waardeveranderingen	Niet-Gerealiseerde waardeveranderingen	Stand ultimo 2022
Vastgoed						
Vastgoedbeleggingsfondsen	124.755	51.498	-542	0	-3.567	172.144
Aandelen						
Aandelenbeleggingsfondsen	919.393	28.429	-343.550	122.848	-238.517	488.603
Vastrentende waarden						
Obligaties	532.397	128.564	-130.095	-12.033	-152.322	366.511
Obligatiebeleggingsfondsen	1.897.327	1.846.773	-2.016.862	-14.769	-266.973	1.445.496
Money Market Fund	511.942	-99.973	0	0	3.102	415.071
Reclassificatie Money Market Fund (collateral)	-392.788	433.014	0			40.226
Derivaten						
Interest Rate Swaps ¹⁾	378.837	0	69.105	-69.105	-442.266	-63.429
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	3.971.863	2.388.305	-2.421.944	26.941	-1.100.543	2.864.622
Derivaten met een negatieve waarde (passiva zijde)	18.119					155.225
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds (activa zijde)	3.989.982					3.019.847

Het Pensioenfonds heeft eind 2022 € 80,9 miljoen aan onderpand ontvangen (2021: 392,8 miljoen) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het Pensioenfonds heeft eind 2022 € 121,1 miljoen aan onderpand verstrekt (2021: € 17,4 miljoen) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten.

1) Totaal derivaten activa zijde = -63.429 + 155.225 = 91.796.

Marktwaaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld aan de hand van de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere geschikte methoden.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo
					2022
Vastgoed	0	0	0	172.144	172.144
Aandelen	488.603	0	0	0	488.603
Vastrentende waarden (incl. liquide middelen)	2.007.036	0	0	220.042	2.227.078
Derivaten	0	0	-63.429	0	-63.429
Totaal belegd vermogen	2.495.639	0	-63.429	392.186	2.824.396

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo
					2021
Vastgoed	0	0	0	124.755	124.755
Aandelen	919.393	0	0	0	919.393
Vastrentende waarden (incl. liquide middelen)	2.666.618	0	0	275.048	2.941.666
Derivaten	0	0	378.837	0	378.837
Totaal belegd vermogen	3.586.011	0	378.837	399.803	4.364.651

Beleggingen o.b.v. lookthrough / Aansluiting met risicoparaaf

Categorie	Stand ultimo 2022	Kortlopende vorderingen/ schulden	Liquide middelen	Verschuiving lookthrough	Stand risico- paragraaf 2022	Stand risico- paragraaf 2021
Vastgoedbeleggingen	172.144	0	0	12.504	184.648	149.660
Aandelen	488.603	0	0	-15.925	472.678	889.185
Vastrentende waarden (incl. collateral)	2.227.078	4.805	0	-50.581	2.181.302	2.882.987
Overige	0	0	675	55.161	55.836	70.712
Totaal exclusief derivaten	2.887.825	4.805	675	1.159	2.894.464	3.992.544
Derivaten	-63.429	6.813	0	-1.159	-57.775	392.986
Totaal inclusief derivaten	2.824.396	11.618	675	0	2.836.689	4.385.530

	2022	2021
[2] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen uit hoofde van kosten vermogensbeheer (kickbackfee)	357	354
Lopende intrest vastrentende waarden	4.805	4.692
Lopende intrest derivaten	6.813	14.699
Dividendbelasting	2.264	1.910
Vordering werkgever	221	334
	14.460	21.989
Alle vorderingen (m.u.v. de dividendbelasting) hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		
[3] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	8.714	8.871
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	675	1.488
	9.389	10.359
Totaal liquide middelen ter vrije beschikking van het fonds		
Het Pensioenfonds heeft eind 2022 € 80,9 miljoen aan onderpand ontvangen (2021: 392,8 miljoen) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.		
Het Pensioenfonds heeft eind 2022 € 121,1 miljoen aan onderpand verstrekt (2021: € 17,4 miljoen) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten.		
Passiva		
[4] Overige reserves		
Stand per 1 januari	962.699	863.542
Resultaatbestemming	-393.569	99.157
Stand per 31 december	569.130	962.699
Totaal eigen vermogen	569.130	962.699

	2022		2021	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	93.054	104,0%	122.021	104,0%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	281.998	112,2%	406.611	113,4%
De beleidsdekkingsgraad is		134,1%		130,8%
De aanwezige dekkingsgraad is		124,6%		131,7%
De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen. De berekening is als volgt:				
$(569.130 + 2.317.284) / 2.317.284 \times 100\% = 124,6\%$.				
De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2022 tenminste gelijk aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het Pensioenfonds niet in een reservetekort verkeert.				
Technische voorzieningen				
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari	3.037.973		3.243.788	
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten	-720.689		-205.815	
Stand per 31 december	2.317.284		3.037.973	
Totaal technische voorzieningen	2.317.284		3.037.973	
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd				
Actieve deelnemers ¹⁾	396.903		610.724	
Gewezen deelnemers	846.845		1.185.622	
Pensioengerechtigden	1.073.536		1.241.117	
Wachttijdreserve	0		510	
	2.317.284		3.037.973	

1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva

Schulden uit hoofde van beleggingstransacties	0	1.555
Schulden aan deelnemers	23	10
Belastingen en sociale premies	1.790	1.684
Schulden uit hoofde van pensioenuitvoerings- en administratiekosten	244	290

	2022	2021
	2.057	3.539

De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn geen meerjarige, niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe UFR-methodiek

Conform de Pensioenwet toetst de Commissie Parameters uiterlijk iedere vijf jaar de voorgeschreven economische en rekenkundige uitgangspunten en komt vervolgens met haar oordeel. Het vorige advies dateert van 2019. Met de mogelijke inwerkingtreding van de Wtp per 1 juli 2023 is de Commissie gevraagd om eerder met een nieuw advies te komen

Onderdeel van het advies is het vaststellen van de parameters van de zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR)-methode. Met het advies heeft DNB besloten een aanpassing door te voeren in de UFR-methodiek die vanaf 1 januari 2021 stapsgewijs werd doorgevoerd.

De belangrijkste wijziging is dat de nieuwe UFR-methode leidt tot een DNB-curve die tot een looptijd van 50 jaar gelijk is aan de swapcurve.

In de per 31 december 2022 berekende voorzieningen en dekkingsgraden is rekening gehouden met de tot dat moment geldende stapsgewijze invoering van de UFR-methodiek. De meest recente aanpassing hierin dateert van 1 januari 2022. De wijziging volgens het advies van de Commissie van 30 november 2022 gaat in per 1 januari 2023. De impact van de verschillende aanpassingen in de DNB-rentetermijnstructuren op de voorzieningen en dekkingsgraden is in de volgende tabel weergegeven.

(x € 1.000)	Huidig	Nieuw
	50% UFR/ 50% nUFR	Methodiek 2023
Technische voorziening (risico fonds)	2.317.284	2.322.023
Dekkingsgraad (totaal fonds)	124,6%	124,3%
Strategisch vereiste dekkingsgraad (totaal fonds)	112,2%	112,2%

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2022 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, RvT en VO	2022	2021
Bestuursvergoedingen	58	74
Vergoedingen Raad van Toezicht	57	58
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	5	3
Totaal	120	135

De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties

Er zijn geen transacties met verbonden partijen geweest gedurende het verslagjaar tegen niet marktconforme voorwaarden.

Personeel

Het Pensioenfonds heeft geen personeel in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten bedragen circa € 687 (2021: € 665) en zijn voor rekening van het Pensioenfonds.

	2022	2021
[7] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	2.600	1.895
Aandelen	3.568	2.904
Vastrentende waarden	14.216	15.431
Derivaten	18.045	25.813
Overige beleggingen	2.292	2.506
Liquide middelen	936	2.220
Subtotaal	41.657	50.769
Beleggingsbaten eigen rekening (kick back fee)	791	1.356
Totaal directe beleggingsopbrengsten	42.448	52.125
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
– Vastgoedbeleggingen	0	-8
– Aandelen	122.848	22.917
– Vastrentende waarden	-26.802	12.297
– Derivaten	-69.105	3.236
	26.941	38.442
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
– Vastgoedbeleggingen	-3.567	12.606
– Aandelen	-238.517	168.181
– Vastrentende waarden	-416.193	-86.131
– Derivaten	-442.266	-217.267
	-1.100.543	-122.611
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-1.073.602	-84.169
In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 8.546 (2021: 8.270).		

	2022	2021
Directe kosten van vermogensbeheer		
<i>Beheerkosten:</i>		
Bewaarloon	-34	-6
Overige kosten	-589	-176
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-623	-182
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De transactiekosten zijn deels gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. De totale beleggingskosten (indirecte beleggingskosten + directe kosten vermogensbeheer) bedragen 9.169 (2021: 8.452).		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-1.031.777	-32.226
[8] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Vergoeding pensioenuitvoeringskosten werkgever	912	1.019
	912	1.019
[9] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	4
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4.938	-1.233
	-4.938	-1.229
[10] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-63.095	-59.766
Partnerpensioen	-11.661	-10.805
Wezenpensioen	-251	-223
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-491	-520
ANW-hiaat pensioen	-428	-427
Subtotaal	-75.926	-71.741
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-97	-35
Totaal pensioenuitkeringen	-76.023	-71.776

	2022	2021
[11] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Toeslagverlening	-291.464	-118.471
Rentetoevoeging	14.478	16.915
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	78.314	73.896
Wijziging marktrente	927.926	213.642
Resultaat op kanssystemen	4.594	3.678
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	5.092	1.244
Wijzigingen actuariële grondslagen	-18.251	14.927
Overige wijzigingen	0	-16
	720.689	205.815
[12] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
– Regulier	-970	-928
Totaal administratie	-970	-928
Onafhankelijke accountant		
– Controle van de jaarrekening	-72	-146 ¹⁾
– Conversie	-24	0
Totaal onafhankelijke accountant	-96	-146
Actuaris	-26	-55 ¹⁾
Bankkosten	-40	-53
Bestuurskosten (vergoedingen)	-63	-77
Personeelskosten	-691	-675
Contributies en bijdragen	-168	-174
Overige kosten	-378	-346
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.432	-2.454

1) Tot en met het boekjaar 2020 werden de kosten op kasbasis opgenomen. In 2021 zijn tevens de kosten opgenomen die betrekking hebben op het verslagjaar. Dientengevolge zijn er dubbele lasten verantwoord in 2021.

	2022	2021
[13] Overige baten en lasten	0	8
Saldo van baten en lasten	-393.569	99.157

	2022	2021
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	-89.372	198.331
Toeslagverlening	-291.464	-118.471
Uitkeringen	9	-32
Sterfte	3.999	3.238
Arbeidsongeschiktheid	-229	-243
Kosten	761	717
Mutaties / diversen	978	706
Aanpassing actuariële grondslagen	-18.251	14.911
Totaal saldo van baten en lasten	-393.569	99.157

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's toegelicht en gekwantificeerd

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het Pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het Pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2022 van 112,2% en 2021 van 113,4%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2022		2021	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	17.730	0,4	4.549	0,1
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	163.641	5,7	238.631	6,3
Valutarisico (S3)	106.185	1,7	151.287	1,9
Kredietrisico (S5)	118.421	3,8	180.271	4,4
Verzekeringstechnisch risico (S6)	60.636	0,6	88.315	0,6
Actief beheer risico (S10)	8.670	0,0	25.299	0,1
Diversificatie/correlatie	-193.285		-281.741	
Totaal Vereist Eigen Vermogen	281.998	12,2	406.611	13,4
Aanwezige dekkingsgraad		124,6		131,7
Beleidsdekkingsgraad		134,1		130,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,0
Vereiste dekkingsgraad		112,2		113,4

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2022 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het Pensioenfonds over voldoende middelen beschikt. In boekjaar 2022 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 134,1%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2021 van 130,8%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 3,3%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 15,6 jaar (2021: 18,24 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 16,1 jaar (2021: 18,51 jaar).

Het Pensioenfonds dekt strategisch 90,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 90,0% op basis van de swapcurve is eind 2022 equivalent met een renteafdekking van 93,5% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 92,6% eind 2022.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 19.975 (0,4%) en voor het strategisch renterisico 17.730 (0,4%).

Aandelen- en vastgoed risico

Het Pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed naar markt:</i>				
Emerging markets	124.322	18,9	157.033	15,1
Mature markets	533.004	81,1	881.812	84,9
	657.326	100,0	1.038.845	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor zowel het feitelijk als het strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 157.693 (5,6%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 163.641 (5,7%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het Pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het Pensioenfonds in andere valuta luiden. Het Pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het Pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Als het fonds meer dan 100% van het risico af zou dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Het fonds dekt geen valutarisico's af. Wel zijn er bepaalde vermogensbeheerders die binnen de fondsen bepaalde valuta's afdekken.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	325.257	11,5	631.827	14,4
Australische dollar	6.864	0,2	11.028	0,3
Canadese dollar	16.261	0,6	27.104	0,6
Britse pound sterling	22.205	0,8	45.127	1,0
Hongkongse dollar	37.031	1,3	47.508	1,1
Israelische shekel	1.126	0,0	774	0,0
Japanse yen	24.960	0,9	48.322	1,1
Zwitserse frank	10.082	0,4	23.072	0,5
Deense kroon	4.669	0,2	6.443	0,1
Noorse kroon	3.240	0,1	7.763	0,2
Zweedse kroon	3.158	0,1	8.303	0,2
Singaporese Dollar	2.748	0,1	3.197	0,1
Nieuw Zeelandse Dollar	307	0,0	773	0,0
Overige	161.485	5,6	198.888	4,5
Niet Euro	619.393	21,8	1.060.129	24,1
Euro	2.217.105	78,2	3.325.355	75,9
Totaal beleggingen exclusief derivaten	2.836.498	100,0	4.385.484	100,0
Waarde derivaten	191		46	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	2.836.689		4.385.530	

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	309.803	10,9	605.302	13,8
Australische dollar	6.864	0,2	11.028	0,3
Canadese dollar	16.261	0,6	27.104	0,6
Britse pound sterling	19.238	0,7	32.497	0,7
Hongkongse dollar	37.031	1,3	48.158	1,1
Israelische shekel	1.126	0,0	774	0,0
Japanse yen	24.960	0,9	48.473	1,1
Zwitserse frank	10.082	0,4	23.072	0,5
Deense kroon	4.669	0,2	6.443	0,1
Noorse kroon	3.240	0,1	7.763	0,2
Zweedse kroon	3.158	0,1	8.303	0,2
Singaporese Dollar	2.748	0,1	3.197	0,1
Nieuw Zeelandse Dollar	307	0,0	773	0,0
Overige	161.664	5,7	200.298	4,6
Niet Euro	601.151	21,2	1.023.185	23,3
Euro	2.235.538	78,8	3.362.345	76,7
Totaal beleggingen inclusief derivaten	2.836.689	100,0	4.385.530	100,0

Derivaten

Het fonds kiest er voor discretionair geen valutarisico's af te dekken. Wel zijn er bepaalde vermogensbeheerders die binnen de fondsen bepaalde valuta's afdekken. Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten.

Valutaderivaten per 31 december

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31 december 2022	23.551	258	-67	191
Valutaderivaten per 31 december 2021	48.938	114	-68	46

Ten aanzien van het strategisch valutabeleid geldt dat het Pensioenfonds geen vreemde valuta afdekt.

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 21,2% (2021: 23,3%) van de beleggingsportefeuille.

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 90.794 (1,3%) en voor het strategisch valutarisico 106.185 (1,7%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het Pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het Pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de vooraf afgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' en 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	223.366	10,2	292.417	10,1
AA	292.152	13,4	425.635	14,8
A	507.732	23,3	559.833	19,4
BBB	599.737	27,5	853.956	29,6
Lager dan BBB	84.464	3,9	119.723	4,2
Geen rating	473.851	21,7	440.281	15,3
Niet gespecificeerd	0	0,0	191.142	6,6
	2.181.302	100,0	2.882.987	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	437.897	20,1	518.427	18,0
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	665.484	30,5	754.203	26,1
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	517.181	23,7	738.952	25,6
Resterende looptijd tussen 10 en 20 jaar	363.372	16,7	552.407	19,2
Resterende looptijd langer dan 20 jaar	197.368	9,0	318.999	11,1
	2.181.302	100,0	2.882.987	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 117.009 (3,8%) en voor het strategisch kredietrisico van 118.421 (3,8%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnisch risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het Pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (prognosetafel AG 2022), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico van 60.636 (0,6%) en het strategisch verzekeringstechnisch risico van 60.636 (0,6%).

Liquiditeitsrisico

Pensioenfondsen lopen het risico dat zij in tijden van stress niet over voldoende liquide financiële middelen beschikken om te voldoen aan de betalingsverplichtingen. Hierbij kan gedacht worden aan de pensioenuitkeringsverplichtingen op het beoogde moment of onderpandverplichtingen bij derivatenposities. In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor liquiditeitsrisico (S7) gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het risicobeheer van het liquiditeitsrisico, ook met oog op het prudent person beginsel en een beheerste bedrijfsvoering, dusdanig op orde heeft dat het liquiditeitsrisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Vastgoedbeleggingen

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	12.503	6,8	24.905	16,6
Kantoren	19.267	10,4	16.780	11,2
Winkels	21.938	11,9	19.898	13,3
Woningen	97.282	52,7	62.403	41,7
Overige	33.658	18,2	25.675	17,2
	184.648	100,0	149.660	100,0
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa EU	146.085	79,0	103.963	69,5
Europa niet-EU	22.207	12,0	19.353	12,9
Noord-Amerika	7.506	4,1	16.190	10,8
Midden- en Zuid-Amerika	281	0,2	0	0,0
Azië ex Japan	1.809	1,0	566	0,4
Pacific	1.622	0,9	5.948	4,0
Overig	5.138	2,8	3.640	2,4
	184.648	100,0	149.660	100,0

Aandelen

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen per regio:</i>				
Europa EU	41.226	8,7	83.379	9,4
Europa niet-EU	30.965	6,6	60.380	6,8
Noord-Amerika	238.285	50,4	524.622	59,0
Midden- en Zuid-Amerika	9.793	2,1	5.248	0,6
Azië ex Japan	100.771	21,3	94.249	10,6
Pacific	36.393	7,7	105.590	11,8
Overig	15.245	3,2	15.717	1,8
	472.678	100,0	889.185	100,0
<i>Verdeling Aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	27.567	5,8	42.978	4,8
Communicatiediensten	38.527	8,2	81.119	9,1
Cyclische consumptiegoederen	55.670	11,8	116.134	13,1
Defensieve consumptiegoederen	39.944	8,5	61.577	6,9
Energie	19.331	4,1	27.784	3,1
Financiële dienstverlening	84.782	17,9	132.381	14,9
Gezondheidszorg	58.140	12,3	102.374	11,5
Industrie	40.881	8,6	83.659	9,4
Nutsbedrijven	10.790	2,3	23.374	2,6
Technologie	96.426	20,4	217.443	24,6
Overig	620	0,1	361	0,0
	472.678	100,0	889.185	100,0
<i>Grote posten: Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
NN Enhanced Index Sustainable Equity Fund DPF	354.468	11,8	748.652	17,0
Northern Trust - Emerging Markets Custom ESG Equity	134.136	4,5	170.741	3,9

Vastrentende waarden

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa EU	1.623.047	74,4	2.176.138	75,4
Europa niet-EU	203.306	9,3	241.381	8,4
Noord-Amerika	169.684	7,8	221.173	7,7
Midden- en Zuid-Amerika	37.228	1,7	48.115	1,7
Azië ex Japan	42.540	2,0	76.990	2,7
Pacific	73.028	3,3	61.014	2,1
Overige	32.469	1,5	58.176	2,0
	2.181.302	100,0	2.882.987	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	496.538	22,8	722.795	25,0
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	1.312.785	60,2	1.694.415	58,8
Overige ¹⁾	371.979	17,0	465.776	16,2
	2.181.302	100,0	2.882.987	100,0
<i>Grote posten: Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Staatsobligaties Duitsland	0	0,0	102.559	2,3
Staatsobligaties Frankrijk	73.560	2,4	0	0,0

Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.

Derivaten

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling derivaten per soort:</i>				
Aandelenderivaten	2	0,0	3	0,0
Rentederivaten	-58.339	100,9	393.571	100,2
Valutaderivaten	191	-0,3	46	0,0
Kredietderivaten	371	-0,6	-634	-0,2
	-57.775	100,0	392.986	100,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

1) Onder de post Overige zijn tevens Nederlandse hypotheek opgenomen ad 371.979 (2022) en 465.776 (2021).

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Operationeel risico

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, en onverwachte externe gebeurtenissen. In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico (S9) gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het operationeel risico dusdanig beheerst dat het operationeel risico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Pensioenfonds lopen bij de uitvoering van hun activiteiten operationeel risico. Operationeel risico kan ontstaan als gevolg van interne gebeurtenissen (zoals het uitvallen van een IT systeem) of als gevolg van externe gebeurtenissen (zoals een natuurramp). Operationeel risico kan zich onder andere uiten in de vorm van fraude, het inadequaat bepalen en doorberekenen van premies en een inadequate uitvoering van het betalingsproces.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Dit is het geval voor aandelen in ontwikkelde markten. De buffer voor het feitelijk actief beheer risico bedraagt 7.835 (0,0%); de buffer voor het strategisch actief beheer risico bedraagt 8.670 (0,0%).

Overige gegevens

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het saldo van baten en lasten wordt gemuteerd in de overige reserves.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het Pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 28.800.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.440.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het Pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het Pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het Pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 24 mei 2023

drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (hierna: het Pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het Pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor de voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. Daarnaast voert het Pensioenfonds de pensioenovereenkomst uit van de voormalig werknemers van Delta Lloyd Services B.V. die per 1 oktober 2019 in dienst zijn getreden bij NN Personeel B.V. (werkgever) en die gold tot 1 januari 2020. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het Pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 28,8 miljoen (2021: € 40,0 miljoen)
Toegepaste benchmark	1,00% van het pensioenvermogen per 31 december 2022, zijnde het totaal van de voorziening voor pensioenverplichtingen en de vrije reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het Pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1,44 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan externe serviceorganisaties. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het Pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies aan de accountants van deze externe serviceorganisaties. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuarialaas;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het Pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 'Governance' van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen en hoofdstuk 'Verslag Raad van Toezicht' van het jaarverslag waar de raad van toezicht op deze (fraude)risicoanalyse reflecteert.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' onder de 'Waarderingsgrondslagen' in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Ook hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen', is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de interne accountant en compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het Pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende twaalf maanden.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het Pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het Pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het Pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het Pensioenfonds voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting op de balans per 31 december onder [4] Overige reserves.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>
Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2022 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het Pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen key items de indexatie over 2022 evenals de toepassing van de Prognosetafels AG2022 en de gewijzigde inschatting van de fondsspecifieke ervaringssterfte. – Daarnaast heeft de certificerend actuaaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaaris. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico

De beleggingen zijn een significante post op de balans van het Pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het Pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name hypotheekfondsen en indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Het Pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva onder 2.7 Beleggingen voor risico pensioenfonds en een nadere toelichting opgenomen in toelichting op de balans per 31 december onder [1] Beleggingen voor risico pensioenfonds. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2022 per saldo -€ 63,4 miljoen is belegd in derivaten, € 172,1 miljoen in niet-(beurs)genoteerde vastgoedbeleggingsfondsen en € 220,0 miljoen in niet-(beurs)genoteerde hypotheekfondsen. Dit betreft per saldo 11,6% van de totale beleggingen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingmodel en op de gehanteerde input waaronder de rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. – De waardering van niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij zelfstandig afgestemd met de prijsbron. Wij hebben vastgesteld voor deze beleggingen dat er sprake is van een actieve markt. Voor beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde de basis is voor dagelijkse toe- en uittreding tot het fonds door beleggers. – Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen waarvoor wij niet zelfstandig kunnen vaststellen dat er sprake is van een actieve markt, hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2022. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het Pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2022, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het Pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds betreffen een significante post in de balans van het Pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het Pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.

Het Pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva onder 2.2 Schattingen en veronderstellingen, 2.3 Schattingswijziging en 2.10 Technische Voorzieningen en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder [5] Technische Voorzieningen. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijziging heeft plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methodiek, overgang naar nieuwe Prognosetafels, aanpassing van de ervaringssterfte op basis van nader onderzoek en aanpassing van het leeftijdsverschil tussen de hoofd- en medeverzekerde. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 20.2 miljoen hoger uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het Pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur en de toepassing van een vast leeftijdsverschil tussen de hoofd- en medeverzekerde.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2022 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan

de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het Pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het Pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het Pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het Pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 24 mei 2023

Ernst & Young Accountants LLP

S.B. Spiessens RA

Bijlagen

SFDR Annex IV

Periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Pensioenregeling DeltaLloyd Pensioenfonds

Identificatiecode voor juridische entiteit (LEI): 72450086Q8YLZRI3K519

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten** is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?	
☒ ☒ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan : <ul style="list-style-type: none"> ☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan	☒ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van 5,0% <ul style="list-style-type: none"> ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☒ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling ☐ Het product promootte E/S kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds promoot ecologische en sociale kenmerken, zoals beschreven in Artikel 8 SFDR. Dit doen we via ons maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)-beleid. Binnen dit beleid stellen we de volgende thema's centraal:

- **Klimaatverandering:** ondernemingen en landen die oplossingen bieden of risico's lopen in relatie tot klimaatverandering of kansen benutten als gevolg van klimaatverandering;

- Goede gezondheid en welzijn: ondernemingen die oplossingen bieden of risico lopen in relatie tot gezondheid en welzijn;
- Mensenrechten: ondernemingen die mensenrechtenprincipes van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Arbeidsnormen: ondernemingen die arbeidsnormenprincipes van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Milieu: ondernemingen die milieunormen van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden;
- Anti-corruptie: ondernemingen die anti-corruptienormen van Global Compact & OESO-richtlijnen schenden.

Het pensioenfonds heeft gedurende de verslagperiode voldaan aan de bovenstaande ecologische en sociale kenmerken.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

Om invulling te geven aan de promotie van de bovenstaande kenmerken zijn gedurende de verslagperiode de volgende MVB beleidsinstrumenten ingezet:

1. Uitsluitingsbeleid. Hiermee zijn ondernemingen die betrokken zijn bij productie van controversiële wapens of op structurele en grove wijze de principes van het Global Compact de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UNGPS schenden, uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hetzelfde geldt voor landen waartegen een wapenembargo is uitgevaardigd. Hiermee heeft het pensioenfonds een normatieve ondergrens voor ESG-risico's geborgd.

Omdat het pensioenfonds uitsluitend via beleggingsfondsen belegt, heeft het geen discretie heeft over de uitsluitingen. Het fonds heeft deze criteria toegepast bij de selectie en evaluatie van fondsbeleggingen. Hierbij is getoetst in welke mate het door de beheerder gevoerde uitsluitingsbeleid overeenkomt met de criteria van het pensioenfonds.

2. Betrokkenheidsbeleid. Het pensioenfonds heeft uitsluitend beleggingsfondsen geselecteerd die aantoonbaar een engagement- en stembeleid voeren en hierover rapporteren.

3. ESG-integratie. Bij onze aandelen-, (bedrijfs)obligatie- en vastgoedbeleggingen hebben wij bij selectie en beoordeling van vermogensbeheerders ESG-integratie (het integreren van duurzaamheidsaspecten in de beleggingsbeslissing) ingezet als beoordelingscriterium. Hierbij geldt dat de door ons geselecteerde managers de UN-Principles for Responsible Investing (PRI) moeten hebben ondertekend. Met de ondertekening van deze zes principes erkent de beheerder dat hierdoor het belang van beleggers beter in lijn wordt gebracht met bredere doelstellingen in de maatschappij op het gebied van milieu, mens en governance.

4. ESG-risico. Wij hebben expliciet ESG-risico's meegenomen in het risicomanagement raamwerk. In de eigenrisicobeoordeling van het fonds is ook een

beoordeling gemaakt worden van risico's die met klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu verband houden, alsook sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving.

5. Impactbeleggen. Middels impactbeleggingen hebben wij naast een financieel rendement ook uiting gegeven aan de wens om maatschappelijk nuttige projecten te financieren. Een voorbeeld hiervan zijn onze investeringen in Groene bedrijfsobligaties, gericht op de financiering van de energietransitie.

● ***...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?***

Er is over 2021 niet gerapporteerd over bovengenoemde duurzaamheidsfactoren.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Het pensioenfonds heeft gedeeltelijk belegd in duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in artikel 2(17) SFDR door onder andere te beleggen in groene obligaties van bedrijven en overheden waarmee economische activiteiten worden gefinancierd die bijdragen aan (één of meerdere van de zes) EU Taxonomy milieudoelstellingen (zoals CO₂-reductieprojecten of hernieuwbare energie).

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?***

Bij de beleggingen in groene obligaties hanteerde de aangestelde beheerder een strikt beoordelingsraamwerk voor ondernemingen die groene obligaties uitgeven. Hierbij heeft de manager een uitsluitingsbeleid toegepast om zo te waarborgen dat de beleggingen geen ernstige afbreuk aan ecologische of sociale beleggingsdoelstellingen doen.

— ***Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?***

We hebben bij de beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, door de portefeuille te screenen op het aantal bedrijven dat zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10) en het aantal bedrijven dat betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14). Daarnaast meten we de koolstofvoetafdruk van de beleggingen in ondernemingen (PAI 2).

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten?

De door het pensioenfonds geselecteerde manager voor groene obligaties past een uitsluitingsbeleid toe, waardoor niet is belegd in bedrijven die zich schuldig maken aan ernstige schendingen van internationale normen (UN Global Compact

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissing en op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

en/of OESO-richtsnoer voor multinationale ondernemingen), tenzij er met deze ondernemingen hierover een dialoog gaande is.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

We hebben bij de beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, door de portefeuille te screenen op het aantal bedrijven dat zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10) en het aantal bedrijven dat betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14). Daarnaast meten we de koolstofvoetafdruk van de beleggingen in ondernemingen (PAI 2).

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: van 1 januari 2022 tot 31 december 2022

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Government of France	Governments and Agencies	2,8	FR
European Union	Governments and Agencies	2,4	EU
Enel SpA	Utilities	1,0	IT
Government of Belgium	Governments and Agencies	1,0	BE
BNP Paribas SA	Financials	1,0	FR
Government of Germany	Governments and Agencies	1,0	DE
Government of the Netherlands	Governments and Agencies	1,0	NL
Government of Austria	Governments and Agencies	0,9	AT
Banque Federative du Credit Mutuel SA	Financials	0,8	FR
State of North Rhine-Westphalia	Governments and Agencies	0,8	DE
DNB Bank ASA	Financials	0,8	NO
CaixaBank SA	Financials	0,7	ES
E.ON SE	Utilities	0,7	DE
Government of Finland	Governments and Agencies	0,6	FI
Banco Santander SA	Financials	0,6	ES

Dit betreft de grootste beleggingen in overheden en bedrijven per ultimo 2022

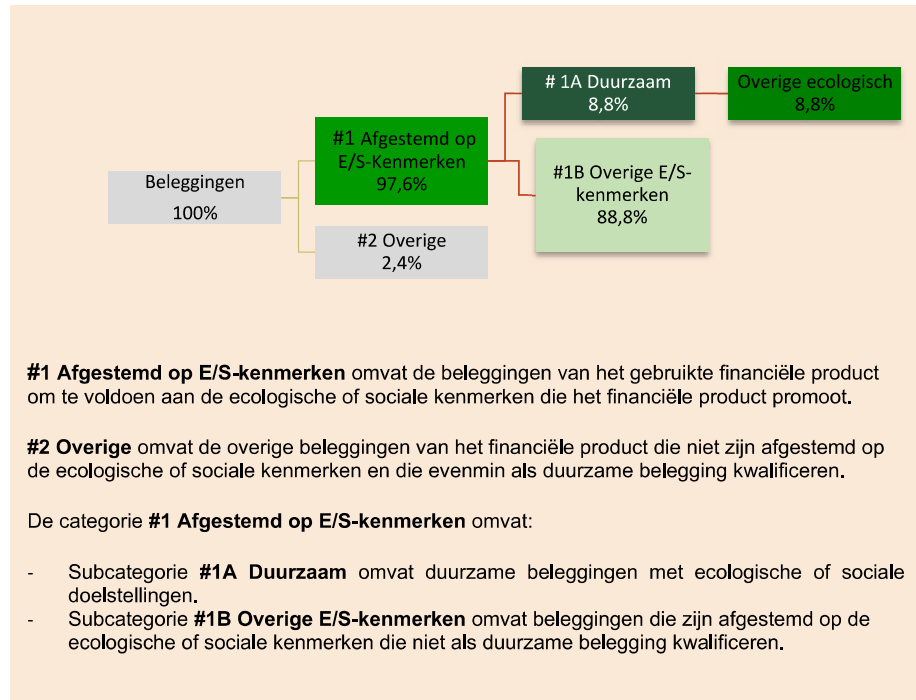

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

- *Hoe zag de activa-allocatie eruit?*

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Zie onderstaand de asset allocatie

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Sector	Activa%
Communication Services	2,4
Consumer Discretionary	2,3
Consumer Staples	2,7
Energy	1,0
Financials	25,6
Governments and Agencies	16,5
Health Care	3,1
Industrials	3,4
Information Technology	9,6
Materials	1,6
Real Estate	7,9
Utilities	4,6
Overige	19,4

In welke mate waren duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Het pensioenfonds heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd om te beleggen in duurzame beleggingen met op de EU Taxonomie afgestemde milieudoelstellingen, omdat de gegevens hiervoor niet beschikbaar waren. Deze gegevens zijn nu wel gedeeltelijk beschikbaar waardoor het fonds een eerste inzicht (nulmeting) heeft in de mate waarin de brede beleggingsportefeuille in 2022 was afgestemd op één van de zes EU Taxonomiedoelstellingen. Zie onderstaand.

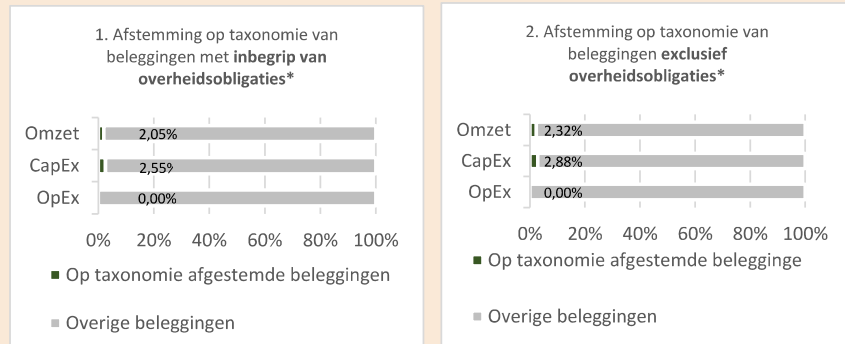
Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven (CapEx)** die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven (OpEx)** die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn economische activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxononomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data.

● **Hoe verhiel het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxononomie zich tot het percentage tijdens eerdere referentieperiodes?**

Er is niet gerapporteerd over eerdere referentieperiodes.

Wat was het minimumaandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxononomie?

5%

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de EU-taxonomie.

Wat was het minimumaandeel sociaal duurzame beleggingen?

0%

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De ‘overige’ beleggingen (#2) betreffen specifieke beleggingscategorieën, waaronder liquiditeiten en emerging markets debt, waarvoor mogelijk geen geschikte fondsopties beschikbaar zijn met beleid gericht op duurzaamheid. Deze beleggingscategorieën hebben een beperkt gewicht in de totale beleggingsportefeuille.

Welke maatregelen zijn genomen om de duurzame beleggingsdoelstelling te behalen tijdens de referentieperiode?

Reeds toegepast voorafgaand aan rapportageperiode:

Het pensioenfonds heeft een allocatie naar groene obligaties aangebracht met een strategisch normgewicht van 8,8% van de totale beleggingsportefeuille. Dit betreft een allocatie naar een SFDR artikel 9 geclassificeerde beleggingsstrategie. Daarnaast wordt een belangrijk deel van de aandelenportefeuille belegd in ondernemingen die – binnen hun sector – een goede ESG-score hebben. Bij het managerselectieproces speelt het duurzaamheidsbeleid van de manager een belangrijke rol. Het pensioenfonds heeft beleggingsfondsen geselecteerd die controversiële producten en controversieel gedrag van ondernemingen van de beleggingsportefeuille wisten en een betrokkenheidsbeleid voeren (stemmen en engagement).

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark voor duurzaamheid?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen – in de zin van de SFDR-wetgeving – om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukeurmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd.

Referentiebenchmarks zijn indices die meten of het financiële product de duurzame doelstelling behaalt.

